

ÇEVİRİ ÇOCUK KLASİKLERİNDE EĞİTİCİ İLETİLER

(MEB'İN 2005 YILINDA İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNE
ÖNERDİĞİ 100 TEMEL ESER ÖRNEĞİNDE)

Uğur KILIÇ

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Fahri TEMİZYÜREK

Eylül, 2010

Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇEVİRİ ÇOCUK KLASİKLERİNDE EĞİTİCİ İLETİLER
(MEB'İN 2005 YILINDA İLKÖĞRETİM
ÖĞRENCİLERİNE ÖNERDİĞİ 100 TEMEL ESER
ÖRNEĞİNDE)

Hazırlayan

Uğur KILIÇ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Fahri TEMİZYÜREK

AFYONKARAHİSAR 2010

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Çeviri Çocuk Klasiklerinde Eğitici İletiler” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../2010

Uğur KILIÇ

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ:

İMZA

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Fahri TEMİZYÜREK

Jüri Üyeleri: : Doç. Dr. Celal DEMİR

: Doç. Dr. M. Hilmi UÇAN

Türkçe Eğitimi anabilim dalı yüksek lisans öğrencisi Uğur KILIÇ'ın, “**Çeviri Çocuk Klasiklerinde Eğitici İletiler (MEB'in 2005 Yılında İlköğretim Öğrencilerine Önerdiği 100 Temel Eser Örneğinde)**” başlıklı tezi 17/09/2010 tarihinde, saat 14: 00'de Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Mehmet KARAKAŞ
MÜDÜR

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

ÇEVİRİ ÇOCUK KLASİKLERİNDE EĞİTİCİ İLETİLER (MEB'İN 2005 YILINDA İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNE ÖNERDİĞİ 100 TEMEL ESER ÖRNEĞİNDE)

Uğur KILIÇ

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

Eylül 2010

TEZ DANIŞMANI: Yrd. Doç. Dr. Fahri TEMİZYÜREK

Araştırmada çeviri çocuk klasiklerinde bulunan eğitici iletiler tespit edilmiştir. Çalışmanın temel amacını, çeviri çocuk klasiklerinin hangi değerlerle ilgili eğitici iletiler içerdiğinin ortaya konması oluşturmuştur. Çalışmada aynı zamanda öğrencilerin söz konusu çeviri çocuk klasiklerini okuma oranları ve beğenme düzeyleri de tespit edilmiştir. Eğitici iletilerin tespiti için 2005 yılında MEB'in ilköğretim öğrencilerine tavsiye ettiği 100 Temel Eser içerisindeki çeviri çocuk klasiklerinden yola çıkılmıştır. Veri toplama aracı olarak öğrencilerin çeviri çocuk klasiklerine yönelik okuma ve beğeni düzeylerini tespit etmek amacıyla bir anket uygulanmıştır. Anket verileri ile ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin çeviri çocuk klasiklerine yönelik beğeni düzeyleri ve okuma oranları ortaya koyulmuştur.

Sonuç olarak çeviri çocuk klasiklerinin başta toplumsal ve ahlaki değerlerle ilgili iletiler olmak üzere birçok eğitici iletiyi içinde barındırdığı tespit edilmiş, bazı klasiklerin okunma ve beğenme oranları yüksek çıkarken bazılarının oldukça düşük olduğu belirlenmiştir. Söz konusu nedenlerle çocuklarımıza tavsiye edilen çeviri çocuk klasikleri objektif bir bakış açısı ile değerlendirilmeli, çocuklarımız evrensel kültürü yansıtan bu eserlerin yanı sıra yerli ve orijinal çocuk Edebiyatı eserleri ile de tanıştırılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Çeviri, çocuk klasikleri, eğiticilik, ileti

ABSTRACT OF MASTER THESIS

EDUCATION MESSAGE OF TRANSLATED CHILDREN CLASSICS (IT IS IN THE EXAMPLE OF 100 MAIN WORKS WHICH ARE RECOMMENDED TO SECOND GRADE PRIMARY SCHOOL STUDENTS BY MINISTRY OF EDUCATION)

Uğur KILIÇ

**AFYON KOCATEPE UNIVERSTY
THE INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF TURKISH EDUCATION**

September 2010

Advisor: Assist. Prof. Dr. Fahri TEMİZYÜREK

In this research; the educational messages in translated children classics, the aim of the work this translated children classics which primary students read include which educational messages and the distribution of these educational messages to the bottom and top levels are found. Besides in this work the rate of these children classics read by the students and like degree are fixed. To find the educational messages we use the translated children classics in 100 main works which MEB (Turkish National Education Ministry) advise to read for primary school students in 2005. To gain data we use public survey in order to know about the rate of read degree and like degree of these translated children classics. With these public survey results the 8th grade students read rate and like rate of these classics are emphasized

As a conclusion it is determined that translated children classics include lots of important educational messages and it is found that some of these classics like and read rate are high some of them are low. Fort his reason these classics should be considered objectifically and we should benefit from the classics which are suitable for our educatinal program and our target national merit and suitable for the person who gain universal point of view but besides these boks which show universal culture our children should be met with our national and original children books.

Key Words: Translated, children classics, educator, message.

ÖN SÖZ

Bilişim çağı adı verilen, bilgi ve teknolojiye ulaşmanın oldukça kolaylaştığı günümüz dünyasında başta bilgisayar olmak üzere üst düzey teknolojik aletler, çocuğun dünyasında kimilerine göre kitabın tahtını sarssa da iki kapağın arasına esrareniz bir dünyayı sığdırma kudretine muktedir olan kitap, inancımız odur ki, çağlar boyunca tahtından edilemeyecektir.

Özellikle 1970’li yıllardan sonra dünya çocukları tarafından oldukça rağbet gören batılı çocuk klasikleri şahsımın da içinde bulunduğu neslin ilgiyle okuduğu kitaplardır. Bu kitaplar yayımlandığı günden bugüne kadar dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de kitapçıların çocuklara yönelik “çoksatanlar” listelerinden hiç inmedi. Klasiklerin çocuklar tarafından bu denli ilgiyle okunmasının nedeni söz konusu kitapların ülkemizde çocuk Edebiyatı alanında var olan önemli bir boşluğu doldurmasıydı. MEB tarafından 2005 yılında bir genelge ile kamuoyuna duyurulan ilköğretime yönelik 100 Temel Eser listesinde klasiklerinin önemli bir yer tutması, kitaplara ilgiyi oldukça artırdı. Ancak MEB tavsiyeli bu kitaplara yönelik akademik çalışmalar yetersiz kaldı. Bu kitapların taşıdığı edebî ve eğitici nitelikleri ortaya koyan çalışmaların sınırlılığı ve 100 Temel Eser içerisinde yer alan klasiklerin okunma ve beğenilme düzeylerine yönelik hiçbir çalışmanın yapılmamış olması bizde bu konu üzerinde bir tez çalışması yapmanın bilim ve eğitim dünyasına önemli katkılar sağlayabileceği düşüncesini uyandırdı. “Çeviri Çocuk Klasiklerinde Eğitici İletiler” adlı tez çalışmamızın bu açıdan başta eğitimciler olmak üzere, çocuk Edebiyatı yazarlarına ve akademisyenlerine yol göstereceğine inanıyor, tezin MEB tarafından değerlendirilip ortaya koyulan verilerin 100 Temel Eser üzerinde yapılacak düzenleme ve geliştirmelerde kullanılacağını umut ediyoruz.

Ciddi ve çok boyutlu bir araştırmanın ürünü olan tez çalışmam sürecinde başta tez danışmanım ve değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Fahri Temizyürek’e, teze ciddi katkıları olan ve bana akıl hocalığı yapan Çocuk Vakfı Başkanı Mustafa Ruhi Şirin’e, lisans dönemimden hocam Yrd. Doç. Dr. Erol Barın’a, daha önce çeviri çocuk klasikleri üzerinde çalışan ve benden bilgi ve dokümanları vasıtasıyla desteklerini esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Necdet Neydim ve Dr. H. Emin Öztürk’e şükranlarımı arz ediyorum.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YEMİN METNİ.....	ii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI.....	iii
YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ.....	iv
ABSTRACT OF MASTER THESIS.....	v
ÖN SÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar DİZİNİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiv
GİRİŞ	1
1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	1
2. PROBLEM	2
3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	4
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	4
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	5
3.3. VERİ TOPLAMA ARACI.....	5
3.4. VERİLERİN ANALİZİ.....	5
4. SINIRLILIK VE VARSAYIMLAR	6

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE KAVRAMLAR

1. ÇOCUK VE EDEBİYAT.....	7
2. EDEBİYAT VE EĞİTİM.....	9
3. ÇOCUK KİTAPLARINDA EĞİTİCİLİK.....	11
4. KLASİK VE KLASİK ESER KAVRAMI.....	13
5. İLETİ VE İLETİLERİN SINIFLANDIRILMASI.....	15

İKİNCİ BÖLÜM

ÇEVİRİ ÇOCUK EDEBİYATI

1. TARİHİ SÜREÇ İÇERİSİNDE ÇEVİRİ ÇOCUK EDEBİYATI.....	18
1.1. DÜNYADA ÇOCUK EDEBİYATININ GELİŞİMİ.....	18
1.2. TÜRKİYE'DE ÇEVİRİ ÇOCUK KLASİKLERİ.....	20
1. ÇOCUK KLASİKLERİNİN ÇEVİRİSİ VE YAYIMLANMASINDA YAŞANAN SORUNLAR.....	21
2. İLKÖĞRETİME YÖNELİK 100 TEMEL ESER VE ÇEVİRİ ÇOCUK KLASİKLERİ.....	31
4. İLKÖĞRETİM TÜRKÇE DERS KİTAPLARI VE ÇEVİRİ ÇOCUK KLASİKLERİ.....	34
5. ÇEVİRİ ÇOCUK KLASİKLERİNİN ÇOCUK EDEBİYATI ÖLÇÜTLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	36
6. ÇEVİRİ ÇOCUK KLASİKLERİNDE EĞİTİCİ İŞLEV.....	38
7. ÇEVİRİ ÇOCUK KLASİKLERİNDE EĞİTİCİ İLETİLER.....	40
7.1. EĞİTİCİ İLETİLERİN SINIFLANDIRILMASI.....	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

1. ÇEVİRİ ÇOCUK KLASİKLERİNDE YER ALAN EĞİTİCİ İLETİLERE YÖNELİK BULGU VE YORUMLAR.....	42
1.1. TOPLUMSAL DEĞERLERE YÖNELİK EĞİTİCİ İLETİLER.....	42
1.1.1. Adil Olmak.....	42
1.1.2. Alçakgönüllülük.....	42
1.1.3. Arkadaşlık.....	43
1.1.4. Azim.....	43
1.1.5. Başarı.....	44
1.1.6. Doğaya Değer Verme.....	45
1.1.7. Dostluk.....	46
1.1.8. Empati Kurmak.....	47
1.1.9. Fedakârlık.....	47

1.1.10. Görgü Kuralları.....	48
1.1.11. Hayvanlara Değer Verme.....	51
1.1.12. Hediyeleşmek.....	51
1.1.13. İletişim.....	52
1.1.14. İyimserlik.....	53
1.1.15. Ön Yargı.....	54
1.1.16. Paylaşmak.....	54
1.1.17. Pişmanlık.....	55
1.1.18. Sağlık.....	55
1.1.19. Sevgi.....	57
1.1.20. Temizlik.....	60
1.1.21. Temkinli Olmak.....	60
1.1.22. Vatan Sevgisi.....	61
1.1.23. Vefa.....	62
1.1.24. Yaramazlık.....	62
1.1.25. Yardımlaşmak-Yardımseverlik.....	63
1.1.26. Yaşam Sevgisi.....	65
1.2. AHLAKİ DEĞERLERE YÖNELİK EĞİTİCİ İLETİLER.....	66
1.2.1. Açgözlülük.....	66
1.2.2. Affetmek.....	66
1.2.3. Büyüklenmek.....	67
1.2.4. Doğru Sözlülük.....	67
1.2.5. Hırsızlık Yapmamak.....	67
1.2.6. İyilik.....	68
1.2.7. Kötü Söz Söylememek.....	72
1.3. BİLİMSEL DEĞERLERE YÖNELİK EĞİTİCİ İLETİLER.....	72
1.3.1. Okumak.....	72
1.4. EKONOMİK DEĞERLERE YÖNELİK EĞİTİCİ İLETİLER.....	74
1.4.1. Çalışmak.....	74
1.4.2. Tutumluluk.....	75
1.5. ESTETİK DEĞERLERE YÖNELİK EĞİTİCİ İLETİLER.....	75
1.5.1. Sanata Duyarlılık.....	75

1.6.	SİYASİ DEĞERLERE YÖNELİK EĞİTİCİ İLETİLER	76
1.6.1.	Barış	76
1.6.2.	Hak ve Özgürlüklere Saygı Duyma.....	77
1.7.	EĞİTİCİ İLETİLERE YÖNELİK BULGU VE YORUMLAR.....	77
2.	ÇEVİRİ ÇOCUK KLASİKLERİNİN OKUNMA ORANLARI VE BEĞENİLME DÜZEYLERİNE YÖNELİK BULGU VE YORUMLAR	84
2.1.	GENELE İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR.....	85

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM SONUÇ VE ÖNERİLER

1.	SONUÇLAR	119
2.	ÖNERİLER	120
	KAYNAKÇA	123
	EKLER.....	128

TABLolar DİZİNİ

1. Tablo: Alice Harikalar Ülkesinde (Lewis Carrol) İsimli Kitabın Baskı Bilgileri.	24
2. Tablo: Pinokyo (Carlo Collodi) İsimli Kitabın Baskı Bilgileri.....	25
3. Tablo: Pollyanna (Eleanor Porter) İsimli Kitabın Baskı Bilgileri.....	27
4. Tablo: Evlerde Bulunan Çocuklara Yönelik Kitapların Dağılımı.....	31
5. Tablo: Çeviri Çocuk Klasiklerinde Yer Alan Alt Değerlere Yönelik Eğitici İletilerin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	77
6. Tablo: Kitapların Okunma Sayısı ve Okunma Oranına Göre Dağılımı.....	86
7. Tablo: Kitapların Okunma ve Beğenilme Durumlarına İlişkin Dağılımlar.....	90
8. Tablo: Okunan Kitapların Beğenilme Düzeylerine Göre Frekans Dağılımı ve Yüzdeleri.....	91
9. Tablo: Listedeki Kitapların Tümüünün Okunma Sayısı ve Yüzdesi	94
10. Tablo: Ekonomik Düzeylere Göre Beğeni Durumlarının Karşılaştırılması.....	103
11. Tablo: Okuma Oranlarının Ekonomik Düzeylere Göre Karşılaştırılması.....	108
12. Tablo: Yüksek Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin Kitapları Beğenme Düzeylerine Göre Dağılımı.....	109
13. Tablo: Orta Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin Kitapları Beğenme Düzeylerine Göre Dağılımı.....	112
14. Tablo: Alt Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin Kitapları Beğenme Düzeylerine Göre Dağılımı.....	115

ŞEKİLLER LİSTESİ

1. Şekil: Alice Harikalar Ülkesinde İsimli Eserin Dönemlere Göre Yayınlanma Oranları.....	28
2. Şekil: Pinokyo İsimli Eserin Dönemlere Göre Yayınlanma Oranları.....	29
3. Şekil: Pollyanna İsimli Eserin Dönemlere Göre Yayınlanma Oranları	29
4. Şekil: Üç Eserin Dönemlere Göre Ortalama Yayınlanma Oranları.....	30
5. Şekil: Çocuk Klasiklerinde Yer Alan Alt Değerlerin Yüzde Olarak Dağılımı.....	80
6. Şekil: Çocuk Klasiklerinde En Fazla Yer Verilen İlk On Değerin Yüzde Olarak Dağılımı.....	81
7. Şekil: Çocuk Klasiklerinde En Az Yer Verilen İlk On Değerin Yüzde Olarak Dağılımı.....	82
8. Şekil: Çeviri Çocuk Klasiklerinde Yer Alan Üst Değerlere Yönelik Eğitici İletilerin Pasta Grafiği.....	83
9. Şekil: Kitapların Okunma Sayılarına Göre Dağılımı.....	85
10. Şekil: Kitapların Okunma Oranlarına Göre Dağılımı.....	85
11. Şekil: En Çok Okunan 10 Kitabın Okunma Sayısına Göre Dağılımı.....	87
12. Şekil: En Az Okunan 10 Kitabın Okunma Sayısına Göre Dağılımı.....	88
13. Şekil: Kitapların Ortalama Beğenilme Düzeylerine Göre Dağılımı.....	88
14. Şekil: En Çok Beğenilen 10 Kitabın Ortalama Beğenilme Düzeylerine Göre Dağılımı.....	89
15. Şekil: En Az Beğenilen 10 Kitabın Ortalama Beğenilme Düzeylerine Göre Dağılımı.....	89
16. Şekil: Listedeki Kitapların Tümünün Okunma Sayısı ve Yüzdesinin Dağılımı.....	95
17. Şekil: Yüksek Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin En Çok Okuduğu 10 Kitaba Göre Dağılımı.....	95
18. Şekil: Yüksek Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin En Az Okuduğu 10 Kitaba Göre Dağılımı.....	96
19. Şekil: Orta Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin En Çok Okuduğu 10 Kitaba Göre Dağılımı.....	97
20. Şekil: Orta Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin En Az Okuduğu 10 Kitaba Göre Dağılımı.....	97
21. Şekil: Alt Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin En Çok Okuduğu 10 Kitaba Göre Dağılımı.....	98
22. Şekil: Alt Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin En Az Okuduğu 10 Kitaba Göre Dağılımı.....	99

23. Şekil: Yüksek Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin En Çok Beğendiği 10 Kitaba Göre Dağılımı.....	99
24. Şekil: Yüksek Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin Beğenmediği 10 Kitaba Göre Dağılımı.....	100
25. Şekil: Orta Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin En Çok Beğendiği 10 Kitaba Göre Dağılımı.....	101
26. Şekil: Orta Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin En Az Beğendiği 10 Kitaba Göre Dağılımı.....	101
27. Şekil: Alt Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin En Çok Beğendiği 10 Kitaba Göre Dağılımı.....	102
28. Şekil: Alt Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin En Az Beğendiği 10 Kitaba Göre Dağılımı.....	102

KISALTMALAR DİZİNİ

- Bkz. : Bakınız
C. : Cilt
ÇÇK : Çeviri Çocuk Klasikleri
F. : Frekans
MEB : Millî Eğitim Bakanlığı
S. : Sayı
TDK : Türk Dil Kurumu
YTE : Yüz Temel Eser

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın amacı ve önemi, problem durumu, yöntemi, kapsamı, sınırlılık ve varsayımları hakkında bilgi verilmektedir.

1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu çalışmanın genel amacı, Batı dillerinden çevrilen ve bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de çocuklar tarafından büyük ilgiyle okunan dünya çocuk klasiklerinin ilköğretim öğrencilerine hangi eğitici iletileri verdiğinin saptanmasıdır. Öğrencilerin çocuk klasiklerini okuma durumları ile beğenme düzeylerinin ekonomik düzeylerine göre ne gibi farklılıklar gösterdiği tespit edilerek genel amaçla ilişkilendirilmiştir. Bu doğrultuda araştırmamızda aşağıdaki üç alt probleme cevap aranacaktır.

1. Çeviri çocuk klasiklerinde hangi üst ve alt değerlerle ilgili eğitici iletiler vardır?

2. Öğrencilerin çeviri çocuk klasiklerini okuma durumları ekonomik düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?

3. Öğrencilerin çeviri çocuk klasiklerini beğenme düzeyleri ekonomik düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?

Ülkemizde çocukların okuduğu kitaplar içerisinde ilk sıralarda yer alan çeviri çocuk klasikleri özellikle 2005 yılında MEB'in ilköğretim öğrencilerine tavsiye ettiği 100 Temel Eser listesinde büyük bir yer tutunca bu kitaplara duyulan ilgi artmış; ancak söz konusu kitapların hangi ölçütlere göre 100 Temel Eser listesine alındığı ortaya koyulmamış, eserlere yönelik yeterli akademik çalışma yapılmamıştır. Araştırmamızda, söz konusu eserlere yönelik öğrenci beğenilerinden hareketle listedeki çocuk klasikleri içinden belirlenen eserlerde bulunan eğitici iletiler ortaya koyulacaktır. Böylelikle çeviri çocuk klasiklerindeki eğitici iletiler tematik bir yaklaşımla tespit edilirken bu eserlerin öğrencilere hangi değer, davranış ve bilgileri kazandırmada kullanılabileceğine yönelik tespitler yapılacak, öğrencilerin söz konusu eserlerdeki eğitici iletilerden ne düzeyde yararlandığı da okuma ve beğenme düzeylerine bakılarak sayısal verilerle ifade edilecektir. Bu tespitler öğrencilerin

hangi çocuk klasiklerine daha çok ilgi gösterdiğine, hangilerini beğenmediğine, hangilerini daha çok, hangilerini daha az okuduğuna yönelik birtakım bulguların da ortaya çıkmasını sağlayacaktır. Bu bulgular öğrenci beğenilerini ortaya koyduğundan öğrencilere yönelik eser tavsiyelerinde onların beğeni ve ilgilerinin de dikkate alınmasını sağlayacaktır. Çalışmamız aynı zamanda özellikle 100 Temel Eser listesi ilan edildikten sonra daha da artan çeviri çocuk klasiklerinin çevirisi ve yayımlanması konusundaki bazı sıkıntıları betimleyecek ve bu sorunların nasıl giderilebileceğine yönelik öneriler sunacaktır.

2. PROBLEM

Eğitim, insanoğlunun çağlar öncesinden beri üzerinde çokça kafa yorduğu, milletlerin daha nitelikli bireyler yetiştirmek için servetler akıttığı önemli bir kavram olmuştur. Başta çağdaş medeniyetler olmak üzere her ulusun dünden bugüne ekonomilerinden eğitime ayırdığı maddi payın sürekli artması da zamanla ilintili olarak eğitimin gittikçe önem kazanmasının bir göstergesidir. Günümüzde bütün ülkeler, başta Edebiyatın birer ürünü olan kitaplar olmak üzere değişik araçlarla millî ve evrensel bilgi ve kültür birikimlerini vatandaşlarına aktarmak, onları çağın gereklerine uygun bireyler olarak yetiştirmek yarışına girmişlerdir. Çünkü “Edebiyatla eğitim arasında sıkı bir bağ vardır. Edebiyat sözcüğünün kökünü oluşturan ve “terbiye=eğitim” anlamına gelen “edeb” kelimesi de bunu açıkça gösterir.” (Kavcar, 1999:2).

Söz konusu kitaplar içerisinde salt eğitim gayesi ile yazılmış kitaplar olduğu gibi edebî niteliği olan; ancak doğrudan veya dolaylı olarak eğitsel nitelikler taşıyan kitaplar da vardır. Tabii ki edebî eserler doğrudan bir ders verme aracı değildir; ancak nitelikli edebî eserlerin doğrudan olmasa bile dolaylı yollardan okuyucuda bilişsel ve duyuşsal farkındalıklar oluşturduğu da bir gerçektir. Söz konusu edebî eserler çocuklara yönelik kitaplarsa bu farkındalık oluşturma daha üst seviyelere çıkar. “Kitaplar, çocukların bilgilerini artırmaya; kendilerini, yaşadıkları dünyayı ve insanları anlamalarına yardımcı olacaktır. Çocuklara, uygun ve iyi kitaplar sağlamak onların, eğitimsel ve kültürel gelişimleri için bir gerekliliktir” (Kocabaş, 1999:2). Ancak kitaplardaki bu eğitici fonksiyon dikte edici bir tavır hâline dönüşmemelidir. Bu nedenle çocuklara tavsiye edilecek kitapların seçiminde ciddi kriterler oluşturulmalı, söz konusu kitaplar uzun araştırma, inceleme ve müzakere etme

sürecinden sonra tavsiye edilmelidir. Aksi takdirde okunan her olumsuz nitelikli kitap çocuğun bilinç ve ruh dünyasında ağır tahribatlara sebep olacaktır.

Her ulus kendi değer ve düşünce dünyasına uygun bireyler yetiştirmek ister. Çağdaş toplumlar ise kendi değerleri yanında evrensel değerlere de vâkıf modern fertlere ulaşma kaygısındadır. Çağdaş medeniyetler arenasında önemli mesafeler kat eden ülkemiz de söz konusu evrensel değerlere sahip bireyler yetiştirme çabasındadır.

İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programında (MEB, 2005:4) 11 madde ile belirtilen genel amaçlara bakıldığında 9 ve 10 maddelerin (9. Madde: Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları, 10. Madde: Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri) evrensel değerlerin aktarımını amaçladığı görülmektedir:

İfade edilen amaçlarda evrensel değerlerin kültür ve sanat eserleri ile sağlanabileceği işaret edilmektedir. Bu evrensel değerleri taşıyan en seçkin kitaplar ise tüm dünyada önemli bir eleştirmen ve okuyucu kitlesinin beğenisini kazanarak klasikleşmiş eserlerdir. İşte bu noktada Batı dillerinden çevrilerek dilimize kazandırılmış çocuk klasikleri önem arz etmektedir.

Başta evrensel değerlere ilişkin iletiler olmak üzere pek çok eğitici kavrama yönelik ileti içeren çeviri çocuk klasikleri ülkemizde, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2005/70 sayılı genelge (Bkz., EK-1) ile “İlköğretim Öğrencileri İçin 100 Temel Eser” listesi ilan edilince ayrı bir önem kazanmıştır. Çünkü bu 100 eserden önceleri 30’u, çeviri çocuk klasiklerinden oluşmaktaydı, Küçük Prens isimli kitabın mahzurlu bulunarak çıkarılmasıyla bu sayı 29’a düştü.

Türkiye’de çeviri çocuk klasiklerine yönelik ilgi özellikle 100 Temel Eser listesi ilan edilince kat be kat artmasına rağmen bu klasikler geniş bir bakış açısı ile irdelenmemiş, çocuklarımıza hangi değerleri kazandıracığı ve eğitsel olarak bu eserlerden nasıl faydalanılacağı üzerine yapılan araştırma ve çalışmalar sınırlı kalmıştır. Hatta ilköğretime yönelik 100 Temel Eser listesinin ilanının üzerinden beş yıl geçmiş olmasına rağmen MEB ya da herhangi bir kurum tarafından bu eserlerin öğrenciler tarafından okunma oranları ve beğenilme düzeylerine yönelik araştırma

yapılmamıştır. Çocuk Vakfı tarafından 2009 Aralık ayı sonuna kadar olan süreci kapsayan ve 2010 yılı başında kamuoyuna açıklanan “100 Temel Eser Raporu” isimli araştırmada yer alan “Öğrencilerin **100 Temel Eser**’i okuduklarına yönelik hiçbir ölçme ve değerlendirme çalışması yapılmamıştır” (<http://www.cocukvakfi.org.tr>). ifadesi de bunu göstermektedir. Söz konusu eksiklik bu konuda bir çalışma yapılmasını gerekli kılmıştır. Araştırmamızda söz konusu klasiklerde bulunan eğitici iletiler betimlenecek, klasiklerin çocuklarımıza hangi davranış ve değerleri kazandırmada kullanılabileceği üzerine tespitler yapılacak, aynı zamanda 100 Temel Eser listesinde yer alan çeviri çocuk kitaplarını öğrencilerin okuma ve beğenme düzeyleri de bir anket uygulaması ile ortaya koyulmuş olacaktır. Bu tespitler 2005 yılında başlatılan 100 Temel Eser uygulamasını hedef kitle açısından değerlendirme imkânı sağlayacağından MEB başta olmak üzere ilgili kurum ve kuruluşlara ileride yapılacak planlama, düzenleme ve değişiklikler için de önemli veriler sağlayacaktır.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde, araştırmanın problemi ve alt problemlerinin çözümüne ilişkin yöntem açıklanmaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçlarının geliştirilmesi, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması ele alınmıştır.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırma çeviri çocuk klasiklerindeki eğitici iletileri betimlemeye ve ilköğretim öğrencilerinin 100 Temel Eser içerisindeki çeviri çocuk klasiklerine ilişkin okuma ve beğenme tutumlarını belirlemeye yönelik tarama modelinde bir araştırmadır.

Tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu, var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2008:77).

Genel tarama modelleri, çok sayıda oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2008:79).

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Dilimize batı dillerinden çevrilmiş çocuk klasiklerindeki eğitici iletileri tespit etmeye yönelik bu araştırmada eğitsel iletileri incelenecek eserler bir anket vasıtasıyla tespit edilmiştir. Bu bağlamda araştırmanın evrenini Ankara’da ilköğretim okullarında okuyan 8. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmanın 8. sınıf öğrencileri üzerinde uygulanmasının nedeni 2005 yılında 5, 6, 7, 8. sınıf öğrencilerine yönelik 100 Temel Eser listesi ilan edildiğinde söz konusu öğrencilerin 4. sınıf öğrencileri olmaları ve bugün itibariyle süreci tamamlamalarıdır. Öğrencilerin ekonomik düzeyinin kitap okuma alışkanlıkları üzerinde etkili olabileceği düşünüldüğünden yüksek, orta ve alt gelir düzeyine sahip öğrencilerin olduğu okullardan birer tanesi TÜİK verilerinden faydalanılarak rastgele belirlenmiştir. Bunlar; Cebeci İlköğretim Okulu (Yüksek), Hayme Hatun İlköğretim Okulu (Orta) ve Beşikkaya İlköğretim Okulu (Alt) şeklindedir. Bu okullardaki toplam 420 ilköğretim 8. sınıf öğrencisine 29 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır.

Uygulanan bu anket neticesinde öğrencilerin söz konusu eserleri okuma ve beğenme düzeyleri ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda öğrencilerin “*Çok beğendim*” seçeneğini işaretleyerek tespit ettiği çok beğenilen ilk on çeviri çocuk klasiği araştırmanın eser örneklemini oluşturmuş ve bu eserler eğitici iletiler açısından incelenmiştir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARACI

Bu araştırmanın kapsamına uygun olarak toplam 420 ilköğretim 8. sınıf öğrencisine 100 Temel Eser listesindeki kitaplara yönelik kitapların okunma oranlarını ve öğrencilerin beğenilerini ortaya çıkaracak bir anket uygulanmıştır. Ankette 29 kitap için 6 seçenekli sorular uygulanmıştır. Seçenekler her bir kitap için *Okumadım*, *Çok beğendim*, *Beğendim*, *Kararsızım*, *Az Beğendim* ve *Beğenmedim* şeklindedir. Anket dışında araştırmada yer alan diğer bilgiler için tarama modeli esasına uygun olarak alandaki kaynaklardan yararlanılmıştır.

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

Çalışmada frekans tabloları, tanımlayıcı istatistikler ve grafiklere yer verilerek kitapların üst ve alt değerlere yönelik eğitici iletileri yüzde ve frekans olarak ifade edilmiştir. Yine aynı analiz sistemiyle kitapların okunma oranları ve beğenilme

düzeyleri belirlenmiştir. Ekonomik düzeylere göre karşılaştırmalarda hipotez testlerinden yararlanılmıştır.

Bu çalışmada ilk olarak beğenilme düzeylerine ilişkin puanlamaların *Kolmogorov-Smirnov testi* ile normal dağılıma uyup uymadığı incelenmiştir. Ölçekte yer alan maddelerin normal dağılıma sahip olduğu durumda ekonomik düzeylere göre karşılaştırmalarda *Tek Yönlü Varyans Analizi*, normallik varsayımının sağlanmadığı durumda ise parametrik olmayan testlerden Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Eğer varyans analizi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuşsa hangi grupların birbirinden farklı olduğunun tespit edilmesi için *çoklu karşılaştırma (multiple comparisons)* testlerinden *Tukey testi* uygulanmıştır. Grupların karşılaştırılmasına ilişkin testlerde varyans homojenliği varsayımı *Levene testi* ile incelenmiş ve hangi test istatistiğinin dikkate alınacağına karar verilmiştir. Okunma oranlarının ekonomik düzeylere göre karşılaştırılmasında ise Pearson ki-kare testi uygulanmıştır. Okunma oranları ile beğenilme düzeyleri arasındaki ilişkilerin araştırılmasında ise Sperman ilişki katsayısından yararlanılmıştır.

Çalışmada analizler için elde edilen sonuçlar 0.05 anlamlılık düzeyinde yorumlanmıştır. Yapılan istatistiksel testlerin yorumlanmasını kolaylaştırmak için istatistiksel testlere ilişkin bazı tablolarda ortalama, standart sapma değerleri verilmiştir. Çalışmada yer alan analizler SPSS 18.0 (PASW 18.0) paket programı kullanılarak elde edilmiştir.

4. SINIRLILIK VE VARSAYIMLAR

Araştırma kapsam açısından çeviri çocuk klasiklerinin eğitici iletiler bağlamında sınırlılığı ile sınırlıdır. Bu kitaplarda ortaya çıkan çocuk için eğitici olabilecek iletiler değerlendirilmiş, bu iletiler alt ve üst değerler açısından sınıflandırılmıştır.

Araştırma örneklem açısından 100 Temel Eser’de yer alan ve anket yöntemi ile belirlenen 10 çeviri çocuk klasiğinin incelenmesiyle sınırlıdır. Anketin uygulandığı Ankara’da öğrenim gören 420 ilköğretim 8. sınıf öğrencisinin geneli yansıttığı, örnekleme teşkil eden 10 çocuk klasiğinin ise tüm çeviri çocuk klasiklerini yansıttığı varsayılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE KAVRAMLAR

Bu bölümde tezin temelini teşkil eden çocuk ve Edebiyat, Edebiyat ve eğitim ilişkisi, çocuk kitaplarında eğiticilik, klasik ve ileti kavramı ortaya koyulacaktır.

1. ÇOCUK VE EDEBİYAT

Çocuk, Türkçe sözlükte “ ‘bebeklik çağı’ ile ‘ergenlik çağı’ arasındaki gelişim döneminde bulunan oğlan veya kız” olarak tanımlanır (TDK, 2005:444), Başka bir deyişle çocuk “bebeklik çağı ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan insan” (Oğuzkan, 2001:2) olarak tanımlanabilir. Çocuğa yönelik tanımlar genel anlamda bebeklik ve ergenlik dönemi arasını kapsamaktadır. “Bebeklikten ergenliğin başlangıcına kadar süren devre içinde bulunanlar, çoğu kültür ve toplumda genellikle ‘çocuk’ olarak değerlendirilmiştir” (İnal, 2007:19).

Edebiyatı, “...malzemesi dile dayanan, insanların duygu, düşünce ve hayallerini dile getiren, edebî ve estetik değeri olan, bayağılık ve çirkinliği kabul etmeyen sözlü ve yazılı verimlerin tamamıdır” (Gürel, Temizyürek, Şahbaz, 2007: 17) şeklinde tanımlayabiliriz. Çocuk edebiyatı kavramına yönelik ise birçok tanım yapılmıştır. Tanımlardan bazıları çocuk duyarlılığına vurgu yapmaktadır. Sanat değeri taşıyan, çocuk psikolojisi ve eğitim ilkelerinin kılavuzluğunda hazırlanmış ve bu anlayışla ortaya konmuş, belli ölçütlere uygun düşen, kimler için yazılmış olursa olsun, çocukların ilgisini çeken yapıtlara çocuk yazını denir (Demiray, 1979:287).

Çocuk edebiyatı, duygu ve düşüncelerin sanatlı bir ifadesi olarak tanımlandığına göre söz konusu Edebiyat yaratıcılık süreçleri sonunda oluşan ürünleri kapsamaktadır. Bu ürünler şiir, hikâye, masal, roman, türkü, vb. gibi sıralanabilir. Çocuk edebiyatı diğer bir söyleyişle, yaratıcı çalışmalar sonucu oluşturulmuş söz ve yazıya dayalı edebî türlerin çocuklarla buluşturulması etkinliği olarak ifade edilebilir (Güleryüz, 2003:42).

Sever (2003:9) çocuk edebiyatını, “Erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır.” şeklinde tanımlamıştır.

Şirin (2000:9) ise çocuk edebiyatını “Çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlılıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacıyla gerçekleştirilen çocuksu bir edebiyattır.” biçiminde tanımlamıştır.

Şimşek (2006:543) ise çocuk edebiyatını, edebiyatın taşıdığı her niteliği taşımakla birlikte eğitici yönüyle de öne çıkan bir sanat dalı olarak tanımlamış ve çocuk edebiyatının amacını doğrudan doğruya eğitmek olmasa da çocuğun dil becerisini, hayal gücünü ve yaratıcı düşünme yeteneğini geliştirmek olarak belirlemiştir.

Çocuklar için ayrı bir edebiyat olup olmadığı konusu üzerinde epeyce tartışılmıştır. Tezimizde böyle bir Edebiyatın varlığını sorgulayıcı fikirleri yeniden ele almak yerine çocuk Edebiyatının mahiyetinden bahsetmenin daha yararlı olacağı kanısındayız.

Çocuk edebiyatı kavramı çok tartışılan ve üzerinde bir fikir birliğe varılamayan konulardan biridir. “Çocuk edebiyatı kavramı önceleri; çocuğa göre, çocuk için ve çocuk duyarlılığı şeklinde adlandırılmıştır.” (Yalçın ve Aytaş, 2003: 15) Çünkü çocuk edebiyatı, çocukların ihtiyacı sonucunda ortaya çıkmıştır. Çocukların edebiyata neden ihtiyaç duyacaklarını Leland Jacop şu ana başlıklar altında değerlendirmektedir:

1. “Edebiyat hoş vakit geçirtici, eğlendirici bir şeydir.
2. Edebiyat ruha canlılık verir, yaşam gücünü arttırır.
3. Edebiyat hayatı keşfe yardım eder.
4. Edebiyat bir rehberlik kaynağıdır.
5. Edebiyat yaratıcı etkinlikleri teşvik eder.
6. Edebiyat güzel bir dil demektir.” (Oğuzkan, 2001: 5-7)

Çocukları iyinin, güzelin, doğrunun dünyasına estetik bir tarzla kılavuzlayan Edebiyat, çocuklara belki başka yollarla çok uzun süreçlerde kazandırılacak değer ve davranışları çok kısa sürede ve etkileyici şekillerde kazandırmada, duyuş, düşünüş ufukları açmakta çok önemli bir yere sahiptir.

Çocuklara yönelik eser verenlerin sorumlulukları çok büyüktür. “Çocuk kitabı yazmak ip üstünde yürümek gibi bir denge meselesidir. Bir yanda vazgeçilmez bir disiplin, bir yanda ise içimizdeki çocuğun uyanışı... İçimizdeki çocuk için yazmak ve çizmek çok basit olmalı herhalde. İnsan kendi bilinçaltı ile iletişim kurarak kelime ve imgelerin yüzeye çıkarılmasını sağlar” (Monica Hugles’ten aktaran Şirin, 1998:23).

“Çocuğu güzelliklere çekebilme, düşünce ufuklarının genişlemesine yardımcı olacak yeni motifler kazandırabilme, doğruluk, cesaret, kavramlarını aşılabilme, kötü huylardan tecrit edebilme gibi duyarlıkların tamamının mümkün olabileceği bir konu: Çocuk edebiyatı” (Emin, 1988:131). “Tanımlaması ve sınırlarının belirlenmesi en güç edebiyat türlerinden” (Meriç, 1986:348) biri çocuk edebiyatı.

Yapılan tüm tanımlar bizi çocuk edebiyatının çocuğun ruh dünyasını koruyucu, edebi ve estetik zevkini geliştirici özellikler taşıması gerektiği sonucuna götürmektedir.

2. EDEBİYAT VE EĞİTİM

Toplumlar, birikimlerini kendilerinden sonra gelecek nesillere aktarmayı bir borç bilirler. Bilinçli toplumlar bu aktarım işini tesadüflere bırakmazlar. Birikimlerini rastgele değil belli bir sistem çerçevesinde aktarmayı planlarlar. Bu sistem, eğitimidir. Eğitimle bireyde istenilen, belli amaçlara uygun davranış değişikliği oluşturmada pek çok araç kullanılabilir. Bu araçlardan en etkileyicisi şüphesiz edebiyattır.

Dilimize Arapçadan geçen Edebiyat kelimesi, kavram olarak Tanzimat’tan sonra kullanılmaya başlanmış ve bu dönemden itibaren kullanımı yaygınlaşmıştır. Ancak Edebiyatın tanımı kişilerin bakış açısına göre farklılık arz etmiştir (Kılıç 2009:29). “Edebiyata ahlaki bir mânâ yükleyenler; Edebiyatı bir eğitim öğretim vasıtası olarak görenler; dile bağlayarak tarif edenler; estetiğe ve edebî mahsullere bağlayanlar; Edebiyatı sosyal bir müessese olarak kabul edenler; millî bir hadise olarak değerlendirenler, tarihe bağlayanlar, kültüre bağlayanlar.... Edebiyat

kelimesinin ne kadar yaygın anlamları kapsadığını bir parça ifade edebilirler (Önal 1999:19). Ancak bu tanımlar içinde en çok Edebiyatın eğitimle olan ilişkisine atıf yapanlar ön plana çıkar. Çünkü “Edebiyatla eğitim arasında sıkı bir bağ vardır. Edebiyat sözcüğünün kökünü oluşturan ve “terbiye=eğitim” anlamına gelen “edeb” kelimesi de bunu açıkça gösterir” (Kavcar, 1999:2). “Çocukların ve gençlerin toplumsal yaşayışta yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme, terbiye.” (TDK, 2005:606) şeklinde tarif edilen eğitim bu işlevini bazı vasıtalar aracılığıyla gerçekleştirir. Bu vasitalardan en güçlüsü hiç şüphesiz edebiyattır. “Bacon’a göre: ‘Okumak, haz duymaya, zihnimizi süslemeye ve yetkimizi artırmaya yarar. Hatta insan, zekâsına ket vuran her türlü engeli, iyi seçilmiş eserler okumakla ortadan kaldıracaktır...’ ” (Sever, 1991:722).

Edebiyatın eğitimle doğrudan ilişkisi kurulabilir. “Eğitim bakımından edebiyatın değeri, insana çok çeşitli duyma, düşünme ve hareket etme örnekleri vermesidir. Bir insan ancak böyle geniş bir ortam içinde kendisine uygun olan yolu seçme özgürlüğü kazanır. Tek bir roman okumak bile, bize insanların karakter yapısı, sosyal durumu, duygu ve düşünce bakımından ne kadar farklı olduklarını göstermeye yeter” (Kavcar, 1999:4).

Edebî eserler hiç şüphe yok ki birer ders verme aracı değildirler. Ancak edebiyat, bireyin hoş vakit geçirmesini sağlarken bireyde duyuş, düşünüş ve davranış değişiklikleri oluşturur. Edebiyatla sunulan tarihi, sosyal, kültürel, dini, ekonomik, ahlaki mesaj veya mesajlar bireyin ruhunun şekillenmesinde rehber olur. “İnsanın soyut yanını, ruhsal yapısını, insanı ilgilendiren soyut kavramları, şefkat ve sevgiyi, acımasızlığı veya merhameti yazınsal ürünlerden öğrenebilir, hissedebiliriz” (Uçan, 2006:25). Edebî eserlerin yalnızca estetik zevk için var olması gerektiğini düşünenler varsa da “Eğitimde araç olarak kullanılan edebî metinler, bu yönüyle birçok görev üstlenir” (Temizyürek, 2008:141). Edebiyattaki klasik eserler, bu amaca hizmet eden ağacın en güçlü dalıdır.

Çeviri çocuk klasikleri dünyanın hemen hemen her yerinde güncelliğini yitirmeyen, çok satanlar listelerinden inmeyen kitaplardır. Ancak çocuklara yönelik önemli bir ihtiyacı karşılayan bu kitapların nitelikleri, eğitsel işlevleri, hangi yaş

gurubuna yönelik oldukları, hangi imge ve mesajları taşıdıkları hakkında ülkemizde yeterli araştırmanın olduğunu söylemek güçtür.

ÇOCUK KİTAPLARINDA EĞİTİCİLİK

Toplumlar, geleceğini emanet edeceği bireylerinin çağın gerekleriyle donanması için plan ve programlar yaparlar. Çünkü sistematize edilmeyen bir gelecek toplumların çöküşüne neden olabilir. Her millet birikimlerini rastgele değil belli bir sistem çerçevesinde aktarmayı planlarlar. Bu sistem, eğitimidir. Eğitimin ön gördüğü amaçlar ve hedefler için birçok nitelikli araç kullanılabilir. Edebiyat yıllardan beri bu araçlar içinde en çok ön plana çıkan olmuştur.

Edebiyat, bireyin hoş vakit geçirmesini sağlarken bireyde duyuş, düşünüş ve davranış değişiklikleri oluşturur. Edebiyatla sunulan tarihi, sosyal, kültürel, dini, ekonomik, ahlaki mesaj veya mesajlar bireyin ruhunun şekillenmesinde rehber olur. Çünkü edebiyat insanın duyuş, düşünüş ve kavrayış gücünü artırıcı örnekler sunar (Konar, 2005:208). Eğitimin “Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme” (TDK, 2005:606) süreci olduğu düşünülürse edebiyatın bu amaca hizmet eden çok önemli materyaller sunduğu gerçeği gün yüzüne çıkar. Böylelikle “Edebiyat dünyayı daha derin algılamada çocuğun zihin gelişimi kadar düşünce gelişimini de etkiler” (Şirin, 2002:19).

Sever çocuk kitaplarının eğitsel açıdan birtakım özellikler taşıması gerektiğini ifade eder. Çocuk kitapları eğitim programlarını destekleyici, yaşamın gerçekleriyle ilintili, duyuş, düşünce ve hayal gücünü geliştirici, bilgi ve kültür evrenini genişletici, içinde yaşanılan dünyayı gerçekçi bir şekilde tanıtıcı, şiddetten uzaklaştırıcı, estetik ve edebî zevk kazandırıcı, eleştirel düşünmeye katkı sağlayıcı, yaratıcılık ve araştırmacılık yetilerini geliştirici, siyasi ve dogmatik dayatmalardan arındırıcı işlevlere sahip olmalıdır (Sever, 1999:14-15). Yalçın ve Aytaş ise çocuk kitaplarının hazırlanmasında göz önünde bulundurulması gereken eğitim ilkeleri başlığıyla çocuk kitaplarının okullardaki programları destekleyici, hayatın gerçekleriyle uyumlu, hayal gücünü geliştirici, içinde yaşanılan dünyayı sevdirci, yaratıcılığı ve girişimcilik ruhunu geliştirici, kişilik gelişimlerini destekleyici olması gerektiğini ifade ederler (Yalçın ve Aytaş, 2003:50-52). Söz konusu ölçütler, çocuk

kitaplarında yer alan eğitici iletilerin edebî bir üslup içerisinde çocuğun biyopsikososyal yapısını destekleyici tarzda verilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Kitaplar aracılığıyla çocuklar, sosyal davranış örneklerini öğrenerek toplum içinde uygun davranışlar sergilerler (Kılıç, 2009:42). Çünkü “Türü ne olursa olsun çocuk edebiyatı ürünleri, ele aldıkları konular, anlatım teknikleri ve kişi kadrosu bakımından çocukların renkli ve masum dünyasını olumlu yönde geliştirmeye, onlara birtakım değerleri ve doğru davranış kalıplarını kazandırmaya yöneliktir” (Arseven, 2005:51). Sever çocuğa görelilik ilkesine uygun olarak yazılmış nitelikli çocuk kitaplarının kavramsal gelişimi destekleyeceğini, duyu algılarını geliştireceğini, dört temel dil becerisini geliştireceğini, dil bilinci ve duyarlılığı kazanılmasına yardımcı olacağını, bilişsel süreçleri aktif hâle getireceğini, hayal gücünü geliştireceğini, kişisel gelişimine katkı sağlayacağını, toplumsal kuralları öğrenmesine yardımcı olacağını, farklı kültürleri tanımasına fırsat oluşturacağını, problem çözme becerilerini geliştireceğini ifade eder (Sever, 2003:61-62).

Ancak çocuklara bazı değerleri kazandırmak demek onları dikte edici bir tavırla ideolojilerin dünyasına hapsedmek demek değildir. “Edebiyat eseri, bir görüşün haklılığını bağırır. Belli şemaların etrafında büyük şeyler söylemek, edebiyat dışı bir şeydir. Parti edebiyatıdır” (Şirin, 1998:88-89). Bu edebiyat anlayışı “çocuğun gerçeklerinden uzak, çocuğun yanında değil, her zaman onun üzerindedir; ona doğruları gösteren, çocukken ve yetişkin olduğunda nasıl davranması gerektiğini ona belletmeye çalışan bir otoritedir” (Dilidüzgün, 2003:75).

Çocuk kitapları çocuklara, etkin ve ilginç örneklerle, gördüklerine, duyduklarına körü körüne inanmak yerine araştırma, gözlemlenme, sorgulama, başka bir deyişle yaşamı zihin süzgecinden geçirme eğitimi de verir. Burada yazarın sorumluluğunun altını, kalın çizgilerle bir kez daha çizmekte yarar var. Çocuk, kitaplar yoluyla, çok önemli bir eğitsel öğeden yararlanır. İnsanoğlunun pek çok konuda bugünkü düzeye gelmesinde, düş kurma yetisinin payı büyüktür (Dayıoğlu, 2000:531-532).

Çocuk duyarlılığını yakalamış, nitelikle çocuk kitapları, çocuklar için bilişsel, duyuşsal ve devinişsel içerikli davranışlar edinebilecekleri kültürel bir çevre yaratır (Yener, 2007:149). Bu bağlamda kitaplar, çocukların bilgi düzeyini arttırıcı,

duygusal yönden doyuma ulaştıracak şekilde onları eğitsel niteliklerle donatır (Kocabaş, 1999:9). Çocukluk çağında edebiyatla kurulan ilişki, çocuğun ileriki yaşamına yön veren bakış zenginliğini, düşünme ve görme olanaklarını sağlaması bakımından son derece gereklidir (Çokum, 1987:316).

Çocuk kitaplarındaki olmazsa olmaz öncelik tıpkı yetişkin kitaplarında olduğu gibi yazınsallık olmalıdır. Çünkü edebiyat adına yazılan hiçbir kitap ders verme kitabı değildir. Ancak söz konusu kitapların çocuklar için yazıldığı da unutulmamalıdır. Edebî hassasiyetlerin yanı sıra çocuk duyarlılığı da dikkate alınmalı, çocuklara okutulacak kitapların çocukların dünyalarında olumsuz etkiler bırakmayacak kitaplar olmasına özen gösterilmelidir.

3. KLASİK VE KLASİK ESER KAVRAMI

Klasik, klasik eser kavramlarıyla hangi eserlerin klasik sayılacağı ve bir eseri klasik kabul edebilmenin kıstasları günümüze değin hep tartışılagelmiştir. TDK Türkçe sözlükte klasik, “1. Eski Yunan ve Roma çağı dili ve sanatı ile ilgili olan, 2. XVII. yüzyıl Fransız dili, sanatı ve yazarları ile ilgili olan, 3. Üzerinden çok zaman geçtiği hâlde değerini yitirmeyen, türünde örnek olarak görülen eser ve sanatçı” (TDK, 2005:1190) olarak tanımlanırken, İngilizce sözlüklerde klasik terimi, “yüksek bir değer veya pozisyonda olan”, “yüksek kaliteli”, “Eski Yunan ve Roma sanat, edebiyat ve kültürünün standardında olan”, “Alışılmış, yerleşmiş kurallara uygun”, “Eski Yunan ve Roma medeniyetine ait dil, edebiyat ve felsefe çalışmaları” şeklinde tanımlanmıştır (Oxford, 1981:103; Collins 1987:247; The Reader’s Digest Great, 1962:169).

Klasik kavramıyla ilgili olarak Cemil Meriç, Saint-Beuve (1804-1869)’in şu görüşlerini aktarmaktadır: “Ben klasiğin şöyle tarif edilmesini isterdim: İnsanın zekâsını geliştiren, soyumuzun ortak hazinesine yeni değerler katan, açık seçik bir hakikat bulan; tanıdığımızı, her köşesini taradığımızı sandığımız insan kalbinde, ezelden beri mevcut bir tutkuyu gün ışığına çıkaran; düşüncesini, gözlemine, buluşunu, geniş ve büyük, ince ve makul, sağlam ve güzel bir biçimde ifade edebilen; kendine has üslupla herkese seslenen yazar. Zıpçıktı kelimelere iltifat etmeyen bir üslup, hem yeni hem kadim ve çağın kolayca çağdaşı” (Meriç, 1998: 174).

Hüseyin Daniş, klasik kelimesini “Sınıflara, klaslara mahsus olarak telif edilen âsâr ile müessirlerine verilen sıfat.” biçiminde tanımlarken (Daniş,1897) Necip Asım’a göre klasikler, en ziyade taklid ve tanziri mümkün olmayan, sade bir eda ile saf efkârı cami olan eserlerdir (Asım, 1897).

Edebiyatımızda Tanzimat’tan sonra artan klasik eserler konusundaki tartışmalarda Ahmet Mithat Efendi, klasik eserlerin niteliklerini şu şekilde sıralamaktadır:

- “ 1. Klasik bir eserin konusunda temizlik ve doğruluk olmalıdır.
2. Yazma biçimi ve üslubuyla güzel ve açık olmalıdır.
3. Anlatılmak istenen kolay anlaşılır olmalıdır.
4. Üzerinde durulan düşünce bakımından bir değer taşımalı, çoğunluk tarafından değer verilen dini, tarihi ve ahlaki normlara aykırı olmamalıdır.
5. Bütün bu nitelikleriyle gelecek nesillere bırakılabilecek ve insanlığın faydalanabileceği sevilen, beğenilen eserler olmalıdır” (Kaplan, 1998:25).

İsmail Avni, “klasik tabir olunan asarın her milletçe kendilerine mahsus bir güzelliği ve o güzellikte büsbütün kendilerine mahsus bir çeşnisi, bir nefaseti olması lazım geleceği” inancındadır (Avni, 1897).

Klasik bir eserin ana özelliklerini, “olgun bir dimağ”, “davranış olgunluğu”, “dilde olgunluk” ve “ortak üslupta kusursuzluk” ölçüleriyle tanımlayan T.S. Eliot, bu ölçülere en uygun dönemin XVIII. yüzyıl İngiliz Edebiyatı (ve en çok Pope’ın şiirleri) olduğunu söyler (Eliot, 1983:174).

Yazarların yaptıkları tanımlardan yola çıkarak klasik eser için, bir milletin edebî eserleri içinde her açıdan örnek alınmaya değer, üstün niteliklere sahip olan ve üzerinden yıllar geçse de bu nitelikleri yitirmeyen eserler olarak tanımlayabiliriz.

“Klasik bir eser yazıldığı dili konuşan, milletin karakterini belirleyen, bütün duygu tonlarını bir sanat eserini sınırlayan bütünlük içinde, en zengin bir ölçüde ifade edebilen bir eserdir. Klasik bir eser böyle zengin bir muhtevayı hem en iyi bir şekilde temsil eden hem de ait olduğu toplumun bütün sosyal sınıflarını oluşturan fertlere her şart altında hitap edebilen bir eserdir” (Eliot, 1983:183). Bir eserin klasik olabilmesi için gerekli ölçütlere yönelik geçmişten günümüze birçok değerlendirmenin yapıldığı görülmektedir. Ancak ne batı edebiyatında ne de doğu edebiyatında klasik eser belirlemeye yönelik belirgin kıstaslar vardır. Batı dünyası

ürettiği edebî eserlerin ön plana çıkanlarını tüm dünyaya klasik olarak ilan ederken ülkemizde henüz Türk klasiklerine yönelik bir belirleme yapılmamış olması üzücüdür. Geçmişten günümüze hükümetlerin “temel eser” adı altında bazı kitapları devlet eliyle neşretmeleri ya da tavsiye etmeleri bu konuda yeterli değildir.

Klasik eserler, ait olduğu kültürün özelliklerini, toplumun duygu, düşünce zenginliğini, binlerce yıl içinde oluşturduğu milli ve manevi değerlerini yansıtmaya özelliklerine sahip olduğu için eğitim çağındaki bireylerin içinde yaşadığı toplumun değer yargılarını kişilik hâline getirebilmesinde çok önemli bir yere sahiptirler. Bu anlamda Türk klasiklerinin belirlenmesi hayati bir önem taşımaktadır. Başka milletlerin edebî eserleri çocuklarımıza ışık olabilir; ancak kendi ışığını keşfetmeyen ve özü kendinden olan ışıklarla çocuklarının ruh dünyalarını aydınlatmayan milletler, idare lambalarına mahkûm kalırlar.

4. İLETİ VE İLETİLERİN SINIFLANDIRILMASI

İleti terimini TDK'nin Türkçe Sözlüğü, “ileti” maddesinde “bildirme yazısı, mesaj”; “mesaj” maddesinde “yazı veya sözle anlatılması amaçlanan duygu ve düşünce” olarak tanımlamıştır (TDK, 2005:1377). Ali Püsküllüoğlu ise, Türkçe Sözlük'te “ileti” maddesinde beş farklı tanıma yer vererek, tüm kullanımlarını açıklamıştır: “ 1. Söz ya da yazıyla gönderilen ve belli bir anlamı olan haber, es. mesaj. 2. bir devlet büyüğünün ya da sorumlunun ilgililere ya da kamuoyuna gönderdiği haber, es mesaj. 3. dil. Dilsel bildirişimde konusunun dinleyiciye yönelttiği göstergesel bütün, bildiri. es. mesaj. 4.yaz. Bir yapıtın, bir yaratının dokusunda bulunan, sanatçının, yapıtın iletmek istediği temel düşünce, bildiri. es mesaj. 5.ruhb. Bildirişimde, vericinin belli bir anlam yükleyerek alıcıya gönderdiği ve onun da anlamını çözdüğü herhangi bir simge. es mesaj (TDK, 2000:487)

Dilbilimde bildiri, gönderim sözcüğüyle eş anlamlı kullanılan iletiyi, Berke Vardar da “ Dilsel bildirişim eyleminde konuşucunun belli bir düzğüye uygun olarak oluşturulup dinleyiciye yönelttiği göstergesel bütün” olarak tanımlar (Vardar, 1998:46).

Her yazıda ya da eserde, doğrudan ya da dolaylı olarak okuyucuya iletilmek istenen bir fikir ya da bilgi vardır. Bu fikir ya da bilgiye ileti diyebiliriz. Başka bir ifadeyle ileti, amacın yoğunlaştırılarak bir yargıya dönüştürülmesine, bir önerme biçiminde yazıda belirtilmesine şeklinde ifade edilebilir.

İletiyi “yazarın okurla paylaşmak istediği asıl düşünce” olarak tanımlayan Sedat Sever, iletinin öğretici metinlerle yazınsal metinlerde farklı anlamlar taşıdığını belirtirken iletiyi ana düşüncenin birebir karşılığı olarak görür (Sever, 2003:131). Öğretici metinlerde, yazarın savunduğu, vermek istediği düşünce biçimi olan ileti, edebiyat yapıtlarında sanatçının okurlarında yaratmak ya da oluşturmak istediği duygu ve düşünce ortaklığıdır (Sever, 2003:131).

İletilerin sınıflandırılmasına yönelik herhangi bir ortak tasnif şekli olmamakla beraber Elif Emine Küçük’ün 2005 yılında yaptığı “İlköğretim 6, 7, 8. Sınıflarda Okutulan Türkçe Kitaplarındaki Düz Yazı Metinlerinin Çocuğa Görelik İlkesine ve Metinlerin İçerdiği Eğitsel İletilere Göre İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde şu şekilde bir tasnif yapmıştır:

1.Sunuluş Biçimlerine Göre İletiler

1.1. Dolaylı Yoldan Aktarma

1.2. Doğrudan Aktarma

2. Amaçlarına Göre İletiler

2.1. Kişisel Gelişimi Destekleme Amaçlı İletiler

2.2. Sosyal Gelişimi Destekleme Amaçlı İletiler

2.3. Ahlaki Gelişimi Destekleme Amaçlı İletiler

3. İçeriklerine Göre

3.1. Ulusal İletiler

3.2. Evrensel İletiler

Bu tasnifi ana başlıklar hâlinde bir başka deyişle şu şekilde ifade edebiliriz:

A) Aktarım Biçimine Göre İletiler

B) Temalarına Göre İletiler

C) Amaçlarına Göre İletiler

D) Değerlere Göre İletiler

Araştırmamızda iletiler değerlere yönelik bir incelemeye tabi tutulacak, böylelikle çeviri çocuk klasiklerinde hangi değerlere ilişkin eğitici iletilerin olduğu ve kullanım oranları da tespit edilmiş olacaktır.

Çağdaş toplumlar, duygu ve düşüncelerini doğru aktarabilen, iletileri doğru algılayan, başarılı iletişim kuran bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Bu da eğitimle olur. Çocukları eğitmede kullanılacak en iyi araçlardan biri de kitaplardır. “Kitaplar, çocukların bilgilerini artırmaya; kendilerini, yaşadıkları dünyayı ve insanları anlamalarına yardımcı olacaktır. Çocuklara, uygun ve iyi kitaplar sağlamak onların, eğitimsel ve kültürel gelişimleri için bir gerekliliktir” (Kocabaş, 1999:2). Çocuk kitapları, çocuğun hayata hazırlanmasında yararlı olduğu için “çocuk kitaplarında ileti” konusu önem kazanmaktadır.

Edebiyat ve eğitim kavramları çocuk edebiyatında en üst düzeyde kesişir. Çünkü, çocuk edebiyatının ortaya çıkmasının en önemli gerekçesi çocuğun sanat yoluyla eğitilmesidir. Bundan dolayı, çocuk kitabı hem eğitsel hem de sanatsal nitelik taşımak zorunda görünmektedir. Ancak edebî eserler doğrudan bir ders verme aracı değildir. Çocuk hikâye ve romanlarının çocuğun içinde bulunduğu bilişsel ve duyuşsal gelişime göre iletiler içermesi ve bu iletilerin de örtük bir şekilde metnin dokusuna yerleştirilmesi gerekmektedir. Hikâye ve romanlardaki ileti cümlelerinde didaktik ve hükmeden bir üslubun yer alması, çocuk gelişimi açısından yararlı bir davranış değildir.

İKİNCİ BÖLÜM

ÇEVİRİ ÇOCUK EDEBİYATI

1. TARİHİ SÜREÇ İÇERİSİNDE ÇEVİRİ ÇOCUK EDEBİYATI

Çocuk edebiyatı tarihi bakımından sözlü geleneğin sürdürüldüğü dönemlerde günümüzdeki anlamıyla çocuk edebiyatından söz etmek mümkün değildir. (Şirin,1998). Ancak “Çocuk edebiyatının ilk ürünlerinin sözlü olarak başladığına kesin gözüyle bakabiliriz. Yazılı edebiyatın gelişerek, çocuk edebiyatında kullanılır duruma gelmesine kadar geçen süreçte, sözlü edebiyat ürünleri, daha sonra derlenerek çocuk edebiyatının ana malzemeleri hâline getirilmiştir” (Yalçın ve Aytaş, 2003:19). Yazılı edebiyat çocukları keşfettiğinde “çocuk edebiyatı” kavramı ortaya çıkmış ve bu keşfi erken gerçekleştiren milletler edebiyatta da dünya pazarına diğer ülkelerden erken açılmayı ve ürünlerini pazarlamayı başarmışlardır. Çocuk klasikleri diye adlandırılan bu eserleri günümüze geliş süreçlerini iyi analiz edebilmek için dünyada ve Türkiye’deki tarihsel gelişimlerine bakmak yerinde olacaktır.

1.1. DÜNYADA ÇOCUK EDEBİYATININ GELİŞİMİ

Yalnızca ülkemizde değil dünya edebiyatına çok değerli düşünce ve sanat eserleri kazandıran ülkelere baktığımız zaman da çocuklara özgü kitapların yazımına ve yayımına oldukça gecikerek başlanmış olduğu görülür. Bu konuda ilk bilinçli ve önemli girişimler İngiltere başta olmak üzere Fransa, Almanya, ABD ile İskandinav ülkelerinde görülür (Şirin, 1998: 58).

Çocuk edebiyatının Avrupa’da gelişmesinin önündeki engel kilise olarak görülür.“Dünyada 15. yüzyılın ortaları ile 16. yüzyılın başlarında tutucu düşünürlerin ve din adamlarının geleneksel tutumlarına karşı çocukların ilgilerini çeken birtakım yayınlar ortaya çıkmıştır. Gerek anlatım gerekse resimleme bakımından basit olan bu kitaplar daha çok Robin Hood, Tom Thumbe gibi halk hikâyelerinden esinlenerek

yazılan eserlerdir. Bu eserlerin yanında Ezop'un hayvan hikâyeleri de çocuklarca çok okunan eserler arasında yer almaktaydı" (Şirin, 1998:59).

"Öne çıkamamış, insanlığın köklerine inen bu duyarlılık 17. yy. sonlarında daha belirgin olarak fark edildi. Çocuğa içten bakışı amaçlayan sanatçı bakışı, çocuk dünyasının yeni ufuk çizgisi oldu. Sanatçı bakışı insanın içindeki çocuğu keşfetmeyi hareket noktası kabul ediyordu. Çocuklar için sanat ve edebiyat yapılması bu yönelişin sonunda doğdu" (Şirin, 2000:39).

17. yüzyılda başlayan bu anlayış değişimi Batı'da klasik eserlerden yararlanma düşüncesini uyandırmış Homeros, Ezop gibi klasik edebiyatçıların eserleri çocuklar için yeniden düzenlenmiştir. 15. yüzyıl sonunda William Caxton Grek klasiklerini hikâyeleştirir. John Locke (1632-1704) onu takip eder (Enginün, 2007:389). 18. yüzyıla gelindiğinde ise Batı'da Daniel Defoe'nun Robinson Crusoe'u, Swift'in Gülliver'in Seyahatleri gibi eserlerin en çok okunan çocuk kitapları olduğu söylenebilir. Ayrıca Saran Fielding, Anna Zaetitia Barbauld, Saran Trimmer, Mary Martha Sherwood ve Maria Edgewort gibi bayan yazarlar da çocuk edebiyatı sahasında adı duyulan yazarlardır (Gürel, Temizyürek, Şahbaz, 2007:233). 19 yüzyıl ve sonrasında hem Avrupa hem Amerika hem de İskandinav ülkelerinde çağdaş çocuk yazını açısından önem arz eden yazarlar ve eserler ortaya çıkar. Amerika'da Tom Sawyer ile Mark Twain ve Robin Hood ile Howard Pyle 19 yüzyılda ses getirir. Fransa'da Charles Dickens ve Jules Verne çocuk edebiyatına bu yüzyılda yeni bir soluk getirirler. Alman edebiyatında Grim Kardeşler, Fallersleben ve Kopisch, Danimarka'da Andersen çocuk edebiyatı alanında güçlü eserlerle varlıklarını ispatlarlar (Gürel, Temizyürek, Şahbaz, 2007:234-239). Bugün dünya çocuk edebiyatında çocuk klasikleri olarak bilinen eserler genellikle 19. yüzyılda Avrupa ve Amerika'da yazılan ve o gün itibariyle önemli bir boşluğu dolduran kitaplardır. Dünyanın pek çok ülkesi bu eserleri kendi dillerine çevirmiş ve günümüzde kendi çocuk edebiyatını oluşturamayan birçok millet büyük bölümü çocuk klasiklerine bağımlı bir çocuk yayını profili ile yetinmek durumunda kalmıştır. 20. yüzyılda çocuk kitaplarında ele alınan konularda çeşitliliğin arttığı, hemen hemen her konuda çocuklar için eserler kaleme alındığı görülür. 21. yüzyıla girerken tüm dünyada çocuk ruhunu keşfeden yeni eserler kaleme alınmaya başlanır. Bu eserler hem nicelik, hem de nitelik açısından önemli bir gelişme gösterir. Günümüzde çocuk edebiyatının bir uzmanlık işi olduğu anlaşılacak, bu konuda uzman kişilerin yetiştirilmesine önem verilmektedir.

1.2. TÜRKİYE'DE ÇEVİRİ ÇOCUK KLASİKLERİ

Edebiyatımıza çeviri klasik eserlerin girişi Tanzimat dönemine rastlar. “Tarihsel süreç içinde çeviri çocuk edebiyatına baktığımızda, Tanzimat‘la başlayan yenileşme çabalarının içinde çeviri edebiyatın önemli bir yer tuttuğu görülür. Edebiyat geleneğimizde başlangıçta, Batı‘da da olduğu gibi, çocuk edebiyatının yetişkinlerle ortak sözlü edebiyata (masallara ve destanlara) dayandığı ve ayrı bir çocuk edebiyatından söz edilemeyeceği için bu boşluğu doldurmakta çeviri edebiyatından yararlanmışır” (Neydim, 2000:28).

Tanzimat dönemde batı klasiklerinin tercümesi konusunda yavaş da olsa gelişen bir çaba olduğunu söylemek doğru olur. Bu dönemde Türk edebiyatı sahasında çocuk edebiyatının sınırları içine girebilecek ilk batılı çeviri eserler olan Şinasi'nin La Fontaine'den yaptığı fabl çevirileri ile Yusuf Kamil Paşa'nın, dilinin ağır olması hususu bir yana bırakıldığında, François de Salignac de la Mothe Fenelon'dan 1859'da çevirdiği Telemak adlı romanı önemli çalışmalardandır. Tanzimat döneminde bu çevirileri roman alanında Daniel Defoe'nun Robinson Crusoe'u (Hikâye-i Robenson adıyla-1864), Güliiver'in Seyahatnâmesi (Güliiver Nam Müellifin Seyahatnâmesi adıyla-1872), Seksen Günde Devr-i Âlem, Kaptan Hatras'ın Sergüzeşti (1878), Merkez-i Arza Seyahat (1886), Beş Hafta Balon İle Seyahat (1889) gibi çocuk romanları izlemiştir. Bunları da Ahmet İhsan tarafından hepsi 1889-1904 yılları arasında çevrilmiş 16 Jules Verne romanı takip etmiştir (Çıkla, 2005:94-95). “1880-1896 yılları arasında etkinliklerini sürdüren Edebiyat-ı Cedide döneminde Goncourt Kardeşler, Alphonse Daudet, Emile Zola, Maupassant gibi gerçekçi ve doğacı yazarlardan çeviriler yapılmış” (Yılancıoğlu, 2005:291) çocuklara yönelik eserlerin çevirisiyle pek ilgilenilmemiştir.

Millî mücadele döneminde ve cumhuriyetin ilk yıllarında millî mevzuları ele alan ve daha çok telif eserlere yönelen edebiyatımız, cumhuriyet dönemiyle çevirilere tekrar kapılarını açmıştır. “Cumhuriyetten önce olduğu gibi cumhuriyetten sonra da çocuk edebiyatımızın gelişiminde çevirilerin önemli bir yeri vardır. Bu dönemde de özellikle edebiyat dünyasının önde gelen isimleri tarafından klasik yazar ve eserlerin çevrilmesine devam edilmiştir. Söz gelimi Orhan Veli Kanık, Sabahattin Eyüboğlu ve Nazım Hikmet La Fontaine'den çeviri yapmışlardır. Cumhuriyet sonrası Robinson çevirilerinden bazıları da Kemalettin Şükrü (Robenson Kruzoe-1932),

Necdet Rüştü Efe (Robenson Kruzoe-1938), Yaşar Nabi Nayır (Issız Adada 28 Yıl adıyla-1942) tarafından yapılmıştır. Bir diğer klâsik Güliiver'in Seyahatnamesi, önce kısaltılarak Cüceler Memleketinde(1927) adıyla basılmış, ayrıca 1935'te Cüceler ve Devler Memleketinde: Güliiver'in Seyahatleri adıyla Ercüment Ekrem Talu tarafından dilimize kazandırılmıştır” (Çıkla, 2005:97). “Hasan Ali Yücel'in Millî Eğitim Bakanlığı döneminde, 1939'da düzenlenen I. Türk Neşriyat Kongresi'nde alınan kararlar doğrultusunda kurulan Tercüme Bürosu'na Batı ve Doğu klasiklerini çevirip yayımlama görevi verilmişti. Gerçekten de, dünya edebiyatının başyapıtları özenli çevirilerle dilimize kazandırılmıştı” (Üster, 2003). Metis Çeviri Dergisi'nin çeviri çocuk edebiyatı kaynakçasına bakıldığında 1950'li yıllardan 1990'lı yıllara gelen süreçte en çok baskı yapan çeviri kitapların çeviri çocuk klasikleri olduğu görülmektedir (Neydim, 1995:24-29). Söz konusu bu süreçten sonra 2005 yılına gelene değin batıdan çocuk kitapları yıldan yıla artan oranlarda çevrilmeye devam etmiş 2005 yılına gelindiğinde Millî Eğitim Bakanlığının hem ilköğretim hem de ortaöğretim için belirlediği 100 Temel Eser listesinde çeviri çocuk klasiklerinin yer alması pek çok yayınevini bu çocuk klasiklerinin çevirisi için seferber etmiştir. Bu durum söz konusu eserlere ulaşmayı kolaylaştırırken niteliksiz çevirilerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sadeleştirme ya da düzeye indirgeme adı altında aslında kitapları daha ucuza mal ederek daha çok satma mantığıyla çeviri çocuk klasikleri, 30-40 sayfaya sığdırılmaya çalışılmış, özünden ve vermek istediği mesajdan uzaklaştırılarak edebî ve estetik zevkten yoksun bırakılmıştır.

1. ÇOCUK KLASİKLERİNİN ÇEVİRİSİ VE YAYIMLANMASINDA YAŞANAN SORUNLAR

Çeviri bir dildeki belirli bir metnin anlam katmanlarını koruyarak başka bir dile yeniden kurgulanmasını sağlamaya yönelik dilsel aktarmadır. Başka bir deyişle çeviri, kaynak dildeki göstergenin ne ifade ettiğini bularak onu göstergeler aracılığıyla kullanmaktır. Çeviri, anlaşılır olma yolundaki temel yorum sürecinin özel bir biçimidir. Çeviri sayesinde, yabancı ve anlaşılmaz olan, amaç dilin iletişim dizgelerine anlaşılır bir biçimde aktarılır (Göktürk, 2002:125). Çeviriyi bir bilim dalı olarak ele alan disipline ise çeviribilim adı verilir.

Günümüzde çeviribilim bir bilim olarak varlığını kanıtlamış ve akademik alanda oldukça önem verilen bir disiplin olarak kendini göstermektedir. Çeviribilim bugün

genel olarak kuramsal, betimleyici ve uygulamalı olmak üzere üç alanda ele alınmaktadır. Söz konusu üç kuram da çeviriye farklı yöntem, teknik ve bakış açılarıyla yaklaşmakta bu durum da yapılan çevirilerin niteliğini değiştirmektedir. Bu durum farklı çeviri örneklerinin ortaya konulması açısından bir zenginlik olarak nitelenebileceği gibi bazı anlam sapmalarını da beraberinde getirebilmektedir.

Farklı dillerden dilimize çevrilen eserler, söz konusu farklı çeviri anlayışları ile ortaya konmaktadır. Çeviri anlayışlarının yanı sıra çevirmenin ve kitabı yayımlayan yayınevinin ideolojisi de çevirinin niteliğini değiştirmektedir. Bu durum da Türk kültürünün biçimlenmesinde ve zenginleşmesinde önemli bir rol oynayan çeviri eserlerin edebî niteliğini kaybetmesine, farklı ideolojik kaygılara kurban olmasına neden olabilmektedir. Bu durumdan hiç şüphesiz çocuk klasikleri de payına düşeni almaktadır.

Ülkemizde çeviri eser olarak ödül almış romanlardan popüler çok satan kitaplara kadar, sosyal bilimler, tarih, felsefe, psikoloji, toplum araştırmaları ve çocuk edebiyatını da kapsayan çok geniş çeşitlilikte çeviriler yayımlanmaktadır. Söz konusu eser çevirilerine karar verilirken "...genellikle kitabın içeriğine, konunun Türkiye'deki popülaritesine, özgün dilinin çevrilebilirliğine, ağırlığına göre değişiklik gösterse de, asıl kıstas, ticari kaygılar ve kitabın yapacağı satış grafiğidir. Hâlbuki asıl kıstas, kültürümüze yeni eserler kazandırmak ve dolayısıyla insanları farklı kültürleri tanıyarak bilinçli bir toplum haline dönüştürmek, hep arka plana atılmaktadır" (Haldan, 2007:160). Haldan'ın 2007 yılında yaptığı "Türkiye'deki Çeviri Politikaları Üzerine Bir İnceleme" isimli yüksek lisans tezinde çevirmenlerin kitap çevirisinde bazı sosyal ve siyasi kaygılar nedeniyle çevirinin aslına sadık kalmadıkları, Türkçenin zenginliklerinden yeterince faydalanmadıkları, terminoloji konusunda sıkıntı yaşadıkları görülmektedir. Yayıncıların ise çevirisi yapılacak kitap seçimine popülist ve ticari kaygılarla yaklaştıklarına, alanında uzmanlık yerine kısa sürede ve ucuz maliyetle çeviri yapacak çevirmenlere yöneldiklerine işaret etmektedir (Haldan, 2007:160-164) Bu durum çeviri çocuk klasiklerinde de kendini göstermektedir. Özellikle 100 Temel Eser listesinde çeviri çocuk klasiklerinin yer alması bu durumu daha da kötü hâle getirmiştir. "Dünya edebiyatından seçilen ve çocuk klasiği olan 29 eserin çevirmen adları verilmeden açıklanmış olması nedeniyle, tahrif edilmiş, edebiyat ve Türkçe değeri olmayan kitapların **100 Temel Eser** logosuyla piyasaya sürülmesine neden olmuştur.

Uyarlanan çocuk klasiklerinin içeriklerinin değiştirilmesi sonucunda dini içerik ve anlam sapmasına yol açan örnekler (Pinokyo, Heidi, Polyanna, Gülliver'in Gezileri gibi) bu uygulama ile daha da çoğalmıştır” (<http://www.cocukvakfi.org>). MEB, yayımlara yönelik herhangi bir ölçüt getirmediği için başta çeviri çocuk klasikleri olmak üzere yayın dünyasında alabildiğine bir karmaşa vardır. “Bakanlık, kitapların seviyelendirilmesi ile ilgili bir çalışma veya ölçü ortaya koymamıştır. Bu sebeple piyasada 48 sayfalık “Robinson Crusoe”olduğu gibi, 240 sayfalık olanı da mevcuttur. Kitaplardaki bu tür sadeleştirmeler, eserin orijinalliğini bozabilmektedir. Üç Silahşörler'in dillere pelesenk olmuş ve birliği, dayanışmayı, sevgiyi, duyarlılığı ifade eden ‘Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için.’ ifadesi teze kaynaklık eden Akvaryum Yayınevinin yayınladığı Üç Silahşörler kitabında geçmemektedir”(Şen, 2007:56).

Çeviri çocuk klasikleri konusunda ülkemizde yaşanan bir diğer sıkıntı da orijinal kaynaktan çevrilmeyen, dil ve estetik kaygısı güdülmemiş çevirilerdir. “Bugün hangi kitapçıya gitseniz, kendi kesenize uygun bir Tom Sawyer bulabilirsiniz. Büyük boy, küçük boy, orta boy ne isterseniz...” (Gündüz, 2005:141). Hedef kitleye uygun hâle getirme bahanesiyle oluşturulan bu keşmekeş, çocukların söz konusu eserlerin orijinallerine ulaşmasını engellemektedir. Yayın dünyasındaki bu kargaşayı daha iyi gösterebilmek için çocuk klasiklerinin yayımına yönelik bazı verileri ortaya koymak yerinde olacaktır.

Aşağıda ilköğretime yönelik 100 Temel Eser listesi içinde yer alan ve random yöntemi ile örneklem olarak belirlenen üç çeviri çocuk klasiğinin hangi yıllarda, hangi yayınevlerinden ve kaç sayfa olarak basıldığına yönelik künye bilgileri verilmiştir. Çalışmada kullanılan veriler Türkiye çapında internet üzerinden kitap satışı yapan www.idefix.com, www.kitapyurdu.com, www.kitapyeri.com isimli internet sitelerinden alınmıştır.

1. Tablo: Alice Harikalar Ülkesinde (Lewis Carrol) İsimli Kitabın Baskı Bilgileri

Yayınevinin Adı	Baskı Yılı	Sayfa Sayısı
İnkılap Yayınevi	2000	158
Masal Yayıncılık	2001	64
Beyaz Balina Yayınları	2003	64
Bilgi Yayınevi	2004	155
Gün Yayıncılık	2005	124
Karanfil Yayıncılık	2005	128
Serhat Yayınları	2005	64
Taksim&Taksim Yayıncılık	2005	127
Şule Yayınları	2005	136
Erdem Yayınları	2005	80
İskele Yayıncılık	2007	112
Aden Yayıncılık	2007	110
Altın Kitap	2007	120
Epsilon Yayıncılık	2007	128
Morpa Kültür Yayınları	2007	64
Türkiye İş Bankası Yayınları	2008	204
Timaş Yayınları	2008	128
Can Yayınları	2009	156
Kabalıcı Yayınları	2009	264

Alice Harikalar Ülkesinde isimli eseri 2000-2004 yıllarında sadece 6 yayınevi basarken 2005-2009 yıllarında 15 yayınevi basmıştır. Eser toplam 21 farklı yayınevinden çıkmış, 100 Temel Eser listesine girince 15 farklı yayınevi kitabı basmış.

2. Tablo: Pinokyo (Carlo Collodi) İsimli Kitabın Baskı Bilgileri

Yayınevinin Adı	Baskı Yılı	Sayfa Sayısı
Erdem Yayınları	2000	80
Bilgi Yayınevi	2000	136
Altın Kitaplar	2000	124
Bu Yayınevi	2000	80
Hikmet Neşriyat	2000	16
İlya Yayınevi	2000	140
Epsilon Yayınları	2000	144
Gün Yayıncılık	2001	125
Kare Yayınları	2001	52
Serhat Yayıncılık	2002	176
Parlıt Yayıncılık	2002	152
Boyut Yayıncılık	2002	36
Alfa Yayınları	2002	196
İthaki Yayınları	2002	167
Zambak Yayınlar	2003	200
Damla Yayınları	2003	48
Birey Yayıncılık	2003	144

Doğan Egmont Çocuk Kitapları	2004	22
ATP Yayıncılık	2004	48
Aden Yayınları	2004	238
Uysal Kitabevi	2004	16
Berikan Yayınevi	2004	79
Erdem Yayınları	2005	80
Beyaz Balina Yayınları	2005	71
Elips Kitap	2005	192
Karanfil Yayınları	2005	128
Net Yayıncılık	2006	44
Oda Yayınları	2006	63
Polat Kitapçılık	2006	15
Bordo Siyah Yayıncılık	2006	100
Türkiye İş Bankası Yayınları	2006	236
Morpa Kültür Yayınları	2007	48
İskele Yayıncılık	2007	120
Domino Yayınları	2008	24
Timaş Yayınları	2008	48
Nar Yayınları	2008	96
Arkadaş Yayınları	2008	96
Demos Yayınları	2009	68
Can Yayınları	2009	248

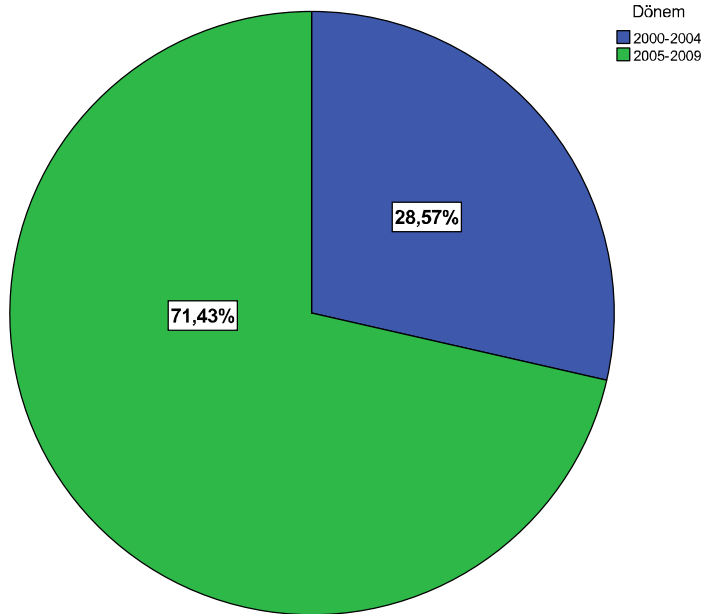
Pinokyo isimli eseri 2000-2004 yıllarında 28 yayınevi eseri basarken 2005-2009 yıllarında 17 yayınevi basmıştır. Eser 45 farklı yayınevinden çıkmış 100 Temel Eser listesine girince 17 farklı yayınevi kitabı basmış.

3. Tablo: Pollyanna (Eleanor H. Porter) İsimli Kitabın Baskı Bilgileri

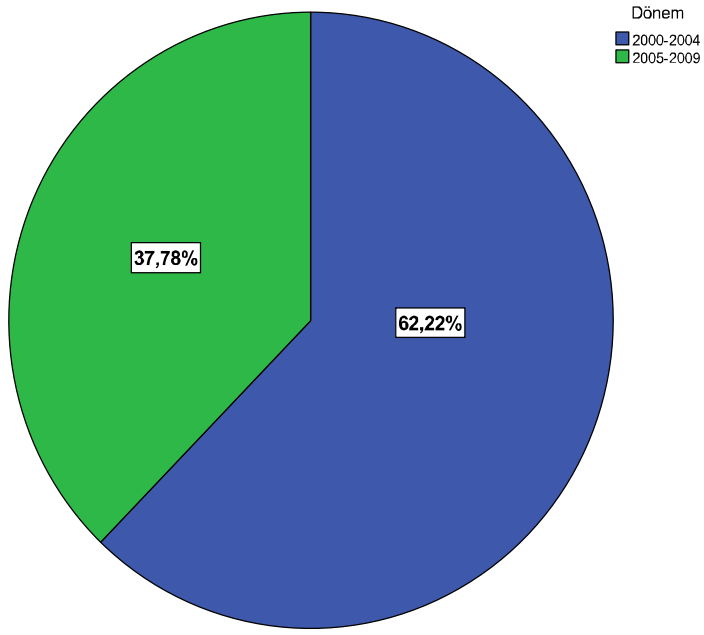
Yayınevinin Adı	Baskı Yılı	Sayfa Sayısı
Altın Kitaplar	2000	191
ATP Yayıncılık	2000	64
İnkılap Kitabevi	2001	158
İthaki Yayınları	2003	224
Dost Kitaplar	2003	162
Damla Yayınları	2005	80
Serhat Yayınları	2005	192
Aden Yayınları	2005	64
Deniz Yayınevi	2005	48
Karanfil Yayınları	2005	128
Beyaz Balina Yayınları	2005	78
Nehir Yayınları	2005	95
Gün Yayıncılık	2005	124
Polat Kitapçılık	2006	159
Mitos Boyut Yayınları	2006	112
Bordo Siyah Yayınları	2006	300
İskele Yayıncılık	2007	111
Bu Yayınları	2007	80

Parıltı Yayıncılık	2007	144
Nar Yayınları	2008	94
Timaş Yayınları	2008	128
Türkiye İş Bankası Yayınları	2008	204
Bilgecan Yayınları	2008	63
Epsilon Yayınları	2009	216
Kabalıcı Yayınları	2009	264

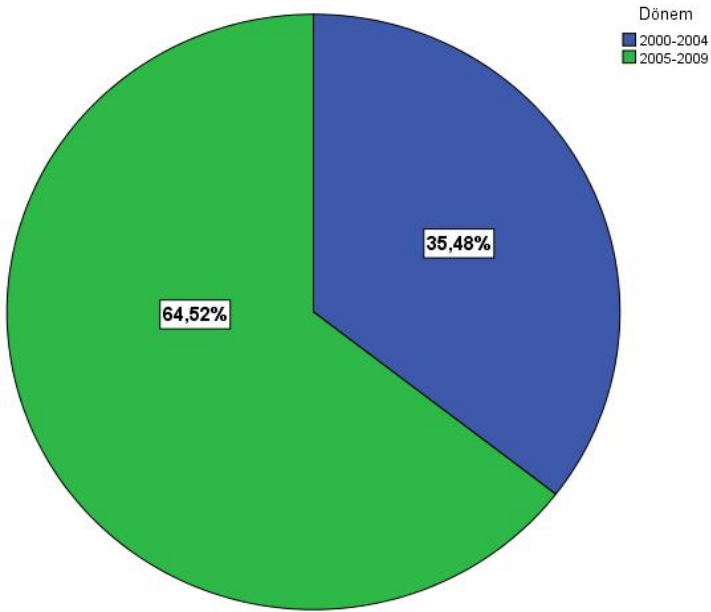
Pollyanna isimli eseri 2000-2004 yıllarında 11 yayınevi basarken 2005-2009 yıllarında 20 yayınevi basmıştır. Eser 31 farklı yayınevinden çıkmış 100 Temel Eser listesine girince 20 farklı yayınevi kitabı basmıştır. Verilere bakıldığında Pinokyo isimli eser dışındaki iki eserin yayımlanmasında MEB'in 100 Temel Eser listesini ilan ettiği 2005 yılından sonra önemli bir artış olduğu görülmektedir. Verileri grafik hâlinde şu şekilde gösterebiliriz:

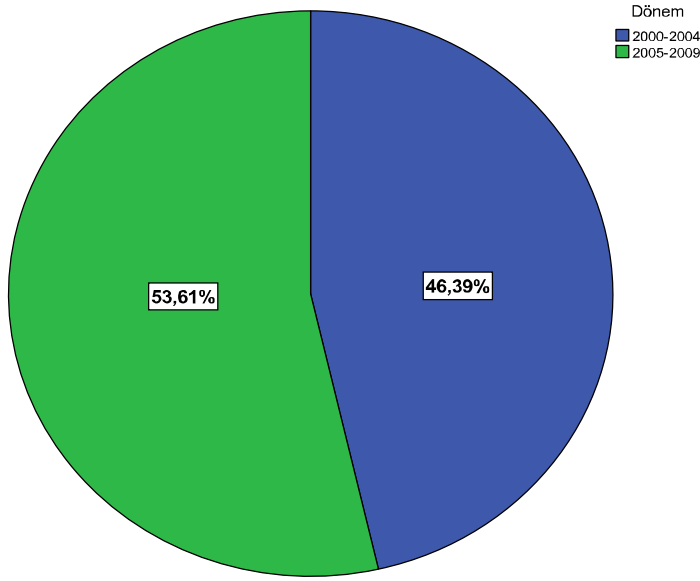
1. Şekil: Alice Harikalar Ülkesinde İsimli Eserin Dönemlere Göre Yayımlanma Oranları

2. Şekil: Pinokyo İsimli Eserin Dönemlere Göre Yayınlanma Oranları

3. Şekil: Pollyanna İsimli Eserin Dönemlere Göre Yayınlanma Oranları

4. Şekil: Üç Eserin Dönemlere Göre Ortalama Yayımlanma Oranları

Tablo ve grafiklerle ortaya koyulan verilerden de anlaşılacağı üzere MEB'in 100 Temel Eser listesini ilanından sonra çeviri çocuk klasiklerinin yayımlanmasında önemli oranda bir artış görülmüştür. Çocuk klasiklerinin sayfa sayıları ise düzeye indirgeme adı altında özgün ve estetik çeviri anlayışından uzak bir şekilde yayın yapıldığını göstermektedir. Klasikler, 100 Temel Eser listesi ilan edildikten sonra yayıncıların alabildiğine atını koşturduğu rant araçları hâline gelmiş, yayıncılar edebî ve estetik zevk uyandırmaktan uzak özetin de özeti bu kitapları hangimiz daha ucuz satacağız yarışına girmişlerdir.

Uzun yıllardır çocuklarımıza okuttuğumuz çeviri çocuk klasikleri yeni ve objektif bir gözle değerlendirilmeli, alanın uzmanlarınca tahlil edilip özgün ve estetik çevirilerle çocuklarımızın karşısına çıkarılmalıdır. MEB bu konuda sorumluluğu üzerine alarak akademisyenler, pedagoglar ve çeviri uzmanlarından oluşan bilimsel ve tarafsız bir ekiple her kitap için en iyi üç çeviri belirlemelidir. Seçkin bir çevirisi olmayan kitaplar içinse nitelikli çevirilerin yapılmasını sağlamalıdır. Çocuklarımızın dünya çocuk edebiyatında saygın bir yeri olan bu eserlerden alacağı birçok evrensel değer ve kritik eğitsel iletiler olduğu unutulmamalı; söz konusu eserler tamamen batı ideolojisinin ve yayılmacı felsefesinin ürünü olarak değerlendirilip rafa kaldırılmamalıdır. Ancak bu eserlere yansıyan zihniyet konusunda da çocuklarımızın

dimağı uyanık tutulmalı, onlara eleştirel okuma ve idrak süzgecinden geçirme yetisi kazandırılmalıdır.

2. İLKÖĞRETİME YÖNELİK 100 TEMEL ESER VE ÇEVİRİ ÇOCUK KLASİKLERİ

Son yıllarda ülkemizde genel anlamda “okuma seferberliği” olarak tanımlayabileceğimiz, kitap okuma, kitabı sevdirme, kitaplara ve kütüphanelere ilgi uyandırma, başta köy okulları olmak üzere ihtiyacı bulunan eğitim kurumlarına kitap yardım kampanyaları düzenleme şeklinde bir kültürel bilinçlenme süreci yaşanmaktadır. Bu bilinçlenmenin birtakım eksiklik, aksaklık ve hatta hatalara rağmen ülkemiz insanına önemli katkılar sağlayacağı düşüncesindeyiz. Çünkü yapılan araştırmalar, gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında kitap okuma ve kitap satın alma oranlarımız oldukça düşük olduğunu gösteriyor. PIRLS 2001 sonuçlarına bakıldığında Türk ailelerinin evlerindeki kitap sayısının uluslar arası ortalamının oldukça altında olduğu görülür. Özellikle evlerde bulunan çocuklara yönelik yayınların sayısı epey düşündürücüdür:

4. Tablo: Evlerde Bulunan Çocuklara Yönelik Kitapların Dağılımı (EARGED, 2005:27)

	100'den fazla kitap	51-100 Kitap	26-50 Kitap	11-25 Kitap	0-10 Kitap
Türkiye Ortalaması	2	4	13	26	56
Uluslar arası Ortalama	14	19	25	20	23

Okuma seferberliği kapsamında üzerine en büyük görevler düşen Millî Eğitim Bakanlığı da son yıllarda bu konuda çeşitli çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalardan biri de 2005 yılında ilköğretim için tavsiye edilen “100 Temel Eser” adı ile okuma kitapları listesi oluşturmak olmuştur. Bu listedeki kitaplar; 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri için önerilmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan ilköğretim okullarında okutulacak 100 Temel Eser ile 4. 8. 2005 tarihli 8081 numaralı genelgede (Bkz., EK-1):

1. Öğrencilerin sosyal ve kültürel etkinliklerden faydalanmaları, boş zamanlarını değerlendirmek üzere öncelikle başvurabilecekleri kaynak eserler olarak tavsiye edilmesi,
2. Tavsiyesinin öğrencilerin sınıf seviyeleri ve öğretim programları dikkate alınarak zümre öğretmenler kurulunca yapılması,
3. Türkçe dersi müfredatı ile ilişkilendirilip okutulması,
4. Çoğunu okuyan öğrencilere Bayrak Törenlerinde ödül verilmesi,
5. Tanıtımları için konularını içeren münazara ve dinleti programlarının düzenlenmesi, dramaların hazırlanması gerektiği vurgulanmıştır.

Bakanlıkça oluşturulan ilk listede 30 yabancı yazarlı eser, 70 yerli yazarlı eser bulunmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı daha sonra listede değişikliğe giderek yabancı yazarlı eserler arasından Küçük Prens (A. de Exupery)’i ve yerli yazarlı eserlerden Anılarda Öyküler (İbrahim Zeki Burdurlu)’i listeden çıkarmış, yerine Arif Nihat Asya’dan Seçme Şiirler (Arif Nihat Asya) ve Necip Fazıl Kısakürek’ten Seçme Şiirler (Necip Fazıl Kısakürek)’i getirmiştir. Böylece son listede 29 yabancı eser, 71 yerli eser bulunmuştur. Son durum itibariyle listede yer alan çeviri çocuk klasikleri alfabetik sıraya göre şöyledir:

Alice Harikalar Ülkesinde (Lewis Carrol)

Andersen Masalları I-II (Hans Christian Andersen)

Beyaz Yele (Rene Guillot)

Define Adası (Robert Louis Stevenson)

Değirmenimden Mektuplar (Alphonse Daudet)
Ezop Masalları (Aisopos)
Gülliver'in Gezileri (Jonathan Swift)
Heidi (Johanna Spyri)
Hikâyeler (Anton Çehov)
İnci (John Steinbeck)
İnsan Ne İle Yaşar (Lev Nikolayeviç Tolstoy)
La Fontaine'den Seçmeler (Jean de La Fontaine)
Momo (Michael Ende)
Mutlu Prens (Oscar Wilde)
Oliver Twist (Charles Dickens)
Ölümsüz Aile (Natalie Babbitt)
Peter Pan (James Matthew Barrie)
Pinokyo (Carlo Collodi)
Pollyanna (Eleanor H. Porter)
Robin Hood (Howard Pyle)
Seksen Günde Devr-i Alem (Jules Verne)
Sol Ayağım (Christy Brown)
Şamatalı Köy (Astrid Lindgren)
Şeker Portakalı (Jose Mario de Vasconcelos)
Tom Sawyer (Mark Twain)
Uçan Sınıf (Erich Kastner)
Üç Silahşörler (Alexandre Dumas-Pere)
Yağmur Yağdıran Kedi (Marcel Ayme)
Yaşlı Adam ve Deniz (Ernest Hemingway)

Ülkemizde çocuklar tarafından oldukça sevilen bu eserler, MEB tarafından 100 Temel Eser listesine alınıp öğrencilere tavsiye edilince söz konusu eserlere yönelik var olan ilgi daha da arttı. Çeviri çocuk klasiklerindeki eğitici iletileri ortaya koymayı amaçlayan araştırmamız da bu nedenle eser örneklemini olarak MEB'in belirlediği bu eserler üzerinden yürütüldü. (EK-2'de İlköğretim 100 Temel Eser Listesi verilmiştir.) Araştırmamızda ilköğretim 8. sınıf öğrencilerine uygulanan anket sonucunda en çok beğenilen ilk 10 eser olarak ön plana çıkan şu eserler eğitici iletiler açısından irdelenmiştir:

Sol Ayağım (Christy Brown)

Pinokyo (Carlo Collodi)

İnsan Ne İle Yaşar (Lev Nikolayeviç Tolstoy)

Seksen Günde Devr-i Alem (Jules Verne)

Şeker Portakalı (Jose Mario de Vasconcelos)

Heidi (Johanna Spyri)

Pollyanna (Eleanor Porter)

Define Adası (Robert Louis Stevenson)

Robin Hood (Howard Pyle)

Peter Pan (James Matthew Barrie)

4. İLKÖĞRETİM TÜRKÇE DERS KİTAPLARI VE ÇEVİRİ ÇOCUK KLASİKLERİ

Ders kitabı, bir dersin öğretimiyle ilişkili olarak hazırlanan ya da seçilen, belirli ölçülere göre incelendikten sonra belli bir okul, sınıf ve ders için öğretmen ve öğrencilere temel kaynak olarak salık verilen kitaptır (Oğuzkan, 1993:38). Öğretimde öğretmenin, gücünü daha iyi kullanmasına, öğretmek istediklerini daha dizgesel bir biçimde vermesine, öğrencinin de öğretmenin anlattıklarını, istediği zaman ve yerde, istediği hızda yinelemesine olanak veren temel gereçtir (Aycan ve diğer. :2001). Tüm derslerde olduğu gibi Türkçe derslerinde de ders kitapları eğitim-öğretim ortamının vazgeçilmez bir parçasıdır. Özbay tarafından yapılan bir araştırma (2003), Türkçe

öğretmenlerinin derslerini büyük oranda (% 94.4) ders kitabına bağlı kalarak işlediklerini ortaya koymuştur.

“Türkçe dersi, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmeyi; onların zihinsel, duygusal ve ruhsal gelişimlerini sağlıklı bir şekilde tamamlayarak kişilik kazanmalarına katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Türkçe derslerinde bu amaçlara hizmet edecek metinler ders kitaplarına konur ve öğrencilerin bunlarla karşı karşıya gelmeleri sağlanır” (Temizyürek, 2010:646). Çünkü Türkçe öğretiminin en önemli aracı; Türkçenin sözvarlığını ve anlatım olanaklarını yansıtan, çocuğun gelişim düzeyine, yaşına ve ilgi alanına uygun yazılmış (aynı zamanda iletileri günümüz sorunlarına dönük ve çocuğu bugünün yaşam gerçekleriyle buluşturan) yazınsal nitelikli metinlerdir (Aslan, 2007:8). Öğrencilerin bu metinler aracılığıyla edebî ve estetik bir zevk kazanmaları, hayal güçlerini geliştirmeleri, metinlerin alındığı kitapları edinerek onları orijinal kaynaklardan okumaları beklenir.

MEB’in 2005 yılında yayımladığı genelgede 100 Temel Eser listesinde yer alan kitapların 5, 6, 7, 8. sınıf öğrencileri tarafından 4 yıllık bir süreç içerisinde okunması ön görülmüştür. Ayrıca genelgede kitapların müfredatla ilişkilendirilerek çocuklara okutulması istenmiştir. Ancak MEB, ders kitaplarında, tavsiye ettiği bu kitapları öğrencilerin okumasına yönelik ciddi bir metinsel düzenleme yapmamıştır. 5, 6, 7, 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yalnızca tema başlarında tema süreci içerisinde öğrencilerin okumaları gereken kitap isimleri verilmiş ve bununla yetinilmiştir. İlköğretim 5,6,7,8. sınıf MEB Türkçe ders kitaplarında bulunan toplam 116 metinden yalnızca 1 tanesi tavsiye edilen çeviri çocuk klasiklerinden alınmıştır. Söz konusu metin, 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan La Fontaine Masalları’ndan Meşe ile Saz isimli metindir (Erol ve diğer. 2007:156). 100 Temel Eser’in % 29’u çeviri çocuk klasiklerinden seçilirken ders kitaplarında dünya edebiyatına yönelik tüm metinlerin bile %1’i bulamaması bir tezat teşkil etmektedir. Çocuklarımızın yabancı eserlerle lise çağında tanışması, ilköğretimde yerli eserlere yönelik metinlerin ağırlıklı olarak yer alması gibi bir düşünceyle böyle bir yola gidildiyse bile eser tavsiyesi ve kitaplardaki metinlerin dağılımının ciddi bir çelişki oluşturduğu ortadadır.

Öğrenciyi okumasını istediğimiz eserlerle tanıştırmamızın en güçlü yollarından biri de ders kitaplarına söz konusu eserlerden çocuğun ilgisini çekebilecek, onu eserin tamamını okumaya yönlendirecek metinler koymaktır. Bu nedenle başta Türkçe dersi ders kitapları olmak üzere ders kitaplarına temalarla uygun düşecek şekilde tavsiye edilen yeri ve yabancı eserlerden örnekler koymak, çocukların bu eserlerle tanışmaları ve onları orijinallerinden okumaları için önem arz etmektedir. Öğrencilerin çeviri çocuk klasiklerine yönelik okuma oranları ve beğeni düzeylerine yönelik olarak yaptığımız anket çalışmasında bazı eserlerin okuma düzeylerinin oldukça düşük olması söz konusu kitapların varlığından çocukların haberdar olmaması, kitapların tanıtımının yeteri kadar yapılamaması ile doğrudan ilgilidir. Ders kitaplarına bu kitapların tanınmasında ve çocuklarımızın dünya edebiyatının seçkin eserleri ile tanışmasında önemli görevler düşmektedir.

5. ÇEVİRİ ÇOCUK KLASİKLERİNİN ÇOCUK EDEBİYATI ÖLÇÜTLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Çocuk edebiyatı ürünlerinin diğer edebî ürünler gibi edebî açıdan belirli ölçütlere bağlı olması gerektiği muhakkaktır. Ancak bu ürünlerde yetişkinlere yönelik eserlerin taşınması gereken estetik duyuşun yanı sıra başka özellikler de taşınması gerektiği ifade edilir. Hedef kitlenin çocuk olduğu düşünüldüğünde bu görüşün doğruluğu ortaya çıkar.

Çocuk edebiyatı yenilikçi anlayışla öznesi çocuk olan, çocuğa çocukça yaklaşan, bu alanla ilgili önemli bir pedagojik birikim gerektiren; ancak edebî bir alan olduğu için estetik ve sanatsal zevki göz ardı etmeyen edebî bir alandır (Şirin, 2007:34).

Çocuk edebiyatı ürünlerinin taşınması gereken özelliklere yönelik ortak bir ölçüt oluşturulmuş değildir. Ancak bugüne değin çocuk edebiyatı ürünlerinin taşınması gereken özellikler, çocuk edebiyatı ölçütleri açısından değerlendirilerek ortaya koyulmuştur. Ülkemizde yayınlanan genel nitelikli “Çocuk edebiyatı” kitapları değerlendirildiğinde (Oğuzkan, 2001;Yalçın ve Aytaş:2003;Gürel ve diğer.:2007) çocuk edebiyatı ürünlerinin taşınması gereken özelliklere yönelik araştırmalarda şu kıstasların ortaya koyulduğu görülür.

1. **Biçim Özellikleri:** Çocuk edebiyatı ürünleri kitap hacmi, kitap kapağı, ciltleme, sayfa yapısı, harf karakteri ve punto, resimleme,

yazım ve noktalama gibi özellikler açısından çocuğa uygun nitelikte olmalıdır.

2. **İçerik Özellikleri:** Çocuk edebiyatı ürünleri çocuk duyarlılığını yakalamış, çocuğa görelilik ilkesi doğrultusunda yazılmış, onları hayatın gerçekleriyle karşılaştıran; ancak çocuk ruhlarında tahrip edici etki oluşturmayacak nitelikteki eserler olmalıdır.
3. **Anlatım Özellikleri:** Çocuk edebiyatı ürünleri çocuklarda güçlü bir edebî ve estetik zevk oluşturacak, yazım, noktalama ve anlatım hatalarından arındırılmış nitelikteki eserler olmalıdır.

A. Özgül İnce'nin Ankara Üniversitesi'nde 2008 yılında yaptığı "100 Temel Eser'in Çocuk edebiyatı'nın Temel İlkeleri Bağlamında İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinde örneklem grubunu oluşturan eserler tema, konu, dil ve anlatım, kahramanlar, ileti, çevre, eğitsel ilkeler bağlamında incelenmiştir. Araştırmanın örneklem grubunda yer alan Şeker Portakalı, Alice Harikalar Ülkesinde, Gulliver'in Gezileri, Andersen'den Seçme Masallar, İnsan Ne İle Yaşar, Pollyanna isimli eserler de söz konusu ölçütler açısından irdelenmiştir. Söz konusu bu altı çocuk klasiğinden Şeker Portakalı isimli eser çocuk gerçekliği ve çocuğa görelilik ilkeleri açısından uygun bulunurken Alice Harikalar Ülkesinde, Gulliver'in Gezileri, Andersen'den Seçme Masallar, İnsan Ne İle Yaşar, Pollyanna çocuk gerçekliği ve çocuğa görelilik ilkeleri açısından uygun bulunmamıştır (İnce, 2008:132-176). Örneklem grubu içerisine dahil edilen ve MEB'in 100 Temel Eser listesinde yer alan altı çocuk klasiğinden yalnızca birinin çocuk edebiyatı ürünlerinin taşınması gereken niteliklere uygun olduğunun ortaya koyulması gerçekten düşündürücüdür. İncelenmeye alınmayan 23 çocuk klasiğinin de belirlenen ölçütlere uyup uymadığı şüphelidir. Bu durum MEB'in 100 Temel Eser'i belirlerken hangi ölçütlere göre seçim yaptığını gündeme getirmektedir. Ancak ne yazık ki MEB 100 Temel Eser'i hangi ölçütlere göre belirlediğini genelgenin üzerinden beş yıl geçmiş olmasına rağmen açıklamamıştır.

Araştırmamızın amacı çeviri çocuk klasiklerindeki eğitici iletileri betimlemek olduğu için incelenen eserler bu bağlamda değerlendirilmiştir. Ancak çocukların en beğendiği 10 eser olarak örneklem grubuna alınan Sol Ayağım(Christy Brown),

Pinokyo(Carlo Collodi), İnsan Ne İle Yaşar(Lev Nikolayeviç Tolstoy), Seksen Günde Devr-i Alem (Jules Verne), Şeker Portakalı(Jose Mario de Vasconcelos), Heidi(Johanna Spyri), Pollyanna(Eleanor Porter), Define Adası(Robert Louis Stevenson), Robin Hood(Howard Pyle), Peter Pan(James Matthew Barrie) isimli eserlerde tespit edilen sigara ve alkol gibi zararlı alışkanlıkların teşviki, küfür ve argonun sıkça kullanılması önemli bir sorun teşkil etmektedir. Ayrıca “Yabancı eserlerde dikkati çeken diğer bir konu da dini inançlarla ilgilidir. Yabancı eserler, Hristiyanlık dininin değerlerine ve inançlarına ait izler taşımaktadır. İlköğretim dönemi çocuklarının bilişsel, duyuşsal gelişimleri dikkate alındığında bu durum çocuklara uygun değildir. (Şen, 2007:381) Hristiyan inancına yönelik imge ve kavramlara yapılan vurgu, üzerinde düşünülmesi gereken hususlardır.

100 Temel Eser listesinde yer alan çeviri çocuk klasikleri hiç şüphesiz dünya edebiyatında önemli yeri olan eserlerdir. Ancak bir kitabın popülerliği, edebî gücünün yüksekliği, eğitici iletiler içermesi o kitabın çocuklara tavsiyesi için yeterli değildir. Çocuklara tavsiye edilecek kitapların çocuk edebiyatının ölçütleri açısından sorgulanması, edebî niteliği ne kadar yüksek olursa olsun biçim, içerik, anlatım özellikleri açısından çocuklara uygun olmayan kitapların tavsiye edilmemesi gerekir.

6. ÇEVİRİ ÇOCUK KLASİKLERİNDE EĞİTİCİ İŞLEV

Edebiyat ve eğitim iki iple sıkıca atılmış bir düğüm gibidir. Edebiyat kelimesinin kök itibariyle “terbiye-eğitim” anlamına gelen “edeb” sözcüğünden geliyor olması da aralarında önemli bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Bazı yazarlar eserlerini, insanları eğitmek, nasıl yaşanılması gerektiğinin ayrıntılarını göstermek için kaleme almaktadırlar. Yunus Emre Risaletü'n Nushiyye'sini; Mevlâna, Mesnevi'sini; Nâbi, Hayriye'sini; Mehmet Akif, Safahat'ını hep bu yönde yazmıştır. Klasik eserler de okurların hem okurken zevk duyacağı, eğleneceği, estetik haz alacağı, hem de eğitimine katkı sunabileceği iletilerden oluşmalıdır.

Edebî eserler, değerler konusunda oldukça zengin ve iddialı metinlerdir (Sağlık, 2005:153). Çocuk okuduğu kitaplardaki olaylardan, kahramanlardan etkilenecek kahramanları kendisine örnek alır ve onları taklit eder. Klasik eserlerde de kahramanların tavır ve davranışları, olayların ilerleyişi çocuğa mükemmel örnek oluşturabilecek bir yere sahip olmalıdır.

Çeviri çocuk klasiklerini eğitsel açıdan incelediğimizde çocuklara yönelik pek çok eğitici mesaj ve imgeyi barındırdığını söyleyebiliriz. Söz gelimi, “Çocuk klasiklerinin hepsinde de aile bir değer olarak görülür. Robinson Crusoe’nun başına gelen olaylar ailesinin sözünü dinlememesinden, babasının nasihatlerine kulak vermemesinden kaynaklanırken Pollyanna’da yardımseverlik sıkça işlenir çünkü kahramanımızın kendisi de bir yardımseverdir.... Pinokyo’nun babası ise onu soğuktan koruyan tek giysisi olan sırtındaki paltosunu satacak kadar okumaya ve bilgiye değer verir. Klasik romanlarda arkadaşlık ve dostluk sosyal hayatın vazgeçilmez kavramlarından. Robinson da tek başına kaldığı ıssız adada yalnızlığını hizmetçisi Cuma ile gidermiştir” (Öztürk,1991:93-126).

Klasik romanlarda görülen bu eğitici kavramların çocuklara örnek teşkil edeceği açıkça görülmektedir. Çünkü çocuğun hayal dünyasında kahramanla kendini bütünleştirmesi olumlu yönlerini örnek alması söz konusudur. “Çocuk klasiklerindeki roman kahramanlarından her birisi çocuklar için örnek kişilikler ortaya koyarlar. Robinson Crusoe mücadele, azim ve sabrın; Pollyanna, hayata bağlılığın; Pinokyo doğruluğun; Heidi sevginin; Tom Sawyer korkusuzluğun sembolü gibidir” (Öztürk, 1991:114). Çocuğun dünyasını derinden etkileyen bu kahramanlar, taşıdıkları söz konusu özellikler ile onun kişiliğinin olumlu yönde gelişmesine ciddi katkılar yapabilirler. Bu açıdan düşünüldüğünde klasik romanların çocuklar için kritik eğitsel işlevleri yerine getirmekte güçlü bir araç olarak da kullanılabilecekleri ortaya çıkmaktadır.

“Türü ne olursa olsun çocuk edebiyatı ürünleri, ele aldıkları konular, anlatım teknikleri ve kişi kadrosu bakımından çocukların renkli ve masum dünyasını olumlu yönde geliştirmeye, onlara birtakım değerleri ve doğru davranış kalıplarını kazandırmaya yöneliktir...”(Arseven, 2005:51). Çünkü çeviri çocuk klasiklerinde “Vergisini veren, yasalara uyan, ulusal marşı ayakta dinleyen ve bayrağına saygı gösteren, trafik kurallarını çiğnemeyen, görgü kurallarına özen gösteren kişiler...”(Gündüz, 2005:138) kahraman olarak yerini alır.

İnsanlar aldıkları eğitim ile şekillenirler. Okuduklarımız da yaşadıklarımız kadar bizlerin eğitimine yön verir. Doğru seçilmiş klasik kitaplar, yetişkinleri de çocukları da olumlu yönde etkiler. Onları doğrunun, güzelin ve iyinin dünyasına

kılavuzlar. Araştırmamızda söz konusu çeviri çocuk klasiklerinde yer alan eğitici iletiler ihtiva ettiği değerler açısından sınıflandırılarak verilmiştir.

7. ÇEVİRİ ÇOCUK KLASİKLERİNDE EĞİTİCİ İLETİLER

Araştırmamızın bu bölümünde ilköğretime yönelik 100 Temel Eser listesinde yer alan çeviri çocuk klasikleri içinden anket (Bkz., EK-3) aracılığıyla belirlenen ve öğrenciler tarafından çok beğenilen ilk 10 çocuk klasiğinde yer alan eğitici iletilere yer verilmiştir. Eğitici iletilerin kapsamlı ve planlı bir şekilde görülebilmesi için iletiler sahip olduğu değerler açısından sınıflandırılarak verilmiştir.

7.1. EĞİTİCİ İLETİLERİN SINIFLANDIRILMASI

İletilerin sınıflandırılmasına yönelik farklı tasnif şekilleri olduğuna ve araştırmamızda tematik bir değerlendirme yapacağımıza daha önce değinmiştik. Tematik bir değerlendirme yaparken iletileri bütüncül bir bakış açısı ile ortaya koyabilmek için “değer” kavramından yola çıkacak ve klasiklerde hangi değerlere yönelik ne gibi iletilerin yer aldığını betimlemeye çalışacağız.

Köken itibariyle bir iktisat terimi olan değer, “Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, kıymet, paha, valör.” (TDK, 2005) şeklinde tanımlanmaktadır. Ancak araştırmamıza konu olan ve sosyal bilimlerdeki anlamıyla değer, “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet; üstün nitelik, meziyet, kıymet, bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” (TDK, 2005) şeklinde tanımlanabilir.

Değer istenilen, arzu edilen davranışları işaret eden ve davranış şekilleri için kıstas teşkil eden olgulardır. Znaniecki tarafından sosyal bilimlere kazandırılan değer kavramı, Latince “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamlarına gelen “valere” kökünden türetilmiştir (Bilgin, 1995:83).

Bugüne değin değerlerin sınıflandırılması ile ilgili çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bunlardan en çok kabul göreni Spranger tarafından geliştirilmiştir. Spranger değerleri estetik, teorik, ekonomik, siyasi, sosyal, dini değerler (Akbaş, 2004: 30) olmak üzere altı guruba ayırmıştır. Araştırmamızda bu değer sınıflandırılmasından hareket edilmiştir. Ancak çeviri çocuk klasiklerinin Türk çocuklarına verebileceği eğitici iletiler incelendiğinden farklı bir inanç dünyasının yansıdığı dini değerler kapsama

alınmamış, onun yerine ahlaki değerler başlığıyla evrensel nitelikteki ahlaki değerler incelenmiştir. Böylelikle eserlerdeki eğitici iletiler toplumsal, ahlaki, estetik, bilimsel, ekonomik ve siyasi değerler olmak üzere altı üst değer altında incelenmiştir. Söz konusu üst değerlerin hangi alt değerleri kapsadığına yönelik tespit içinse uzman görüşlerinden yararlanılmıştır. Üç uzmanla yapılan değerlendirmeler neticesinde hangi alt değer hangi üst değer başlığı altında yer alması gerektiğine karar verilmiş ve üst değer -alt değer ilişkisi tablolaştırılarak ifade edilmiştir. Tablo “Çocuk Klasiklerinde Değerler Formu” (Bkz., EK-4) olarak isimlendirilmiştir.

Örnekleme olarak incelenen 10 çocuk klasiğinde toplam 39 alt değere ilişkin eğitici ileti tespit edilmiştir. Toplumsal değerlere ilişkin iletiler kapsamında adil olmak, alçakgönüllülük, arkadaşlık, azim, başarı, çalışmak, doğaya değer vermek, dostluk, empati kurmak, iletişim, fedakârlık, görgü kuralları, hayvanlara değer vermek, hediyeleşmek, iyimserlik, ön yargı, paylaşmak, pişmanlık, sağlık, sevgi, temizlik, temkinli olmak, vatan sevgisi, vefa, yaramazlık, yardımlaşmak, yaşam sevgisi; ahlaki değerlere ilişkin iletiler kapsamında açgözlülük, affetmek, büyümek, doğru sözlülük, hırsızlık yapmamak, iyilik, kötü söz söylememek değerlerine yönelik iletiler ortaya koyulmuştur. Bilimsel değerlere ilişkin iletiler kapsamında çalışmak ve okumak değerine yönelik iletiler ortaya koyulurken ekonomik değerlere ilişkin iletiler kapsamında tutumluluk ve çalışmak değerlerine yönelik iletiler ortaya koyulmuştur. Estetik değerlere ilişkin iletiler kapsamında sanata duyarlılıkla ilgili iletiler yer almaktadır. Barış, hak ve özgürlüklere saygı duyma değerleri siyasi değerlere yönelik iletiler kapsamında değerlendirilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde, alt problemler çözümlenerek elde edilen bulgular yorumlanmıştır. Bulgu ve yorumlar iki başlık altında ortaya koyulmuştur:

1. Çeviri Çocuk Klasiklerindeki Eğitici İletilere Yönelik Bulgu ve Yorumlar
2. Çeviri Çocuk Klasiklerinin Okunma Oranları ve Beğenilme Düzeylerine Yönelik Bulgu ve Yorumlar

1. ÇEVİRİ ÇOCUK KLASİKLERİNDE YER ALAN EĞİTİCİ İLETİLERE YÖNELİK BULGU VE YORUMLAR

1.1. TOPLUMSAL DEĞERLERE YÖNELİK EĞİTİCİ İLETİLER

1.1.1. Adil Olmak

Define Adası isimli kitapta hukuk kurallarına uymak konusu üzerinde durulur.

“...Ben yalnızca bir Doktor değilim. Aynı zamanda bir kanun adamıyım. Eğer senin hakkında ufacık bir şikâyet bile duyacak olursam, bu gece yaptığın kabalığa benzer bir şey bile olsa, yakalanarak buradan sürülmeni sağlayacağım” (Stevenson, 2009:10).

“Annem korkmasına rağmen hakkından daha fazlasını almak istemiyor, ancak daha azına da razı olmuyordu” (Stevenson, 2009:24).

1.1.2. Alçakgönüllülük

Clara'nın büyükannesi Heidi ve dedesini ziyaretlerinde çok zengin insanlar olmalarına rağmen onların mütevazı evlerini büyük bir beğeni ile karşılarlar.

“Büyükanne kulübenin içini gezip inceledi, eşyaların ve her şeyin düzenliliğinden, sıcak atmosferinden çok etkilendi. Sonra teklifsizce merdivenlerden çıkarak, ‘Burası senin yatak odan herhalde Heidi, değil mi?’ dedi. ‘Ne kadar da hoş kokuyor burası, uyumak için çok sağlıklı bir yer,’ dedi...” (Spyri, 2004:283).

Şeker Portakalı'nın Zeze'si ayakkabısı boyadığı kişilerden düşük ücret alarak, hak ettiğinin bu olduğuna inanır.

“ ‘Borcum ne kadar Zeze?’

‘İki yüz reis.’

‘Neden yalnızca, iki yüz reis? Bütün boyacılar dört yüz alıyor.’

‘İyi bir boyacı olduğumda ben de onlar kadar alabilirim. Şimdilik hayır!’ ”
(Vasconcelos, 2007:55).

1.1.3. Arkadaşlık

Pinokyo çeşitli varlıklar aracılığıyla tehlikeler konusunda uyarılır. Bu uyarılardan birisini kedi ve tilki ile arkadaşlığın ona zarar vereceğini ifade ederek Karatavuk yapar:

“Kötü kalpli arkadaşların verdiği öğütleri sakın dinleme Pinokyo! Yoksa sonra çok pişman olursun!” (Collodi, 2006: 62).

Define Adası'nda kötü arkadaşlar edinmenin insana vereceği zarar üzerinde durulur.

“ ‘İşte,’ dedi John. ‘Kötü arkadaşlar edinmenin sonucu bu. Baksana, benim zavallı yaşlı iyi kalpli kuşum ağzından alevler saçıyor ve söylediklerinin ne anlama geldiğini bile bilmiyor; evet, bilmiyor...’ ” (Stevenson, 2009:54).

1.1.4. Azim

Sol Ayağım isimli eserin kahramanı Christy bir yürüme engellidir. Yürümesi çok zor görünmesine rağmen fizik tedavi sürecinde azimlidir.

“...Büyük bir savaş başlıyor gibiydi. Kazanmak istiyorsam, sahip olduğum her şeyi ortaya koyacaktım. Büyük bir bedel ödeyecektim, belki de çok acı bir bedeldi. Korkutucu olabilirdi; fakat sonunda zafere ulaşacaktım” (Brown, 2009:104).

Christy fizik tedavi ile diğer insanlar gibi olamayacağını bilir; ama mücadeleyi bırakmaz.

“Asla diğer insanlar gibi olamayacaksam, en azından kendim gibi olacağım ve kendim gibi olmak için elimden geleni yapacağım” (Brown, 2009:116).

Yazar Robert Collis, Christy'nin yazdıklarını pek beğenmediğinde bile o azmini yitirmez.

“ ‘Christy, dedi, dirseklerini masaya dayamış bir şekilde, ‘bütün bunlar’ tomar halindeki yazıları göstererek, ‘boşa değil. Okunamaz olabilirler ama anlamsız değiller. Hiçbir işe yaramasalar bile düşüncelerin hakkında yoğunlaşmana büyük yardımda bulundular. Eğer hâlâ kendi hikayeni yazmak istiyorsan?’ Duraksadı ve bana sorgulayan gözlerle baktı. Bense başımı sertçe salladım. ‘O hikayeyi yazmayı her şeyden çok istiyorum’ ” (Brown, 2009: 128).

Robin Hood isimli romanda Okçu Gilbert okçuluk müsabakalarında spor adına elinden geleni yapar:

“ ‘Gilbert azimle, “Elimden gelenin en iyisini yapacağım,” dedi. ‘İnsan zaten elinden gelenin en iyisini yapar, ama bugün bunun için ayrıca çaba göstereceğim’ ” (Pyle, 2006:63).

Define Adası isimli kitapta da azmin örneği görülür.

“Eğer bize kalsaydı hepimiz umutsuzluğa düşmüş olacaktık, ama Kaptan Smollett asla böyle bir adam değildi. Bizi ekiplere ya da “devriyelere” ayırmıştı. Doktor, Gray ve ben bir ekiptik; Bay Trelawney, Hunter ve Joyce da diğer ekipti. Hepimiz yorgun olmamıza karşın, iki kişi yakacak odun toplamaya, iki kişi de Redruth için mezar kazmaya gönderildi. Doktor aşçılığı üstlenmişti. Ben de, kapıda nöbet bekliyordum. Kaptan hepimizin arasında dolaşıyor, bize moral veriyor ve ihtiyacımız olduğunda da yardım ediyordu”(Stevenson, 2009:95).

İnsan Ne İle Yaşar isimli eser, azmin elinden hiçbir şeyin kurtulamayacağına yönelik iletiler verir.

“... İnsanoğlu her şeyi öğrenebilir, yeter ki istesin...” (Tolstoy, 2007:18).

1.1.5. Başarı

Sol Ayağım’da Chrisyt “A” harfini yazmayı büyük bir mücadele sonunda başarır.

“Başarmıştım! Zihnime, kendini ifade etme şansı veren şey başlamıştı. Doğruydu, dudaklarımla konuşamıyordum, ama şimdi söylenenlerden daha kalıcı bir şeylerle konuşacaktım, yazılı kelimelerle” (Brown, 2009:16).

Christy, Sunday Independent isimli bir derginin açtığı resim yarışmasını kazanır.

“ ‘Bak, bak’ dedi. Sunday Independent’in bir kopyasını yüzüme doğru sallayarak; ‘Gördün mü? Kazanmışsın!’ ” (Brown, 2009:57).

“ ‘.... Ailedeki herkesin kahvaltısını yapıp, benim başarımla ilgili heyecanla konuştuğu mutfağa indirildim. Babam beni içeri soktuğunda herkes

konuşmayı kesti. Annem tuttuğu çaydanlığı bıraktı ve babam beni kollarında tutarken yanıma geldi.

Denemeyi asla bırakma Chris!’ dedi ve beni öptü” (Brown, 2009:58).

Seksen Günde Devri Âlem adeta bir başarı öyküsüdür.

Phileas Fogg, bütün servetini ortaya koyarak çıktığı dünya turunu dakikliği ve soğukkanlılığı ile zamanında tamamlamayı başarmıştır.

“Tuhaf beyefendi, bu işte muhteşem bir soğukkanlılık ve dakiklik örneği göstermişti” (Verne, 2008:378).

Robin Hood’da bir şarkının ana fikri başarıdır.

Sepici adı verilen karakterin söylediği şarkının ana fikri de başarılı ve azimli olmak üzerinedir. Bu durumu Robin’in adamlarından Kızıl Will şöyle ifade eder.

“Kızıl Will, ‘Bana öyle geliyor ki,’ dedi. Bu şarkının şöyle bir ana fikri var: Bazen bize zor ve çirkin gelen bir görevin dudaklarından öptüğümüzde aslında hiç de kötü bir şey olmadığı anlaşılır” (Pyle, 2006:169).

Pinokyo hatalarından zaman zaman pişman olur. Bu pişmanlıklardan birinde Peri’ye bir söz verir ve sözünü tutmak ona başarı getirir.

“Pinokyo ders çalışacağına ve uslu bir çocuk olacağına söz verdi. Verdiği sözü de yılın geri kalan bölümünde tutmayı başardı. Gerçekten de yıl sonu sınavlarında, okulun en çalışkan öğrencisi olma başarısını gösterdi; davranışları o kadar övüldü, her açıdan o kadar başarılı bulundu ki Peri mutluluktan adeta uçuyordu”(Collodi, 2006:165).

1.1.6. Doğaya Değer Verme

Zeze şekerportakalı ağacının kesileceğine oldukça üzülür.

“Bir şey daha var: Küçük şeker portakalı fidanımı hemen kesmeyecekler, kesildiğinde de sen çok uzaklarda olacaksın, fark etmeyeceksin bile.

Hıçkırarak bacaklarına sarıldım.

Bu artık bir şeye yaramaz, baba; hiçbir şeye yaramaz...

Benimkiler gibi yaşlarla dolan gözlerine bakarak bir ölü gibi mırıldandım:

Onu kestiler bile, baba; benim küçük şeker portakalı fidanım kesileli bir haftadan çok oluyor” (Vasconcelos, 2007:198-199).

Seksen Günde Devri Âlem isimli eserde yolların doğayı tahrip etmeyecek şekilde tasarlandığı görülür.

Bay Fogg'un dünya turu esnasında San Francisco ile Sacramento arasındaki tren yolu doğaya zarar vermeyecek şekilde yapılmıştır.

“ Yol üzerinde neredeyse hiç tünel ve köprü yoktu. Demiryolu, en kısa yolu kullanarak, doğayı tahrip etmek yerine dağların yamaçlarının etrafından geçiyordu” (Verne, 2008:268).

Robin Hood doğayı çok sever. Uzun süre ondan ayrı kaldığında bu sevgi daha da gün yüzüne çıkar.

Bir süre sonra, Robin yaşlı gözlerle çevresine bakıp boğuk bir sesle şunları söyledi: “Bu sevgili ormanı bir daha asla terk etmeyeceğime yemin ediyorum...” (Pyle, 2006:429).

Define Adası'nda doğanın güzelliğine hayran olan insanlar vardır.

“ ‘Ah,’ dedi. ‘Ne kadar güzel bir yer şu ada... bir oğlan için harika bir yer. Yüzersin, ağaçlara tırmanırsın, keçi avlarsın, evet avlarsın ve bir keçi gibi şu tepelere tırmanırsın. Bu ada beni gençleştirdi sanki’ ” (Stevenson, 2009:61).

1.1.7. Dostluk

Seksen Günde Devri Âlem'de Bayan Aouda, Phileas Fogg'un hiç arkadaşı olmadığını öğrenince onu eleştirir.

“Sizi kınıyorum öyleyse Bay Fogg, çünkü yalnızlık kötü şeydir. Nasıl! Acılarınızı paylaşacak bir kalp yok mu? Oysa iki kişi olunca acıların daha çekilir olduğu söylenir” (Verne, 2008:365).

Robin, Sir Richard'ın adamı David'i kurtarmasından büyük bir mutluluk duyar; çünkü dostları onun için çok kıymetlidir.

“Olanları öğrenince Robin içtenlikle Şövalye'nin elini sıktı. Sesi titreyerek, ‘Sana asla ödeyemeyeceğim bir borcum olmuş Sir Richard, dedi. ‘Sana şu kadarını söyleyeyim ki, Doncaster'lı Genç David'in başına bir şey gelmesindense, sağ elimi kaybetmeyi tercih ederdim’ ” (Pyle, 2006:276).

Pinokyo isimli eserde Geppetto Usta ve Antonio Usta arasında zaman zaman küçük tartışmalar olsa da dostlukları büyüktür.

“ ‘Peruğumu geri ver!’ diye gürledi Antonio Usta.

‘Sen de benimkini ver de barışalım.’

Böylece iki ihtiyar peruklarını değiş tokuş ettikten sonra, el sıkışıp hayat boyu dost kalacaklarına söz verdiler ” (Collodi, 2006:17-18).

Heidi yaşlılarıyla sıcak dostluklar kurar. En önemli dostlarından biri de engelli Clara’dır. Heidi Clara’nın kendisini ziyaretiyle büyük bir mutluluk duyar ve dostunu en iyi şekilde ağırlar.

“Geliyorlar! Geliyorlar! Diye bağırdı Heidi yerinde zıplayarak. Bunlar Frankfurt’tan gelen misafirlerdi kuşkusuz. Yaklaştılar, yaklaştılar ve sonunda tepeye vardılar. Öndeki adamlar yüklerini yere bıraktılar. Heidi ileri atıldı; iki çocuk neşeyle birbirine sarıldı...” (Spyri, 2004:278).

Define Adası’nda dostlar birbirleri için köle gibi çalışırlar.

“Gemiye eski dostum Blandy vasıtasıyla aldım. Şaşılacak kadar iyi ve becerikli bir dost olduğunu kanıtladı. Benim için bir köle gibi çalıştı...” (Stevenson, 2009:36).

1.1.8. Empati Kurmak

Sol Ayağım’da Christy fizik tedavi gören çocuklarla empati kurar.

“Onlara çok kolay acıyabilirdim, çok küçük, umutsuz ve korkmuşlar, bu yüzden başkalarına bağımlıydılar; ama bunu yapmadım; çünkü acıyan bir bakışın beni ne kadar acıttığını hatırlayabiliyorum. Acımak yerine sempati duymak, garip yüzlerinin ve gergin vücutlarının arkasında yatan gergin kişiliklerini görmeme ve hissetmeme yol açtı” (Brown, 2009:110).

1.1.9.Fedakârlık

Seksen Günde Devri Âlem’de Müfettiş Fix Bay Fogg’u suçlu zannedip tutuklamak istemesine rağmen bir kavga esnasında canı yanması pahasına Bay Fogg’u korur.

“.... Kırmızı keçi sakallı, geniş omuzları olan ve topluluğun şefi gibi görünen iri yarı bir adam yumruğunu Bay Fogg’a doğru kaldırdı. Eğer bu sırada Fix büyük bir fedakarlıkla onun yerine yumruğu yemeseydi, beyefendi oldukça ağır bir darbe alacaktı” (Verne, 2008:259).

Bay Fogg uşağı Pessapartout, tren saldırısında yerlilerin eline düşünce her şeyi feda ederek onu kurtarmaya çalışır.

“Aldığı bu kararla Phileas Fogg her şeyini feda etmiş olacaktı. İflas edecekti. Bir tek günlük gecikme, New York gemisini kaçırmaya yeterdi. Bahsi kaçınılmaz olarak kaybedecekti. Ancak bu durum karşısında, ‘Bu benim görevim!’ diyerek tereddüt etmemiştir” (Verne, 2008:310).

Peter Pan dostları için canını bile ortaya koymaktan çekinmez.

“Koydaki çarpışmanın en önemli sonuçlarından biri, Kızılderelilerle çocukların dost olmasıydı. Peter, Pars Zambağı’nı korkunç bir kadere kurban olmaktan kurtarmıştı, artık Pars Zambağı ve cesur arkadaşlarının Peter uğruna yapmayacakları şey yoktu” (Barrie, 2006:149).

Bayan Polly eski aşkı olan ve yıllardır küs olduğu Doktor Chilton’ı Pollyanna’yı iyileştirebileceğini düşündüğü için gururunu hiçe sayıp evine davet eder.

“Dr. Warren, bir keresinde benden konsültasyon için Dr. Chilton’ın çağrılmasını istemiştiniz ve ben reddetmiştim. Sonra tekrar düşündüm. Dr. Chilton’ı çağırmanızı çok isterim. Ona hemen sorabilir misiniz, lütfen? Teşekkür ederim” (Porter, 2006:290).

1.1.10.Görgü Kuralları

Zeze yemekten sonra geğirmemek için elini ağzına götürür ve özür diler.

“Başını kaşdı ve geğirmemek için elini ağzına götürdü. Özür diledi ve bir kürdan aldı”(Vasconcelos, 2007:95).

Robin insanlara zorla yardım etmenin onların onurunu zedeleyeceğini bilecek kadar erdem sahibidir. Bu nedenle Sir Richard yardımını kabul etmeyince onu zorlamaz.

“Robin Hood bunun üzerine başka bir şey demeden, parayı hazineye kaldırması için Küçük John’a verdi. Çünkü kabul etmekten başka seçenek bırakmayarak insanlara zorla hediye vermenin yaratabileceği kırgınlık ve yürek sızısının başka hiçbir şeye benzemediğini bilecek kadar akıllı bir adamdı o” (Pyle, 2006:277).

Peter Pan isimli romanda zaman zaman çeşitli görgü kurallarına yönelik atıflar da yer alır. Wendy’nin annesi çocuklarını babalarına karşı nazik olmaları hususunda uyarır.

“Bayan Darling, ‘Seni çok beğendiğini biliyorum, George,’ diyerek kocasının içini rahatlatır ve çocuklara babalarına karşı özellikle nazik olmalarını söylerdi” (Barrie, 2006:24-25).

Peter ve Wendy tanışmaları esnasında okuyucuya tanışma esnasında uyulacak görgü kuralları hakkında bilgi verirler.

“Peter de son derece kibar olabilirdi, peri törenlerinde görgü kurallarını öğrenmişti; ayağa kalktı ve başını eğerek Wendy’ye güzelce selam verdi. Wendy’nin çok hoşuna gitmişti. O da yatağına zarif bir şekilde eğilerek Peter’i selamladı” (Barrie, 2006:51).

Peter Pan’da Wendy çocuklara zaman zaman çeşitli görgü kurallarını öğretir. Bunlardan biri de birbirlerini dinlemeleri ve söz alarak konuşmalarıdır.

“ ‘Susun!’ diye bağırdı Wendy. Hep bir ağızdan konuşmamaları gerektiğini en az yirmi kere tekrarlamıştı o ana dek” (Barrie, 2006:151).

Pollyanna yaptığı yanlışlardan sonra özür dileyecek kadar naziktir.

“ ‘Elbette, görevimi unuttuğum için özür dilerim, Polly Teyze,’ dedi ürkekçe. ‘Bir daha pencereleri açmayacağım’ ” (Porter, 2006:63).

Bay Pendleton Pollyanna’nın hastalığında Bayan Polly ile küs olmasına rağmen gurur yapmadan Pollyanna’yı ziyarete gider.

“ ‘Ben... Pollyanna’nın nasıl olduğunu sormak için gelmişim,’ dedi.

‘Teşekkür ederim. Hemen hemen aynı,’ dedi Bayan Polly” (Porter, 2006:232).

Pinokyo tanımadığı insanlarla diyalog kurarken dikkat etmesi gereken görgü kurallarını gayet iyi biliyordur.

“ ‘Hey, Bay Balık! Bir şey sorabilir miyim size?’

‘İki şey de sorabilirsin!’ diye karşılık verdi Balık.

Dünyada çok ender rastlanan nazik bir Yunus’tu bu” (Collodi, 2006:122).

Heidi görgü kurallarına da uyan bir çocuktur. Sabah uyandığı nda günaydın, akşam yatarken iyi geceler demeyi ihmal etmez.

“ ‘İyi geceler büyükbaba! İyi geceler...’ ” (Spyri, 2004: 37).

Heidi’ye bazı zamanlarda görgü kurallarını hatırlatarak dedesi de yardımcı olur.

“ ‘Onlarla birlikte dağa gitmek ister misin?’ diye sordu büyükbaba. Heidi’yi hiçbir şey bu kadar sevindiremezdi; neşeyle zıplayarak, gitmek istediğini belirtti.’

‘Ama önce elini yüzünü yıkayıp kendine bir çeki düzen vermelisin...’ ” (Spyri, 2004:40).

Heidi isimli romanda kendilerine iyilikte bulunan insanlar teşekkür etmeyi bilirler.

“... Hava kararmaya başladığı için Peter, bu lezzetli yemek biter bitmez eve dönmeye hazırlandı. ‘iyi geceler.’ dedi ve yemek için teşekkür ederek gitmek için kalktı, ancak geri dönüp, ‘Gelecek Pazar yine gelirim; bir hafta sonra yani...’ ” (Spyri, 2004: 61).

Heidi isimli romanda görgü kurallarına yönelik iletiler de yer alır. Selamlaşma, hoş geldine gitmek, uğurlamak bunlardan bazılarıdır.

“Öğretmen söz Bay Sesemann’ın dönüşünden duyduğu memnuniyeti ve oraya kendisine hoş geldiniz demek için geldiğini ifade ederek başlamak istedi...” (Spyri, 2004:136).

Heidi çevresindeki insanlara çok değer verir. Frankfurt’tan gelecek misafirleri geldiklerinde kendini evde bulamazlar diye günlerce evden ayrılmayacak kadar naziktir.

“ ‘Üzgünüm, ama gelemem Peter,’ dedi Heidi. ‘Frankfurt’tan her an gelebilirler, geldiklerinde evde olmalıyım’ ” (Spyri, 2004:225).

Heidi çevresinde kendisine yardımcı olan insanlara içten bir teşekkürü borç bilir. Bunlardan biri de büyükbabasına tekrar kavuşmasını sağlayan doktordur.

“Heidi, ona el sallayan eski dostunu karşılamak üzere hızla koşuyordu. Yanına vardığında Doktor’un kollarına atladı ve ‘Günaydın Doktor, size her şey için çok teşekkür ederim,’ dedi içten gelen bir neşeyle.

‘Bana ne için teşekkür ediyorsun?’ diye sordu Doktor gülümseyerek.

‘Tekrar büyükbabamla birlikte olmamı sağladığınız için,’ dedi Heidi” (Spyri, 2004: 227).

Define Adası'nda insanlar kibarca selamlaşırlar.

“Ciddi bir ifadeyle, ‘İçeri gelin Bay Dance,’ dedi.

Doktor da başıyla selam verdi ve ‘İyi akşamlar Dance,’ dedi. ‘Sana da iyi akşamlar dostum Jim. Sizi buraya getiren nedir?’ ” (Stevenson, 2009:30).

“...Ah, Jim de burada! İyi sabahlar, Jim. Size de saygılarımı sunarım, Doktor. Hepiniz mutlu bir aile gibi bir aradasınız” (Stevenson, 2009:98).

İnsan Ne İle Yaşar romanında da selamlaşmaya yönelik görgü kuralları vardır.

“... Uşak, Mihail’in verdiklerini aldı, ‘Hoşça kalın ustalar, size iyi günler,’ dedi” (Tolstoy, 2007: 24).

1.1.11. Hayvanlara Değer Verme

“Pollyanna’ya gelince, Pollyanna köpeği okşuyor, kedinin parlak başını seviyor, çiçeklere hayranlık duyuyor...” (Porter, 2006:243).

Heidi hayvanlara karşı büyük bir sevgi besler, onlara çok iyi davranır.

“Heidi zıplayarak ayağa kalktı, keçilerin yanına koştu ve aralarına daldı. Keçileri bu şekilde oynarken ilk kez görmüştü, onların arasında hissettiği sevinci anlatmaya kelimeler yetmezdi...” (Spyri, 2004:45).

“Heidi tekrar eski dostlarının arasında olmanın sarhoşluğunu yaşıyordu. Küçük, tatlı Kar Tanesi’ne sarıldı, haşarı Yeşil İspinoz’u okşadı; böyle sarılıp onları severken keçiler de her tarafından ona sevgiyle sürtünüyorlardı...” (Spyri, 2004: 193).

1.1.12. Hediyeleşmek

Şeker Portakalı’nda Zeze’ye okula giden bir çocuk hediyeleşmenin sevgi göstergesi olduğunu anlatır.

“ ‘Küçük, bu çiçekle nereye gidiyorsun?’ dedim. Çok şekerdi, elinde kitabıyla defterini tutuyordu ve iki minik saç örgüsü vardı.

‘Öğretmenime götürüyorum,’ dedi.

‘Neden?’

‘Çünkü çiçekleri seviyor. Ve bütün çalışkan öğrenciler öğretmenlerine çiçek getiriyorlar’

‘Erkek çocuklar da getirebilirler mi?’

‘Öğretmenlerini seviyorlarsa, evet’ ” (Vasconcelos, 2007:76).

Heidi isimli romanda hediyeleşmek olgusu önemli yer tutar Varlıklı bir ailenin kızı olan Clara arkadaşı Heidi’ye kilometrelerce uzaktan onun sevineceği ve ihtiyaç duyduğu pek çok hediye gönderir.

“... Clara da koliyi memnun bir ifadeyle süzüyor, eşyalar büyükbabasının kulübesine ulaştığında Heidi’nin söyleyeceği sözleri, neşeyle hoplayıp zıplamalarını gözünün önüne getirip keyifleniyordu” (Spyri, 2004:221).

1.1.13. İletişim

Pollyanna isimli eserde zaman zaman küçük öykülerle mesajlar verilir.

“ Bir gün bir baba, sabah annesinin sandığını reddettiğini bildiği oğlu Tom’a şöyle der: ‘Tom, gidip annen için biraz odun getirmekten mutlu olacağına eminim.’ Ve Tom tek kelime etmeden gider. Neden? Çünkü babası ondan doğru olanı yapmasını beklediğini çok sade bir şekilde dile getirmiştir. Babasının bir de şöyle dediğini farz edelim: ‘Tom, bu sabah annene söylediklerini duydum ve senden utandım. Hemen gidip o odun sandığını doldur!’ Tom söz konusu olduğunda o sandığın yine boş kalacağını garanti ederim!” (Porter, 2006:216-217).

Robin Hood ile Sir Richard isimli şövalye arasında geçen konuşma sağlıklı ve güzel bir iletişim yönünde bize güçlü mesajlar verir.

“ ‘Yemin ediyorum sayın şövalye,’ dedi Robin. ‘Siz eskilerin bilgeliğini kesinlikle öğrenmişsiniz, çünkü atasözleri der ki, tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır. Şimdi size bu sözün doğruluğunu göstereceğim. Şimdi size bu sözün doğruluğunu göstereceğim. Bugün benimle Sherwood Ormanı’na gelerseniz, size hayatınızda görmediğiniz kadar güzel bir ziyafet sunacağım’ ” (Pyle, 2006:237).

Heidi çevresindeki insanlarla iyi geçinir, büyüklerinin sözlerine değer verir ve kendisinden istenileni yapar.

“Heidi büyükbabasının sözünü dinledi ve söylediklerini yaptı...”(Spyri, 2004: 54).

Heidi’de hasta kız Clara’nın babası sağlığı el vermediği için Clara’ya yazın İsviçre’ye gidemeyeceklerini söyler. Clara bu durumu olgunlukla karşılar, babasının sözünü dinler.

“Clara’ya mantıklı davranması ve daha fazla şikâyet etmemesi halinde onu gelecek yaz İsviçre’ye götüreceğine söz verdi...” (Spyri, 2004:177).

1.1.14. İyimserlik

Christy Lourdes şehrinde engelliler için düzenlenen geziye katıldığında orada kendinden daha kötü durumdaki engellileri görür ve hâline şükreder.

“... Bütün bu insanların sakat olması değildi beni şaşırtan; onların buldukları durum benimkinden daha kötüydü. O ana kadar, bunun mümkün olabileceğini düşünmemiştim. O zamana kadar kör olduğumu; diğer insanların acılarıyla kendiminkileri karşılaştırdığımda, benimkinin önemsiz olduğunu hissetmeye başladım”(Brown, 2009:81).

Pollyanna bilindiği üzere tüm dünyada iyimserliğin bir sembolüdür. Dilimize yerleşmiş olan Pollyannacılık ifadesi de bunun bir göstergesidir. Bu idealize edilmiş ve kimilerince abartılı bulunan iyimserlik çocuklara yine de olumsuz durumlarda bile bir çıkış yolu aramak konusunda olumlu bir yönlendirme aracı olabilir.

“ ‘Her şeye rağmen, sanırım, babamdan söz etmemi istemesine sevindim,’ diye düşünüyordu, ‘Ondan söz etmezsem, belki de böylece onu daha az düşünürüm’ ” (Porter, 2006:41).

Pollyanna yemeğe geç kaldığı için teyzesi tarafından cezalandırılıp yalnızca süt ve ekmekle karnını doyurmaya mahkûm bırakıldığında bile mutludur.

“ ‘Ekmek ve süt için üzgünüm, üzgünüm.’

‘Ah, ben değilim. Ben mutluyum.’

‘Mutlu mu? Neden?’

‘Ekmek ve sütü severim çünkü, ayrıca seninle birlikte hoşuma gider. Yani mutlu olmamam için bir neden yok’ ” (Porter, 2006:52).

Eserde Pollyanna’nın oynadığı “mutluluk oyunu” adı verilen iyimserliğin kaynağına da inilir.

“ ‘Bu oyuna, misyoner sandığıyla gelen koltuk değnekleri yüzünden başlamıştık.’

‘Koltuk değnekleri mi?’

‘Evet. Yani ben bir oyuncak bebek istiyordum ve babam bunu onlara yazmıştı; ama oradaki hanım bir mektupla birlikte bir sandık göndermiş ve ellerinde hiç bebek olmadığını, ama küçük koltuk değnekleri bulunduğunu yazmıştı. Bu yüzden bir çocuğun işine yarayabilir diye onları göndermişler. İşte, oyuna o zaman başladık.’

Nancy neredeyse sinirli bir şekilde, ‘Ben bunda bir oyun göremediğimi söylemek zorundayım,’ dedi.

Pollyanna ciddi bir tavırla, ‘Ah, evet; zaten oyun da, her ne olursa olsun, her şeyde mutlu olacak bir şeyler bulmak üzerineydi. İşte o zaman koltuk değnekleriyle başladık.’

‘Ulu Tanrım! Ben bunda mutlu olacak bir şey göremiyordum, yani bir bebek isterken bir çift koltuk değneği almakta!..’

....

Pollyanna zafer kazanmış gibi bir sevinçle, ‘Saf şey! Sadece onlara ihtiyacın olmadığı için mutlu ol!’ dedi. İşte, nasıl oynanacağını bildiğin zaman çok kolay!’ (Porter, 2006:53-54).

1.1.15. Ön Yargı

Heidi’de kişileri ön yargıyla değerlendirmek yerine bütüncül değerlendirmek gerektiği düşüncesi de verilemeye çalışılır.

“ ‘Sizde onunla ilgili bir ön yargı oluşmasına neden olmak istemem,’ dedi öğretmen. Frankfurt’a gelene kadar ki süre içinde toplum kurallarından yoksun bazı davranışlar edindiğini kabul etmekle birlikte, bütün olarak değerlendirdiğimizde, onun bazı iyi özelliklere sahip olduğunu da söyleyebiliriz.... ” (Spyri, 2004:136-137).

1.1.16. Paylaşmak

Şeker Portakalı’nda Zeze bir zenci çocuğu olan Dorotilia ile böreğini paylaşır.

“... Dorotilia benden de yoksul. Zenci ve çok yoksul olduğu için öbür çocuklar onunla oynamayı sevmiyorlar. O da hep bir köşede oturuyor. Bana aldığınız böreği onunla paylaşıyorum.”

Zeze zengin olup fakir çocuklara yarım etmeyi düşler.

“... O kadar çok oyuncakları olacak ki, başkalarına verecekler; yoksul komşu çocuklarına dağıtacaklar...” (Vasconcelos, 2007:174).

Çocukların birçoğunda içinde buldukları dönemin bir özelliği olarak görülen bencillik Heidi’de yoktur. O kendine ait olan şeyleri paylaşmaktan zevk duyar.

“Peter, Heidi’ye baktı; şaşkınlıktan dili tutulmuştu; o sahip olduğu bir şeyi başkasına hayatta böyle sunmazdı. Bir an tereddüt etti, çünkü Heidi’nin ciddi olduğuna inanamıyordu, ama Heidi ekmekle peyniri hâlâ ona doğru uzatıyordu...”(Spyri, 2004:47).

Heidi isimli romanda paylaşmak olgusuna da sıkça yer verilir. Ana kahraman Heidi paylaşmayı seven biridir. Ancak diğer insanlar da Heidi ile onun ihtiyaç duyduğu şeyleri paylaşmaktan geri durmazlar.

“...Öğleden sonra, Bayan Rottermeier’in aklına birden Heidi’nin önceki günkü kılık kıyafeti geldi ve Bay Sesemann döndüğünde karşısına daha düzgün bir görüntüyle çıkması için kıza Clara’nın dolabından bazı giysiler vermeye karar verdi. Bu düşüncesini Clara’ya açınca, çocuk sevinerek kabul etti ve Heidi’ye istediği kadar giysi ve şapka verebileceğini söyledi” (Spyri, 2004:130).

1.1.17. Pişmanlık

Pinokyo büyüklerinin ve kendisine akıl veren dostlarının sözünü dinlemediğinde başına iş açar ve sonra pişman olur.

“Konuşan Cırcırböceği haklıymış. Babama karşı gelip evden kaçmakla iyi etmedim... Babam burada olsaydı böyle açlıktan ölecek hâle gelmezdim! Ah, ne korkunç bir şeymiş bu açlık!” (Collodi, 2006:32).

Cırcırböceği Pinokyo’yu davranışlarında dengeli olması konusunda da uyarır.

“Aklına eseni yapan çocukların eninde sonunda pişman olduklarını sakın aklından çıkarma!” (Collodi, 2006:70).

Robin Hood kendisini bir ormancıya karşı savunurken istemeden onu öldürür. Bu kişiliğine derin bir etki yapar ve pişmanlık duyar.

“Bu arada, Robin Hood ormanda koşuyordu. Her şeyin o tatlı parlaklığı uçup gitmişti, çünkü yüreği sızlıyor, bir insan öldürdüğünü düşündükçe ruhu kararıyordu. ‘Yazık!’ diye bağırdı. ‘İyi bir okçu olduğumu öğrendin işte, ama bu da senin karını mahvedecek! Keşke bana tek kelime söylemeseydin... Ya da ben oradan hiç geçmeseydim!... O oku fırlatacağıma parmağım kopsaydı! Öfkeyle kalkan zararlar oturur böyle işte!’ ” (Pyle, 2006:22).

1.1.18. Sağlık

Peter Pan’da Bay Darling çocuklarının sağlığı konusunda endişelenir ve hasta olduklarında ilaçlarını içmelerini ister.

“ ‘Annecik şımartma Michael’ı,’ diye seslendi karısının arkasından. ‘Michael, ben senin yaşındayken, mızımızlanmadan ilaçlarımı içerdim. Beni iyileştirecek ilaçları verdiğiniz için teşekkür ederim iyi kalpli anne ve babacığım derdim’ ” (Barrie, 2006: 42).

Polly Teyze Pollyanna’yı sağlık konusunda uyarır.

“... Sinekler, Pollyanna, yalnızca pis ve rahatsız edici şeyler değillerdir, aynı zamanda sağlığa da çok zararlıdır. Kahvaltını yaptıktan sonra sana okuman için bu konuda küçük bir kitapçık vereceğim” (Porter, 2006:62).

Pollyanna tekrar yürüyebildiğini öğrendiğinde çok mutlu olur.

“Ah, ben... yapabiliyorum... yürüyebiliyorum! Bugün yatağımdan pencereye kadar yürüdüm! Altı adım. İnsanın tekrar ayakları üzerinde durabilmesi ne kadar güzel!”(Porter, 2006:295).

Pinokyo da hemen her çocuk gibi ilaç içmeyi sevmez; ama ona ilacın iyileşmek için şart olduğu eserde hatırlatılır.

“Pinokyo bardağa bakıp önce yüzünü ekşitti, sonra ağlamaklı bir sesle:

‘Acı mı, tatlı mı?’ diye sordu.

‘Acı, ama bu ilaç seni iyileştirecek.’ ” (Collodi, 2006:83)

Pinokyo sonunda hastayken ilaç içmenin gerekliliğini kavrar.

“ ‘Biz çocuklar böyleyiz! İlaçlardan, kötülükten korktuğumuzdan daha çok korkarız.’

‘Çok yanlış! Zamanında alınan ilacın insanı ağır hastalıklardan, hatta ölümden kurtardığını bilmeli çocuklar’ ” (Collodi, 2006:87).

Heidi sütü çok sever. Büyükbabasının ısrarına gerek kalmadan sütünü içer.

“ ‘Süt güzel miydi?’ diye sordu büyükbaba.

‘Daha önce bu kadar güzelini içmemiştim,’ dedi Heidi” (Spyri, 2004:35).

Heidi isimli romanda sağlığın önemine de vurgu yapılır. Bunlardan en güçlüsü bir engelli olan Clara’ya aittir.

“Clara da bu sözlere içtenlikle katıldı, çünkü dünyada sağlıklı olmaktan ve diğer insanlar gibi istediği yere yürüyerek gitmekten daha büyük bir mutluluk olabileceğini düşünmüyordu” (Spyri, 2004:310-311).

Defne Adası’nda içki içmenin insanı sağlığından edeceğine vurgu yapılır.

“...Size diyorum ki, eğer içkiyi bırakmazsanız, ölürsünüz. Anlıyor musunuz? Hadi, şimdi, elinizden geleni yapın. Bir defaya mahsus olmak üzere yaymanıza yardımcı olacağım” (Stevenson, 2009:15).

1.1.19. Sevgi

Şeker Portakalı’nda Zeze kardeşine büyük bir sevgi besler.

“Yine de küçük kardeşimin yanımda oluşuna göz yumuyordum. Düğmelerle teleferik oynuyorduk, buna bayılıyor, bütün gününü teleferik vagonlarını indirip çıkarmakla geçiriyordu. Ona sonsuz bir sevgiyle bakıyordum, çünkü onun kadar küçükken ben de bu oyunu çok severdim” (Vasconcelos, 2007:153).

Sol Ayağım’da Christy’nin annesi onu olduğu gibi kabul edip sever.

“Ben, onun çocuğu ve ailenin bir parçasıydım. Her ne kadar bedenen arızalı olsam ve anlama zorluğu çeksem de, bana diğerlerine davrandığı gibi davranmaya, misafirler varken asla söz edilmeyen arka odadaki tuhaf şey olarak kalmamama karar vermişti” (Brown, 2009:11).

“... Bunun yanında annem sadece benim geri zekâlı olmadığımı söylemekle yetinmiyordu, bunu kanıtlamak da istiyordu. Bu duyduğu şiddetli sorumluluk duygusundan değil; sevgisinden kaynaklanıyordu. Bu kadar başarılı olması da bu yüzdendir” (Brown, 2009:11).

Seksen Günde Devri Âlem’de Bay Fogg’un ölümden kurtardığı Bayan Aouda, Uşak Pessapartout’un kaybolması ile büyük bir üzüntü duyar.

“...Pessapartout’ya çok şey borçlu olan ve bu temiz yürekli uşağın kaybolmasından derin üzüntü duyan Bayan Aouda da aynı fikirdeydi” (Verne, 2008:205).

Sol Ayağım’da Christy’nin annesi onu yalnız bırakmaz, sürekli ilgilenir.

“Hoşlandın mı, Chris? Ayıları, maymunları ve tüm bu güzel çiçekleri sevdin mi? İyi bir çocuk gibi, evet diyorsan başını salla” (Brown, 2009:12).

Seksen Günde Devri Âlem’de Phileas Fogg, bütün servetini ortaya koyarak çıktığı dünya turundan önemli bir kazanç sağlayamamıştır. Ancak Bayan Aouda ile tanışması ve onunla evlenmesini bu yolculuğa borçludur. Bu onun için en büyük servet olmuştur.

“... Bu yolculuğun getirisi ne olmuştu?

Hiçbir şey denilebilir mi? Ne kadar inanılmaz gelirse gelsin, onu dünyanın en mutlu erkeklerinden biri yapan bu genç kadını saymazsak, evet!

Aslında bir tek bunun için bile dünya turu yapılmaz mı?” (Verne, 2008:378).

Peter Pan’da Wendy hastalandığında umarsız Peter bile büyük bir üzüntüye kapılır. Çünkü etrafına pek hissettirmese de yüreği sevgiyle doludur.

“Peter onu duymuyordu. Wendy’ye bir an önce iyileşmesi için yalvarıyordu, iyileşirse ona denizkızlarını gösterecekti” (Barrie, 2006:102)

Wendy diğer çocuklara olduğu gibi Peter’e de büyük bir sevgi gösterir, uyurken bile onu kollar.

“Zaman zaman, pek sık olmasa da düşler görürdü. Bunlar, öbür çocuklarıkinden daha üzücü düşlerdi. Yürekler acısı feryatlar kopardığı bu düşlerden saatlerce kopamadığı olurdu. Sanırım bu düşler onun var oluşu ile ilgiliydi. Böyle zamanlarda Wendy onu yataktan çıkartıp kucığına alır, kendi buluşu olan sevgi yöntemleriyle onu yatıştırmaya çalışır, sakinleşince de, uyanınca kendini küçük düşmüş hissetmesin diye uyanmadan tekrar yatağa yatırır...” (Barrie, 2006:183).

Çocukları onu ne kadar üzerse üzsün Bayan Darling onları hep sever.

“ Bu da Michael,” diyen Bayan Darling, üç küçük bencil çocuğuna kollarını uzattı, ama bu kollar bir daha asla onlara sarılmayacaktı. Ancak, sarılıverdiler işte. Bayan Darling’in kolları, yataklarından fırlayıp annelerine koşan Wendy, John ve Michael’a dolanıverdi”(Barrie, 2006:233).

Bayan Darling ve çocuklar arasındaki sevgi bağları dikkat çekicidir.

Bayan Darling yataktan yatağa dolaşarak çocuklarına ninniler söyledi ve küçük Michael, kollarını annesinin boynuna dolayıp, “Anne,” diye haykırdı. İyi ki sen varsın” (Barrie, 2006:48).

Pollyanna etrafındaki herkese büyük bir sevgi beslemektedir.

“Ah Polly Teyze, Polly Teyze, gelip sizinle yaşamama izin verdiğin için ne kadar mutlu olduğumu kesinlikle anlatamam” (Porter, 2006:39).

Bayan Polly çok katı kuralcı biri olmasına rağmen yeğeninin hastalığında onun mutluluğu için hoşlanmadığı şeylere bile izin verir.

“Koca bir gün tek bir dakika geçmiyor ki Bayan Polly o zavallı kuzucuk için yapabileceği bir şey var mı diye, çevresinde dört dönmesin, kediyi içeri alıyor; oysa ki bir hafta önce ne sevgi hatrına ne para için ne Yumak’ı ne de Çomar’ı asla yukarı çıkarmazdı, ama şimdi yalnızca Bayan Pollyanna’nın hoşuna gidiyor diye onların yatakta yuvarlanmalarına bile izin veriyor!” (Porter, 2006:239).

Pollyanna hasta olduğunda onu tanıyan tanımayan herkes bu duruma üzülür.

“Kadınlar mutfakta ve oturma odalarında, arka avlu çitlerinin üzerinden bunu konuşuyor ve açık açık gözyaşı döküyordu. Erkekler, sokak köşelerinde ve dükkânların önünde bunu konuşuyor ve o kadar açık olmasa da gözyaşı döküyordu” (Porter, 2006:255).

Geppetto oğlu Pinokyo’ya yaramazlıkları için ceza vermek ister; ama içindeki sevgi buna hep mani olur.

“Başlangıçta Pinokyo’ya haddini bildirmekte kararlıydı, ama sevgili Pinokyosu’nun yerde yattığını ve gerçekten ayaksız olduğunu görünce, içi üzüntüyle doldu. Onu hemen kucağına aldı. Durmadan öpüp okşadı ve yanaklarından kocaman gözyaşları akarken, hıçkırıklar içinde:

‘Küçük Pinokyo’m benim! Nasıl yaktın o minicik ayakları, ha, nasıl?’ diye sordu” (Collodi, 2006:40).

Heidi çevresindeki herkese büyük bir sevgi besler. Hasta bir kadın olan büyükanneye her fırsatta giderek ziyaret eder, hediyeler götürür.

“‘Evet büyükanne, artık buradayım,’ dedi Heidi güven verici bir sesle. ‘Ağlama, çünkü gerçekten geri döndüm ve bir daha gitmeyeceğim, her gün gelip seni göreceğim...’” (Spyri, 2004:188).

Heidi insanlara karşı içinde büyük bir sevgi besler, kimsenin üzülmesine dayanamaz. Kendisini ziyarete gelen doktorun ayrılırken ağlaması üzerine büyükbabasından ayrılmak istememesine rağmen sırf onu mutlu etmek için kendisi ile gelebileceğini söyler.

“Doktor dönüp bekledi. Heidi’nin gözlerinden yaşlar akıyordu: ‘Sizinle birlikte Frankfurt’a geleceğim ve istediğiniz kadar yanınızda kalacağım, ama önce gidip büyükbabama haber vermeliyim’ dedi” (Spyri, 2004:224).

“Zavallı babam o akşam aniden ölüverince bütün her şeyi bir kenara bıraktım. Üzüntümüz, komşuların ziyaretleri, cenaze töreninin hazırlıkları ve hanın işleriyle

sürekli olarak meşgul olduğum için ne Kaptan'ı düşünecek, ne de kendisinden korkacak vaktim vardı”(Stevenson, 2009:18).

İnsan Ne İle Yaşar isimli romanda bir insana duyulan sevginin en üst noktası anlatılır.

“İnsanken hayatta kalmamı sağlayan, o sırada gösterdiğim çaba değildi. Oradan geçen birinin içinde sevgi olduğu için hayatta kaldım; çünkü adam ve karısı bana acıdılar, şefkat gösterdiler. O öksüzler, o yetimler, anneleri onlara baktığı için değil de, bir kadın, tamamen yabancı bir kadın onlara acıyıp sevgi duyduğu için hayatta kaldılar. Sonuç olarak, insanlar kendi mutluluklarını düşündükleri için değil, içlerinde sevgi oldukları için yaşamlarını sürdürürler” (Tolstoy, 2007:34).

1.1.20. Temizlik

Pollyanna isimli romanda Nancy isimli hizmetçi temizliğin sembolüdür adeta. Etrafındakilerin sağlığı için temizliğe çok önem verir.

“Nancy çatı katındaki küçük odayı süpürdü ve köşeye bucağa özen göstererek her yanı canla başla ovalayıp temizledi”(Porter, 2006:23).

1.1.21. Temkinli Olmak

Şeker Portakalı'nda Zeze 'ye arkadaşı Totoca trafikte yayaların dikkatli geçmesi gerektiğini anlatır.

“ ‘Dikkat, Zeze! Bu diyeceğim çok önemli: Önce sağına, soluna bakacaksın. Sonra, haydi!’

....

‘İlk sefer çok iyiydi. Ama bir şey unuttun.’ Dedi. ‘Araba gelip gelmediğini anlamak için iki yana da bakmalısın’ ” (Vasconcelos, 2007:13).

Portuga'nın denizde dikkatli olması konusunda Zeze'yi uyarır.

“Şurada oynayabilirsin, sığdır. Ama öbür yana gitme, su çok derinleşir orada”(Vasconcelos, 2007:166).

Robin Hood kendine düşmanlık edenleri bile uyarır. Robin'i yakalamak isteyen Şerif'in yanına casus olarak giren adamını Şerif'e itiraf eder.

“.... Şerif, dedi. İnsanları bu kadar çabuk hizmetinize almadan önce onları iyice bir sımayın” (Pyle, 2006:131).

Geppetto kaprisli Pinokyo'ya yemek seçmemesi konusunda da tavsiyede bulunur.

“... Bu çok kötü! İnsan daha çocukken bulduğunu yemeye alışmalı, çünkü insanın başına ne geleceği hiç belli olmaz. Dünyanın binbir türlü hali var!” (Collodi, 2006:41).

Heidi yaşı küçük olmasına rağmen çok akıllı ve dikkatli bir çocuktur. Her davranışında bir ölçü söz konusudur. Bu tavrı çevresinde ona karşı güven oluşturur.

“ ‘Çobanın ona göz kulak olmasına gerek olduğunu sanmıyorum,’ dedi Dete, ‘Beş yaşında bir çocuk için fazla akıllıdır, hem sonra çok da dikkatlidir. Çevresinde olan biten her şeyi hemen görür, buna sık sık şahit oldum; bu özelliği bir gün epey işine yarayacak, eminim, zira ihtiyarın iki keçi ve kulübesinden başka bir şeyi yok’ ” (Spyri, 2004:18).

Heidi isimli romanda doğaya karşı tedbirli olmak olgusuna da yer verilir. Bu düşünce romanda dağ yolculuğunda yanına kalın giysiler alan Clara'nın büyükannesi tarafından dile getirilir.

“ ‘Tedbirli olmakta her zaman fayda vardır,’ dedi büyükanne, ‘Bir sürü beladan kurtarır insanı. Dağlarınıza yaptığımız yolculukta fırtınaya, sert rüzgârlara ve yağmurlara yakalanmadıysak şükretmeliyiz. Bu felaketlerle karşılaşmadık belki, ama yaptığım hazırlık sizin de belirttiğiniz gibi işe yarıyor’ ” (Spyri, 2004:284).

Koşarken küçük tepeye kadar gelmiştim. Bu yükseltinin iki tane tepe noktası vardı.

“Burada, başka bir tehlike işareti yüzünden durdum ve gürültü yapmamaya çalıştım”(Stevenson, 2009:73).

“...Serinkanlı davrandı, öfkesine hâkim oldu ve diğerleri hayallerinin yıkıldığını anlayacak zaman bulamadan planını değiştirdi” (Stevenson, 2009:159).

1.1.22.Vatan Sevgisi

Define Adası'nda vatan için yapılan fedakârlıklar takdir görür.

“... Adı uzun John Silver ve tek bacağı yok. Ama bacağına memleketine hizmet ederken kaybetmiş olduğundan dolayı ona saygı duyuyorum...” (Stevenson, 2009:38).

1.1.23. Vefa

Robin'in borçlarından kurtulmasını sağladığı Sir Richard isimli şövalye Robin'in yaptığı iyilikleri hiç unutmayaacağına söz verir.

“ ‘... Dostlarım, iyiliğinizi hiçbir zaman unutmayacak. Sizin de bir gün yardıma ihtiyacınız olursa ya da başınız derde girerse, bana ve leydime gelin. Size zarar vermek isteyenler önce Lea Şatosu'nun duvarlarını yıkmak zorunda kalacaklardır. Ben...' Daha fazla konuşamadı ve arkasını döndü” (Pyle, 2006:253).

Robin de zaman zaman yardıma ihtiyaç duyar ve yardımına asil insanlar koşar. Richard Partington isimli şövalye Robin'in kralın adamları tarafından yakalanmasına engel olur. Robin bu iyiliği hayatı boyunca unutmayaacağına söz verir.

“ ‘Robin, Richard Partington, ikinci kez hayatımı kurtarıyorsun,' dedi. ‘Olur da bir gün zamanı gelirse, Robin Hood'un böyle şeyleri asla unutmadığını sana kanıtlayacağım...' ” (Pyle, 2006:357).

Sir Richard isimli şövalye Robin'in kendisine yaptığı iyiliği hiç unutmaz. Onu kralın öfkesine rağmen korumayı göze alarak evinde saklar.

“Sir Richard gözlerini kaldırıp Kral'ın yüzüne baktı. ‘Majesteleri'nin öfkesini üzerime çekecek bir şey yapmak istemem. Yine de Robin Hood ve çetesinin başına bir şey geldiğini görmektense sizin gazabınızı tercih ederim; çünkü hayatımı, onurumu, her şeyimi onlara borçluyum. Yardıma ihtiyacı olduğu böyle bir zamanda onu yüzüstü mü bıraksaydım?’ ” (Pyle, 2006:418).

Define Adası'nda da vefa duygusuna vurgu yapılır.

“... Sürekli olarak bizim hayatımızı kurtarıyorsun. Seni ölüme terk edebileceğimizi mi sanıyorsun? Böyle bir şey olamaz, oğlum...” (Stevenson, 2009: 148).

1.1.24. Yaramazlık

Şeker Portakalı'nda Zeze ailesi ve çevresiyle iyi geçinmeye karar verir.

“Günler sakin, özellikle de mutlu geçiyordu. Evdekiler, bendeki değişimi fark etmeye başlamışlardı. Eskisi kadar azgınlık yapmıyor, zamanımı bahçenin en ucundaki eski yerimde geçiriyordum” (Vasconcelos, 2007:133).

Cırcırböceği Pinokyo'yu yaramazlık yapmaması konusunda sık sık uyarır.

“Anne babasına karşı gelen, yaramazlık yapıp evden kaçan çocukların vay başına gelenlere! Onlar dünyada rahat yüzü görmezler ve er ya da geç çok pişman olurlar” (Collodi, 2006:28).

1.1.25. Yardımlaşmak-Yardımseverlik

Zeze annesine her fırsatta yardım eder.

“ ‘İyi akşamlar anneciğim!’

‘Elini öptüm. Yolun ışıkları ölgün olduğu halde yüzünün yorgunluktan çöktüğünü görüyordum.’

‘Bugün çok mu çalıştınız anneciğim?’

‘Çok, yavrum. Makinelerin başında öldürücü bir sıcak vardı.’

‘Çantanızı bana verin, taşıyayım.’

İçinde boş yemek kabı bulunan çantayı yükledim” (Vasconcelos, 2007:79).

Chrisyt’nin en zor zamanlarında annesi yanındadır.

“Annem içimde gittikçe büyüyen acılar olduğunu biliyordu, büyüdükçe yaşamdaki yerimi daha çok hisseder olduğumu anlıyordu, bu gerçeği az da olsa yumuşatmaya, kendi gücünü ve heyecanını bana vermeye çalışıyordu, bütün bunlar onun inandığı gibi sadece yalnız olmadığımı göstermekten ibaretti. O benim için bir anneden daha fazlasıydı; o savaşa birlikte savaştığım bir dostum gibiydi” (Brown, 2009:68).

Seksen Günde Devri Âlem’in başkahramanı Bay Fogg bir hayırseverdir.

“...Nereye onurlu bir iş için destek gerekse, sessizce ya da hiç isim vermeden yardım ederdi” (Verne, 2008:9).

“...Kazançları hiçbir zaman kesesine girmez, büyük miktardaki bu paraları hayır işlerinde kullanırdı” (Verne, 2008:10).

Bay Fogg bir dilenciye yardım ederken bile tevazusunu korur.

“Bay Fogg cebinden whist’te kazanmış olduğu yirmi gineyi çıkarttı ve dilenciye uzatarak şöyle dedi: ‘Buyurun sevgili bayan, size rastladığıma sevindim!’

Ardından geçip gitti” (Verne, 2008:40)

Bay Fogg’un uşağı Pessapartout deniz yolculuğunda görevi olmamasına rağmen gemi personeline yardım eder.

“Pessapartout tüm fırtına boyunca Rangoon’un köprüsünde kaldı. Aşağıda kalamazdı; direğe tırmanarak mürettebatı şaşırtıyor ve bir maymun gibi oradan oraya atlayıp zıplayarak herkese yardım ediyordu” (Verne, 2008:171).

Robin Hood, Sir Richard'ı en zor zamanında yalnız bırakmaz, ona yardım edeceğini vaat eder.

“Robin, ‘Hiç arkadaşın olmadığını söylüyorsun Sir Richard... Övünmek gibi olmasın ama çok kişi Robin Hood’u kara gün dostu olarak görür hâlâ. Neşelen haydi, sayın şövalye, sana yardım edebilirim’ ” (Pyle, 2006:242).

“Pollyanna o gün, Bayan Snow’a donmuş paça suyu götürecekti. Bayan Polly Harrington, haftada bir kez yoksul ve hasta Bayan Snow’a mutlaka bir şeyler gönderirdi...” (Porter, 2006:81-82).

Pollyanna Jimmy Bean isimli kimsesiz bir çocuğa sıcak bir yuva bulmak için mücadele eder.

“Pollyanna anlayışlı gözlerle, ‘Biliyorum,’ dedi. ‘Ama eminim ki yarın görüştüğümüzde, sana bir ev ve seni umursayan insanlar bulmuş olacağım. Güle güle!’ diye neşeyle seslenerek eve döndü” (Porter, 2006:120).

Pollyanna Bay Pendleton’un hayatını kurtarır.

“Pollyanna ürpererek, ‘Bacağız mı kırıldı? Ah, Bay Pendleton, bu ne kadar korkunç!’ dedi. ‘Ama buraya geldiğim için gerçekten de çok mutlu oldum! Bir şey yapamaz mıyım...’ ” (Porter, 2006:130-131).

Heidi isimli romanda bir yürüme engelli olan Clara’ya herkes yardım eder. Heidi onun tekrar yürmesini büyük bir mücadele ile sağlar. İnsanlardan uzun süre uzak yaşamış Alm Amca bile Clara’ya destek olur.

“... Clara ona deliksiz uyduğunu söyledi. Büyükbaba bunu duyduğuna sevindi ve hayatı boyunca kendini hasta çocuklara bakmaya adanmış bir insan gibi nazik ve müşfik bir tavırla Clara’yı giydirmeye başladı” (Spyri, 2004: 290).

Heidi yürüme engelli arkadaşının tekrar yürüebilmesi için elinden geleni yapar. Günler süren mücadelenin ardından Clara yardım almadan yürümeye başlar.

“Clara bir ayağını, sonra diğerini atarak yürümeyi denedi; sonunda, ‘Yapabiliyorum Heidi! Bak, bak! Adım atabiliyorum!’ diye bağırdı” (Spyri, 2004:310).

Define Adası’nda insanlar düşmanlarına bile zor anlarında yardım ederler.

“Sonra, aşağı indim ve içinde annemin ipek mendili olan kendi sandığımı açtım. Hands, benim de yardımımıla, bacağındaki geniş yarayı bu mendille sardı...” (Stevenson, 2009:120)

İnsan Ne İle Yaşar isimli eserde kimsesiz insanlara yardım edilir.

“Şimdi konuşma vakti değil,” dedi, ‘hemen bu paltoyu üzerine giy!’ Semyon dirseklerinden tutup adamın ayağa kalkmasına yardım etti...” (Tolstoy, 2007:9)

“Matryona ayağa kalktı, pencereden Semyon’un yamadığı eski bir gömleği getirip yabancıya verdi. Daha sonra ona bir de pantolon getirdi.

‘Gördüğüm kadarıyla gömleğin yok,’ dedi. ‘Bunu giy, nerede rahat edersen orada uyu, ister tavan arasında ister fırının üstünde’ ” (Tolstoy, 2007:16).

1.1.26. Yaşam Sevgisi

Christy bir engelli olmasına rağmen yaşama bağlıdır, küçük şeylerle mutlu olur.

“Şimdi yedi yaşındaydım ve erkek kardeşlerimin yardımıyla yaşıtırlarla arkadaş olmaya başlamıştım. Okuldan sonra dışarıya oyun oynamaya çıktıklarında beni de yanlarına alıyorlar ve “Gezinti arabası” dedikleri paslı, eski arabayla beni taşıyorlardı. Hayatımın en güzel yıllarının bir kısmı o eski, yıpranmış, eğri saplı, yamuk tekerlekli arabada geçti” (Brown, 2009:23).

“Bütün bu küçük gezilere gitmek büyük bir zevkti. Erkek kardeşlerim beni gezdirirken insanlar bazen durup bana bakarlardı, ama ben bundan dolayı üzülmezdim”(Brown, 2009:35).

Robin’in bir yolculuk esnasında karşılaştığı kasap etrafına yaşam sevgisi aşılacaktır.

“ ‘Günaydın neşeli adam,’ dedi Robin. ‘Bu şen sabah vakti, çok mutlu görünüyorsun.’

Şen kasap, ‘Evet, mutluyum,’ dedi. ‘Neden olmayacakmışım ki? Sağlıklıyım ve kollarım, bacaklarım sapasağlam değil mi? Bütün Nottingham Kontluğu’ndaki en hoş kız benim değil mi? Üstelik gelecek Perşembe onunla güzel Locksley şehrinde evlenecek olan ben değil miyim?’ ”(Pyle, 2006:87).

Pollyanna hayat sevgisi ile doludur. Yaşamak onun için bir tutkudur.

“Ah, Polly Teyze, Polly Teyze, bu sabah hayat ne güzel... yaşadığım için çok mutluyum!” (Porter, 2006:59).

Define Adası’nda da yaşam sevgisinin izleri vardır.

“...Eminim ki, hiç kimse böylesine neşeli ve mutlu olmamıştır...”
(Stevenson, 2009:164).

1.2. AHLAKİ DEĞERLERE YÖNELİK EĞİTİCİ İLETİLER

1.2.1. Açgözlülük

İnsan Ne İle Yaşar isimli romanda açgözlülüğün insanı felakete sürükleyebileceğine yönelik ileti vardır.

“ ‘Ne yapacağım şimdi?’ diye düşündü tekrar tekrar. ‘Gereğinden fazla toprağa göz diktim ve bütün emeklerimi heba ettim. Oraya güneş batmadan varamayacağım’ ” (Tolstoy, 2007:61).

1.2.2. Affetmek

Seksen Günde Devri Âlem’de Phileas Fogg, uşağı Pessapartout’un dünya turunu zamanında bitirmesini engelleyecek büyük bir hata yapmasına rağmen onu affedecek kadar geniş yüreklidir.

“Pessapartout kendisini tutamadı.

‘Efendim! Bay Fogg!’ diye bağırdı, ‘lanetleyin beni. Benim hatam...’

‘Kimseyi suçlamıyorum,’ dedi Phileas Fogg sakince. ‘Gidin.’ ” (Verne, 2008:360-361)

Peter Pan diğer çocuklar gibi değildir. O haksızlıklar karşısında mücadele eder; ama kendisine haksızlık edenleri bile affeder, olanları unuttur.

“...Hiç kimse uğradığı ilk haksızlığı unutmaz; Peter dışında tabii. Peter sık sık haksızlığa uğramış, her seferinde de bunları unutmuştu...” (Barrie, 2006:138)

Heidi isimli romanda affetmek olgusuna da yer verilir. Clara’nın tekerlekli sandalyesini kıskançlığından uçurumdan atan Peter bile affedilir.

“Yo, hayır Alm Amca, çocuğu daha fazla cezalandırmayalım. Ona haksızlık etmeyelim. Ona göre Heidi’yi, onun tek varlığını, hem de herkesin sahip olmak isteyeceği kadar değerli bir varlığı alıp götüren Frankfurtlu yabancılar var burada. Haftalarca yaptığı yanlış düşünmüş. Aslında ona adil davranmalıyız. Öfke gözünü kör etmiş, bunun aptalca bir intikam şekli olduğunu kabul ediyorum, ama öfkeye kapıldığımızda hepimiz aptalca davranırız.” (Spyri, 2004:331)

1.2.3. Büyüklenmek

İnsan Ne İle Yaşar'da gurur ve büyüklenmenin yanlışlık ve anlaşmazlıkların kaynağı olduğuna vurgu yapılır.

“... İnsanlar arasındaki yanlışlık ve anlaşmazlıkların nedeni gururdur...” (Tolstoy, 2007:73).

1.2.4. Doğru Sözlülük

Şeker Portakalı'nda Zeze, kardeşi Luis'e yanlış bir bilgi vermekten sakınır.

“ ‘Bir uçak bu. Şey yapıyor...’

Derken dilim tutuldu bir ara. Bu sözcüğü yinelemesini Edmundo Dayımdan rica etmem gerekecekti. Akorbasi miydi, akrobasi mi, yoksa akrobasi mi? Üçünden biriydi. Küçük kardeşime sözcükleri yanlış öğretmemeliydim!” (Vasconcelos, 2007: 26).

Define Adası isimli romanda kişiler birbirine karşı açık sözlüdür.

“ ‘Efendim,’ dedi Kaptan. ‘Sizi üzebilecek olsam da açık konuşmam gerektiğine inanıyorum. Bu yolculuktan hoşlanmıyorum, bu adamlardan hoşlanmıyorum ve ikinci kaptanı sevmiyorum. Sözün özü bu’ ” (Stevenson, 2009: 46).

1.2.5. Hırsızlık Yapmamak

Zeze'nin öğretmeni Bayan Cecilia'nın Zeze'nin başkasının bahçesinden aldığı çiçekler için onu uyarır.

“ ‘Nasıl yaptın?’

‘Erken kalkıyorum ve Serginho'nun bahçesinin oradan geçiyorum. Bahçe kapısı aralık olduğundan hemen içeri girip bir çiçek çalıyorum. Ama o kadar çok çiçek var ki fark edilmez.’

‘Evet, ama bu yine de doğru bir şey değil. Yapmaman gerekir. Bir soygun yapmıyorsun elbette ama yine de küçük çapta bir ‘hırsızlık’ sayılır’ ” (Vasconcelos, 2007: 81).

Pinokyo başkalarının malını izinsiz almanın doğru olmadığı çok acı bir tecrübeyle öğrenir.

“... Pinokyo neredeyse bayılmak üzereydi. Tam bu sırada başının üzerinden bir ateşböceğinin geçtiğini gördü ve ona seslendi.

‘Küçük Ateşböceği, beni bu acıdan kurtarır mısın?’

‘Zavallı oğlum!’ diye karşılık verdi, durup ona acıyarak bakan Ateşböceği. ‘Nasıl oldu da o keskin demirlerin arasına sıkıştırdın bacağını? Senin malın mıydı üzüm?’

‘Hayır...’

‘Peki, başkalarının malını almayı kim öğretti sana?’

‘Ama karnım çok acıkmıştı...’

‘Açlık bizim olmayan şeyleri almamız için iyi bir neden değildir, çocuğum...’

‘Doğru, biliyorum!’ diye ağlayarak haykırdı Pinokyo. ‘Bir daha yapmayacağım’ ”(Collodi, 2006:105-106).

1.2.6. İyilik

Seksen Günde Devri Âlem’de dünya turu esnasında vakti çok kısıtlı olmasına rağmen Bay Fogg, Hintlilerin kurban edeceği bir kadını onların elinden kurtarma planı yapar.

“ ‘Kadını kurtarmak mı Bay Fogg!’ diye haykırdı General.

‘Hâlâ on iki saat öndeyim. Bu süreyi bu iş için kullanabilirim.’

‘Alın işte! Yürekli bir insansınız!’ dedi Sir Francis Cromarty” (Verne, 2008:113).

Bay Fogg kendisine seyahati esnasında rehberlik eden İranlı rehberi fazlasıyla ödüllendirir.

“ ‘İranlı,’ dedi rehber, ‘çok iyi bir hizmet verdin ve fedakârca davrandın. Hizmetinin karşılığını ödedim, ama fedakârlığımı değil. Bu fili ister misin? O senin.’

Rehberin gözleri ışıldadı.

‘Saygıdeğer şahsınızın bana verdiği bir servet!’ diye haykırdı.

‘Kabul et,’ diye karşılık verdi Bay Fogg, ‘sana minnettar kalacağım’ ” (Verne, 2008:131).

Robin Hood ve adamları yardıma muhtaçlara el uzatacaklarına dair ant içmişlerdir.

“... Hiçbir çocuğa zarar vermemeye, genç kız, evli kadın ya da dul olsun, hiçbir kadına kötülük etmemeye and içtiler” (Pyle, 2006:23).

Robin Hood yardıma muhtaç insanlara yardım ettiği gibi çevresine de bunu salık verir. Bu bir din adamı olsa bile.

“... Kazandıklarınızı kendi zevklerinize harcamak yerine hayır işleri için kullanmanız hem daha iyi olur, hem de size daha büyük bir saygınlık kazandırır” (Pyle, 2006:251).

Robin Hood bir kanun kaçağı olmasına rağmen aslında merhamet dolu bir insandır, asla masum insanlara zarar vermez. Hatta ölümüne sebep olanlara bile acır.

“İşte Robin Hood böyle öldü: Güzel Yorkshire’daki Kirklees Manastırı’nda ve felaketine sebep olanlara bile merhamet duyarak... Çünkü o hayatı boyunca hata yapanlara merhamet göstermiş, zayıflara acımişti” (Pyle, 2006:436)

Pinokyo isimli romanda iyilik yapmayı erdem olarak gören insanlar vardır. Bunlardan biri de Pinokyo’nun babası Geppetto’ya kukla yapması için odun veren Antonio Usta’dır.

“ ‘Sizi buraya hangi rüzgâr attı, dostum Geppetto?’

‘Rüzgâr değil, ayaklarım attı beni buraya. Sizden bir iyilik isteyecektim, onun için geldim Antonio Usta,’

‘Buyurun, emriniz olur,’ diye karşılık verdi marangoz, dizlerinin üzerinde doğrularak”(Collodi, 2006:17-18).

Pinokyo düştüğü hatalardan sonra babasına iyi bir insan olacağına söz verir.

“Okula gideceğime, çalışacağıma, iyi bir insan olacağıma söz veriyorum size!” (Collodi, 2006:43).

Pinokyo her ne kadar yaramaz bir çocuk olsa da yüreği iyilikle doludur. Kendisine yapılan iyilikleri unutmaz, iyilikle karşılık vermek ister.

“Sonra bir işe girip para kazanırım. Kazandığım ilk parayla babama kumaştan bir ceket yaptırmak istiyorum. Ama nasıl bir kumaştan? Her tarafı altın ve gümüşten bir ceket yaptıracağım ona, düğmeleri de elma olacak. Zavallı adam bunu fazlasıyla hak ediyor. Bana kitap almak, beni okutmak için bu soğukta bir gömlekle kaldı... Ancak bir baba böyle bir özveride bulunabilir!” (Collodi, 2006:47).

Pinokyo’yu içine düştüğü zor durumlardan “İyi yürekli Peri” tarafından kurtarılması da iyilik yapmanın yüceliğine dair bir eğitici iletidir.

“ ‘Buyruğunuz nedir iyi yürekli Perim?’ dedi doğan gagasını eğerek saygıyla selamladı onu.

‘Ulu Meşe’nin dalında asılı duran kuklayı görüyor musun?’

‘Görüyorum.’

‘Güzel! Çabuk oraya uç. Güçlü gaganla onu havada asılı tutan düğümü çözüp, kuklayı yavaşça meşenin altına, otların üzerine yatır’ ”(Collodi, 2006: 79-80).

Pinokyo sansarların köylünün tavuklarını çalmalarını engeller.

“Kapıyı kapayan Pinokyo’ydü. Üstelik kapıya güvenmediğinden, daha da emin olmak için kapının önüne iri bir de taş koydu.

Sonra da havlamaya başladı. Tam bir bekçi köpeği gibi, ‘Havv- havv-havv!’ diye bağırıyordu.

Bu havlama üzerine köylü yatağından fırlayıp tüfeğini aldı ve pencereye çıkıp sordu:

‘Neler oluyor?’

‘Hırsızlar geldi!’ diye karşılık verdi Pinokyo.” (Collodi, 2006:112)

Pinokyo pek çok kişiden yardım görür. Bu yardımı yapanlar ondan çoğu zaman bir şey beklemezler. Tıpkı onu sırtında babasına götürmeye çalışan güvercin gibi.

“Güvercin Pinokyo’yu yere bıraktı ve yaptığı iyilik için teşekkür bile beklemeden yeniden havalanıp gözden kayboldu” (Collodi, 2006:119).

Pinokyo daha önce kendisine zarar vermek isteyen bir köpeğin bile hayatını kurtaracak kadar iyidir.

“Pinokyo bir an tereddüt etti; ama babasının, yapılan bir iyiliğin hiçbir zaman karşılıksız kalmayacağını defalarca tekrar ettiği aklına geldi ve yüzerek Alidoro’ya yetişti. İki elini birden kullanarak köpeği kuyruğundan yakaladı ve onu kıyıya kadar sağ salim taşıdı” (Collodi, 2006:150)

Pinokyo’nun Alidoro’ya yaptığı iyilik karşılıksız kalmaz. Pinokyo onu bir balık zanneden balıkçının eline düştüğünde tavada kızartılmaktan Alidoro sayesinde kurtulur. Çünkü hiçbir iyilik karşılıksız kalmaz.

“ ‘Sana ne kadar teşekkür etsem azdır!’ dedi kukla.

‘Lafını bile etme!’ dedi köpek. ‘Daha önce de sen beni kurtarmıştım, böylece ödemiş olduk. Ne derler bilirsin, bu dünyada yapılan iyilik de kötülük de karşılıksız kalmaz’ ” (Collodi, 2006:158).

Pinokyo'yu ve babasını denizde boğulmaktan bir tonbalığı kurtarır.

“Kıyıya varınca, Pinokyo, babasının çıkmasına yardım etmek için, kumsala önden atladı. Sonra Tonbalığı'na dönüp sevgi dolu bir sesle:

‘Babamın hayatını kurtardın dostum. Sana ne kadar teşekkür etsem az! Minnettarlığımı göstermek için, izin ver seni bir kez öpeyim!’ dedi” (Collodi, 2006: 225).

Heidi’de başkalarına iyilik olgusu üstünde çok durulur. Kendini insanlardan soyutlayarak münvezi bir hayat yaşayan Alm amca bile iyilik dolu bir yüreğe sahiptir. Yüreği büyükannenin derme çatma bir evde yaşamasına el vermez ve evini gidip tamir eder.

“Brigitta dışarı çıktı ve Alm Amca’yı kulübenin duvarına yeni kereste parçaları çıkarırken buldu. Yanına gidip ‘İyi günler Alm Amca,’ dedi. ‘Annemle ben sana yaptığım bu iyilikten dolayı teşekkür ederiz; annem minnettarlığını sana bizzat bildirmek istiyor. Senin bu yaptığın iyiliği kimse yapmaz...’ ” (Spyri, 2004:71).

Heidi kendinden çok başkalarını düşünür. Büyükanne kendisi için bir şey istemesini söylediğinde bile o başkalarını için ister.

“Farankfurt’tayken yattığım ve yüksek yastıklarıyla kalın yorganları olan yatağı istiyorum. Böylece büyükanne artık rahatsız bir yatakta yatmak zorunda kalmayacak; yorganın içinde sıcak yatacak, soğuktan donmamak için artık şalını üstüne örtmesi gerekmeyecek” (Spyri, 2004:337).

İnsan Ne İle Yaşar isimli eserde yetim kalan çocuklara yüreği iyilikle dolu bir kadın sahip çıkar. Aynı zamanda insanın dünyaya geliş sebebi iyilik yapmak olarak açıklanır.

“ ‘Onlar sizin çocuklarınız değil yani, peki neden onları bu kadar çok seviyorsunuz?’

‘Onları sevmemek elde mi? İkisini de ben emzirdim...’ ” (Tolstoy, 2007:27).

“...Yapabileceğiniz en önemli iş, o anda yanınızda olan insana iyi davranmaktır, çünkü o insanın yeryüzüne gönderiliş nedeni budur!”(Tolstoy, 2007: 40).

Seksen Günde Devri Âlem’de dünya turu esnasında vakti çok kısıtlı olmasına rağmen Bay Fogg, Hitlilerin kurban edeceği bir kadını onların elinden kurtarma planı yapar.

“ ‘Kadını kurtarmak mı Bay Fogg!’ diye haykırdı General.’

‘Hâlâ on iki saat öndeyim. Bu süreyi bu iş için kullanabilirim.’

‘Alın işte! Yürekli bir insansınız!’ dedi Sir Francis Cromarty’ ” (Verne, 2008:113).

1.2.7. Kötü Söz Söylememek

Şeker Portakalı’nda Zeze arkadaşı Portuga’ya kimseye küfür etmeyeceğine dair söz verir.

“ ‘Portuga!’

‘Hımmm.’

‘Sövmemi sevmiyorsun değil mi?’

‘Hiç sevmiyorum’

‘Ölmezsem, bir daha sövmeyeceğime söz veriyorum öyleyse’ ” (Vasconcelos, 2007: 158).

1.3. BİLİMSEL DEĞERLERE YÖNELİK EĞİTİCİ İLETİLER

1.3.1. Okumak

Şeker Portakalı’nda okul yılları özlemle anılır.

İlkokulun dünyası da çok hoştu. Bütün ulusal marşları ezbere biliyordum. (Vasconcelos, 2007:116)

Sol Ayağım’da en etkileyici kitaplar konuşulur.

“Kitap okumam fazla gelişmemişti; Charles Dickens en iyi arkadaşımdaydı hâlâ. Altı veya yedi kitabını hızla okumuştum. En sevdiğim ise David Copperfield’di; üç kere okumama rağmen sıkılmamıştım.

Beni en çok etkileyen kitap, Bayan Maguire’ın Noel’de hediye ettiği Kaptan Cook’un Seyehatleri’ydi ” (Brown, 2009:97).

Pollyanna için okula gitmek büyük bir heyecandır, yaşamın ayrılmaz bir parçasıdır.

“Okul, bazı açılardan Pollyanna için bir sürpriz oluyordu ve Pollyanna da kesinlikle birçok açıdan okul için çok büyük bir sürprizdi. Bununla birlikte, kısa bir zaman içinde birbirlerine iyice alıştılar ve Pollyanna, teyzesine, önceden kuşkuları

olsa da, her şeye rağmen okula gitmenin yaşamak olduğunu itiraf etti” (Porter, 2006:185).

Geppetto oğlu Pinokyo’yu okutmak için kış ortasında var olan tek ceketini satarak alfabe kitabı alacak kadar fedakâr ve bilgin bir adamdır.

“Biraz sonra döndüğünde, elinde oğlu için aldığı alfabe kitabı vardı, ama ceketi yoktu artık. Bir gömlekle kalakalmıştı zavallı adam, dışarıdaysa kar yağıyordu” (Collodi, 2006:45).

Pinokyo Peri’nin sözünü dinlemeyip kötü arkadaşlara uyarak Oyuncaklar Ülkesi’ne gider. Bu yolculuk ona pahalıya mal olur. Çünkü kukla olmaktan çıkıp bir eşeğe dönüşür. Bu esnada onu sıpaya dönüşen başka bir çocuk uyarır; ama iş isten geçmiştir artık.

“Şunu aklından çıkarma budala! Okumaktan vazgeçip, kitaplara, okula sırt çeviren ve kendini sadece eğlenceye veren çocukların sonu hep felaket olur...” (Collodi, 2006:180).

Heidi’nin çevresinde bulunan insanlar onun okula gitmesini ve okuma yazma öğrenmesini çok isterler.

“ ‘Kışın okula gitmesi gerekiyor,’ diye açıkladı büyükbaba. ‘Okuma yazma öğrenecek. Okuma yazma iyi bir şeydir...’ ” Spyri, 2004:56).

Heidi’nin okuması için tüm roman kahramanları seferber olur adeta. Clara da bunlardan biridir. Heidi’nin okumanın zorluğu ile ilgili ön yargılarını kırıp onu okumaya teşvik etmek ister.

“Heidi, okuma lafını duyunca başını karşı çıkarmış gibi bir ifadeyle iki yana salladı.”

“Saçmalama Heidi, okumayı tabii ki öğrenmelisin, herkes öğrenmeli. Öğretmenim çok iyi biridir, hiçbir şeye kızmaz, sana her şeyi açıklayarak öğretir.” (Spyri, 2004:95).

Heidi’de kitap okumak bir tutkudur. Kendisine büyükanne tarafından bir kitap hediye edildiğindeki sevinci görülmeye değerdir.

“Hep bende mi kalacak? Büyükbabamın evine gittiğimde bile mi? diye sordu Heidi, mutluluktan yüzü kızararak” (Spyri, 2004:151).

Heidi için bir şeyler öğrenmek okula gitmek bir zevktir.

“Heidi artık her sabah ve öğleden sonra Dörfli’deki okula gidiyor, ona verilen her dersi büyük bir ilgiyle çalışıyordu...” (Spyri, 2004:250)

1.4. EKONOMİK DEĞELERE YÖNELİK EĞİTİCİ İLETİLER

1.4.1.Çalışmak

Robin Hood da bazen çevresindeki kahramanlardan değişik mesajlar alır. Bunlardan biri alın teri ile çalışarak kazanmayı salık veren bir ayakkabı tamircisidir.

“Quince yeterince yaklaşınca, Robin çalılığın dibinden, ‘Merhaba, sevgili dostum,’ diye seslendi. ‘Bu güzel günde böyle neşeyle nereye gidiyorsun?’

Ayakkabı tamircisi kendisine seslendiğini duyunca durdu ve mavi giysiler içinde şık bir yabancı görünce, kendince akıllı bir cevap verdi: ‘İyi günler beyefendi. Kirk Langly’den geliyorum, orada ayakkabılarımı sattım ve gördüğünüz gibi karşılığında üç şilin, altı pens ve yarım peni gibi iyi bir para aldım, hem de bilmenizi isterim namusumla kazanılmış bir paradır bu...’” (Pyle, 2006:363-364).

Cırcırböceği kimi zaman da Pinokyo’ya çalışmanın önemi hakkında öğütler verir.

“Okula gitmek hoşuna gitmiyorsa, niçin bir meslek öğrenmiyorsun? Hiç olmazsa ekmeğini bileğinin hakkıyla kazanırsın.” Collodi, 2006:30)

Pinokyo kedi ve tilki tarafından kandırılır. Elinde bulunan birkaç altını toprağa ektiğinde, oradan binlerce altın çıkacağına inandırılır. Ancak emek vermeden kazanç elde edilemeyeceğini geç de olsa anlar. Bu konuda onu bir papağan uyarır.

“Evet, senden söz ediyorum zavallı Pinokyo. Paraların da kabak, fasulye gibi tarlaya ekilebileceğine inanacak kadar aptal olan senden! Gerçi bir zamanlar ben de bu yalana inanmıştım ve hâlâ bunun acısını çekiyorum. Ama artık çok geç! Şimdi biliyorum ki namsunla birkaç kuruş biriktirebilmek istiyorsan eğer, ya kollarını ya da kafanı kullanarak para kazanmayı öğrenmen gerek” (Collodi, 2006:98-99).

Pinokyo’nun babası ona çalışmanın en güzel erdem olduğunu sadaka istemenin hasta ve yaşlılar için olduğunu söyler.

“Sadaka istemekten utanıyordu; çünkü babası her zaman, yalnız hasta ve yanlış olanların sadaka istemeye hakkı olduğunu söylerdi. Bu dünyada gerçek yoksullar, yardıma ve acınmaya hakkı olanlar, sadece yaşlılık ya da hastalık nedeniyle, ekmeklerini kendi emekleriyle kazanamayacak durumda bulunanlardı. Bunların dışında herkes çalışmak zorundaydı; çalışmayıp aç kalırlarsa kendilerinin bileceği işti tabii” (Collodi, 2006:124).

Pinokyo çalışmadan yaşamak ister; ama bunun mümkün olmadığını Peri ona söyler.

“... İnsan zengin de olsa, yoksul da olsa, bu dünyada bir şeyler yapmak zorundadır. Tembellik edenlerin sonu daima kötü olmuştur. Tembellik çok kötü bir hastalıktır, bu hastalığı hemen daha çocuk yaşlarda iyileştirmek gerekir. Çünkü büyüdükten sonra bu hastalığın iyileşmesi zorlaşır ve giderek imkânsız hale gelir” (Collodi, 2006:132).

İnsanların sırtından geçinmeye alışkın olan kedi ve tilki sonunda sefil bir duruma düşer. Pinokyo onlara derslerini verir.

“ ‘İnan bize. Artık gerçekten çok yoksul ve sefiliz Pinokyo!’

‘Sefiliz!’ diye yineledi Kedi.

‘Yoksulsunuz, çünkü bunu hak ettiniz. Şu atasözünü aklınızdan hiç çıkarmayın: Alın teriyle kazanılmayan para uğursuzluk getirir. Elveda, hırsızlar!’ ” (Collodi, 2006:138).

Polly teyze Pollyanna'nın günlerinin verimli geçmesini, boş yere vaktini tüketmemesini ister.

“Çok güzel, Pollyanna. Elbette, günlerinin mutlu geçmesine seviniyorum, ama aynı zamanda verimli geçmelerini de umuyorum, yoksa görevimde açıkça başarısız olmuş olurum.” (Porter, 2006:102)

İnsan Ne İle Yaşar isimli eserde insanın hayatını idame ettirebilmesi için çalışmaya mecbur olduğu vurgulanır.

“Semyon, ‘Pekâlâ dostum, aç mide ekmek ister; çıplak vücut ise giysi... İnsan geçimini sağlayabilmek için çalışmak zorundadır. Sen ne iş bilirsin?’ dedi”(Tolstoy, 2007:18).

1.4.2. Tutumluluk

Seksen Günde Devri Âlem'de romanın başkahramanı Bay Fogg tutumlu biridir.

“Sonuçta savurgan değildi, ama cimri değildi”(Verne, 2008:9).

1.5. ESTETİK DEĞERLERE YÖNELİK EĞİTİCİ İLETİLER

1.5.1. Sanata Duyarlılık

Şeker Portakalı'nda Zeze bir sanat dostudur. Bir eğlencede karşılık beklemeden şarkı söylemeyi kabul eder.

“ ‘Sizinle geliyorum, tamam mı? Şarkı sözlerinin kaçta satılacağını bana öğretirsiniz. Şarkı söylersiniz, ben bunları satırım. İnsanlar çocuklardan her şeyi kolaylıkla alırlar.’

‘Fena buluş değil, ufaklık. Ama şunu kafana koy: Gelirsen istediğin için gelirsin. Sana ayrıca para veremem.’

‘Benim de bir şey istediğim yok zaten.’

‘Öyleyse niçin geliyorsun?’

‘Çünkü şarkı söylemeyi çok seviyorum. Öğrenmekten hoşlanıyorum’ ” (Vasconcelos, 2007:90-91).

Sol Ayağım’da Chrisyt’nin hayatı resimle anlatılır.

“Yavaşça, bunalımdan çıkmaya başladım. Resim yaparken saf bir haz duyuyordum; daha önce hiç hissetmediğim, beni benden alan bir duygu” (Brown, 2009:50).

“Resim yapmaya bağlandıkça, kendimi daha mutlu ve sakin hissetmeye başlamıştım. Birileri bana bir şey sorduğunda ya da konuştuğunda, eskiden yaptığım gibi onlara saldırma eğilimi göstermiyordum. Resim, hayatımdaki tek büyük aşkım olmuştu, dikkatimi yönelttiğim esas hedefti. Boyalarımın ve fırçalarımın yörüngesinde yaşıyordum” (Brown, 2009:54).

“Fakat bir gün üst katta gerçek müziğin güzelliği hakkında bir yazı yazarken, bir şey fark ettim. Alt kattaki radyodan gelen sönük nameleri işittim. Aniden yataktan fırladım, neredeyse kendimi merdivenlerden aşağı atarak mutfığa daldım. Orada oturup transa geçmiş halde dinledim. Yavaş, asil ve muhteşemdi, kulaklarıma dayanılmaz derecede güzel geliyordu. Sanki içime işliyor, ruhumu kendinden geçiriyor, derinlerde bir yerde tınlıyordu. Son güzel nameler kaybolana kadar, müziğin benim için yarattığı dünyanın içine dalarak oturdum. Uzun bir süre sessizce oturdum ve günlük hayata sırtımı döndüğümü fark ettim. Bu Handel’in “Largo’sunu ilk dinleyişimdi. Unutulmaz bir deneyimdi” (Brown, 2009:77-78).

1.6. SİYASİ DEĞERLERE YÖNELİK EĞİTİCİ İLETİLER

1.6.1. Barış

Seksen Günde Devri Âlem isimli kitabın baş kahramanı Bay Fogg’un evi barışı simgeler.

“Evde bir tek silah, av ya da savaş aleti yoktu. Her şey olabildiğince barışçıl bir düşünceyi yansıtıyordu”(Verne, 2008:22).

Robin Hood her ne kadar bir kanun kaçağıysa da aslında barış yanlısıdır.

“Eğer Şerif işi zor kullanmaya döküyorsa, çok kan akacak, bir sürü yürekli adamın canı yanacak ve hepimiz için zor olacak. Ama ben kan ve savaş istemiyorum, kadınlara ve askerlerin eşlerine acı çektirmek istemiyorum, çünkü iyi yürekli, güçlü kuvvetli yiğitler hayatımı kaybedecek...” (Pyle, 2006:70).

İnsan Ne İle Yaşar isimli eserde barış kavramı vurgulanır.

“Kral düşmanıya bu kadar kolay barış yaptığı için çok memnundu...”
(Tolstoy, 2007:39).

1.6.2. Hak ve Özgürlüklere Saygı Duyma

Pinokyo okula başladığında kendisi ile alay eden arkadaşlarına unutamayacakları bir saygı dersi verir.

“Bırakın beni çocuklar,” dedi. “Ben buraya sizin soytarınız olmaya gelmedim. Benim başkalarını saydığım gibi, başkalarının da beni saymalarını isterim” (Collodi, 2006:133).

Define Adası’nda insanların kişilik haklarına saygı üzerinde durulur.

“Bana gitmemi ve giderken de kapıyı açık bırakmamı emretti. ‘Anahtar deliğinden beni gözetlemeni istemiyorum oğlum,’ dedi. Onları bir arada bırakarak yan odaya geçtim”(Stevenson, 2009:13).

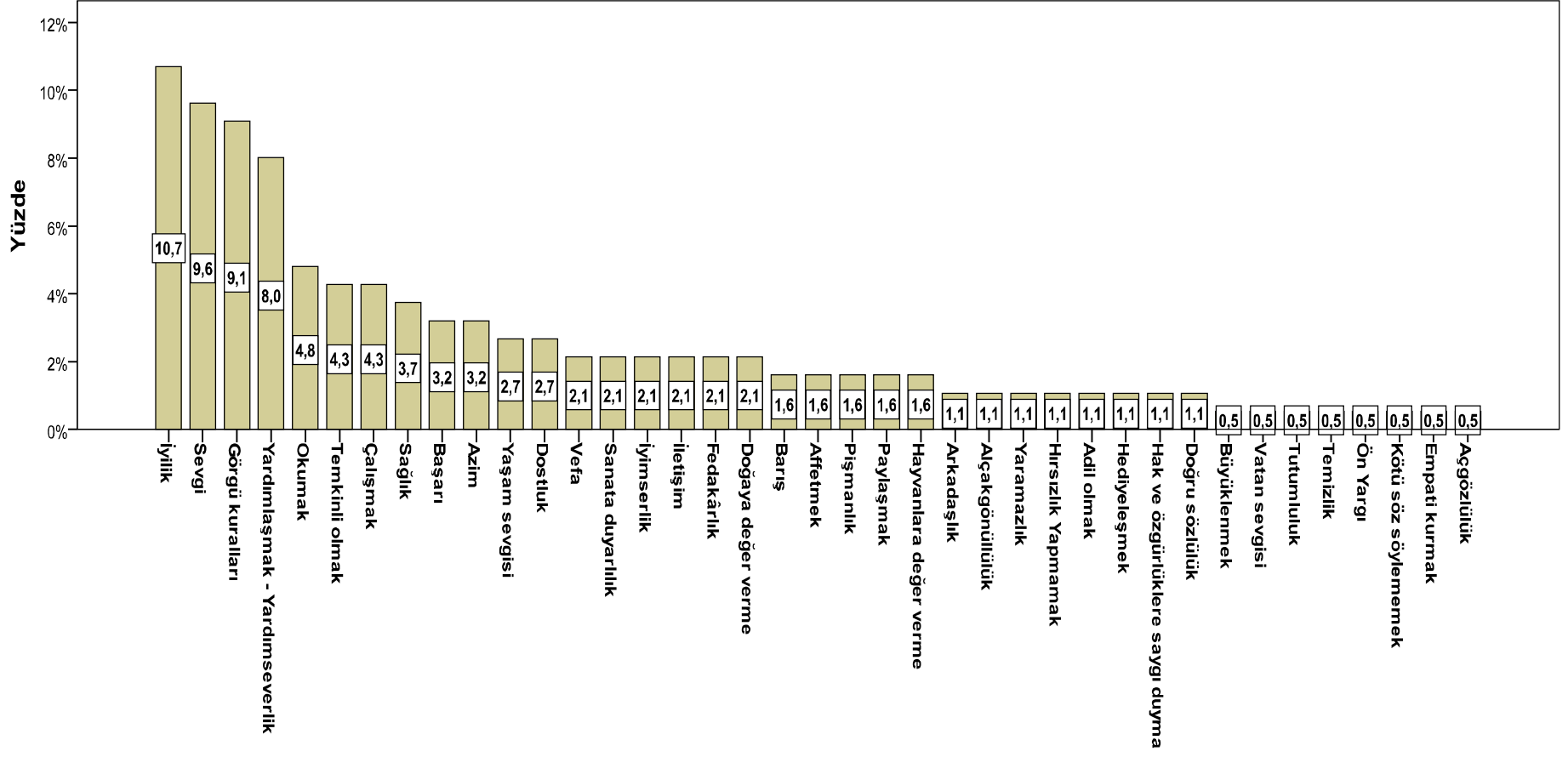
1.7. EĞİTİCİ İLETİLERE YÖNELİK BULGU VE YORUMLAR

5. Tablo: Çeviri Çocuk Klasiklerinde Yer Alan Alt Değerlere Yönelik Eğitici İletilerin Frekans ve Yüzde Tablosu

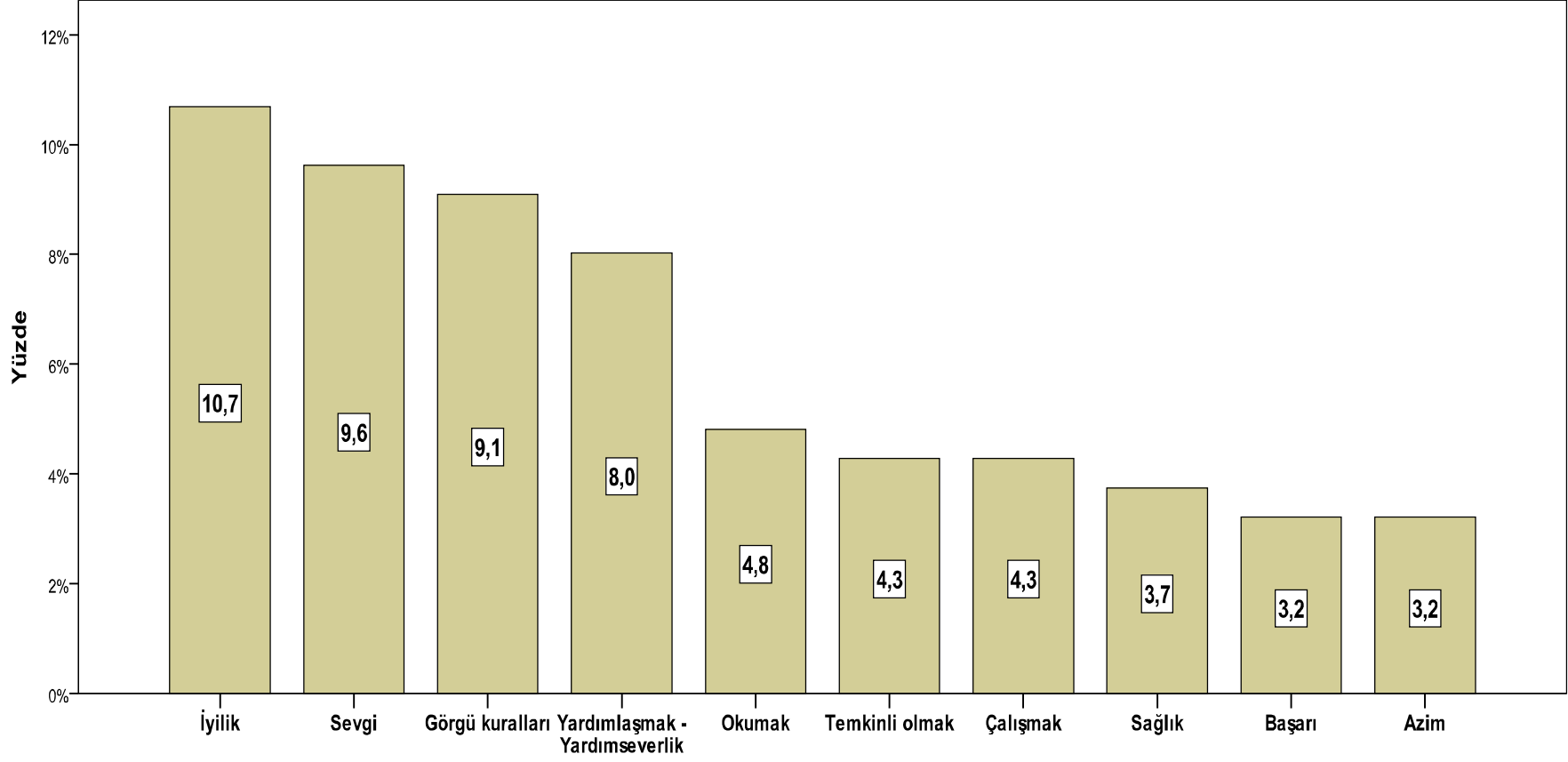
Değerler	F	Yüzde
Açgözlülük	1	0.5
Adil olmak	2	1.1
Affetmek	3	1.6
Alçakgönüllülük	2	1.1
Arkadaşlık	2	1.1
Azim	6	3.2
Barış	3	1.6
Başarı	6	3.2
Büyükmek	1	0.5

Çalışmak	8	4.3
Doğaya değer verme	4	2.1
Doğru sözlülük	2	1.1
Dostluk	5	2.7
Empati kurmak	1	0.5
Fedakârlık	4	2.1
Görgü kuralları	17	9.1
Hak ve özgürlüklere saygı duyma	2	1.1
Hayvanlara değer verme	3	1.6
Hediyeleşmek	2	1.1
Hırsızlık Yapmamak	2	1.1
İletişim	4	2.1
İyilik	20	10.7
İyimserlik	4	2.1
Kötü söz söylememek	1	0.5
Okumak	9	4.8
Ön Yargı	1	0.5
Paylaşmak	3	1.6
Pişmanlık	3	1.6
Sağlık	7	3.7
Sanata duyarlılık	4	2.1
Sevgi	18	9.6
Temizlik	1	0.5

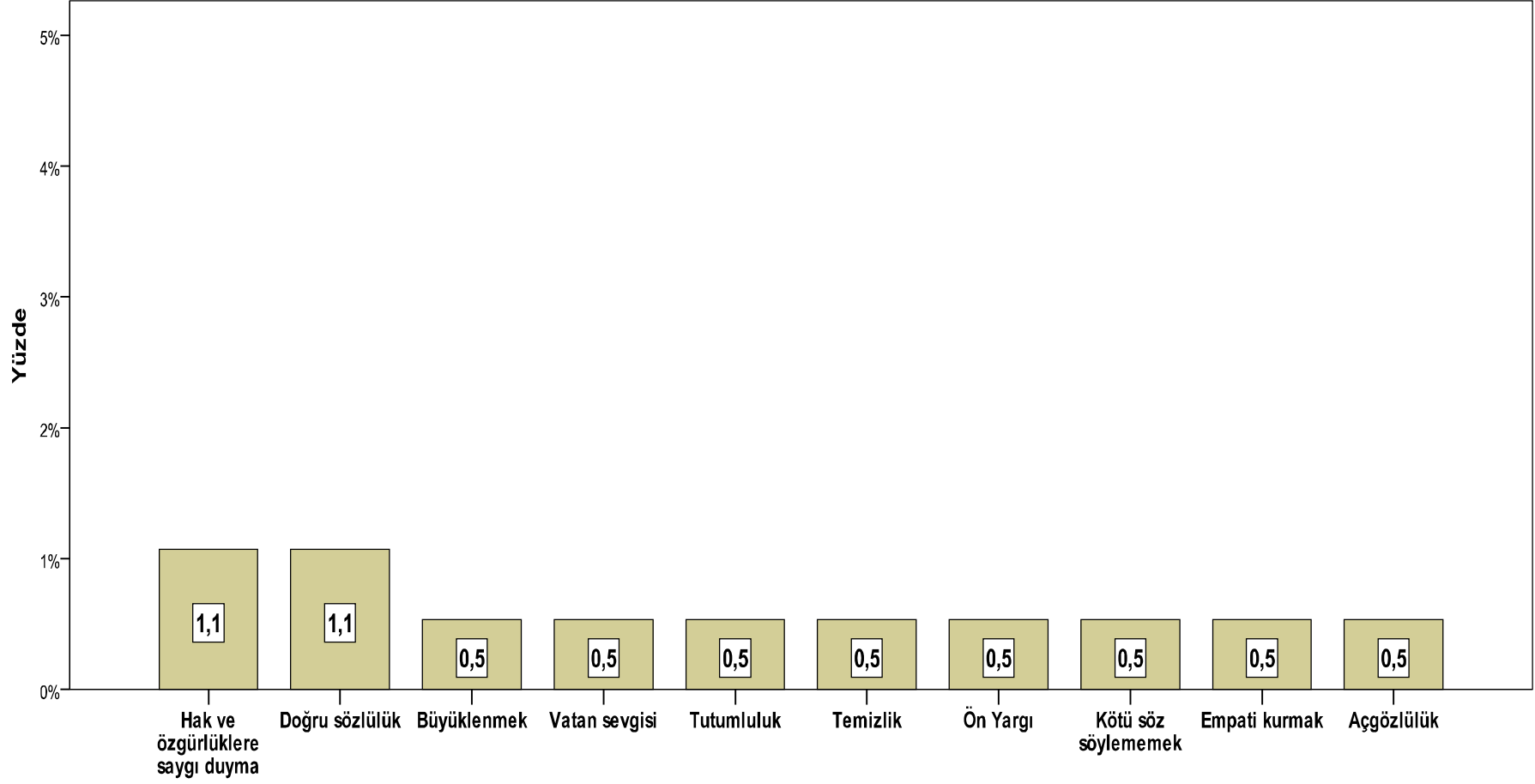
Temkinli olmak	8	4.3
Tutumluluk	1	0.5
Vatan sevgisi	1	0.5
Vefa	4	2.1
Yaramazlık	2	1.1
Yardımlaşmak - Yardımseverlik	15	8.0
Yaşam sevgisi	5	2.7

5. Şekil: Çocuk Klasiklerinde Yer Alan Alt Değerlerin Yüzde Olarak Dağılımı

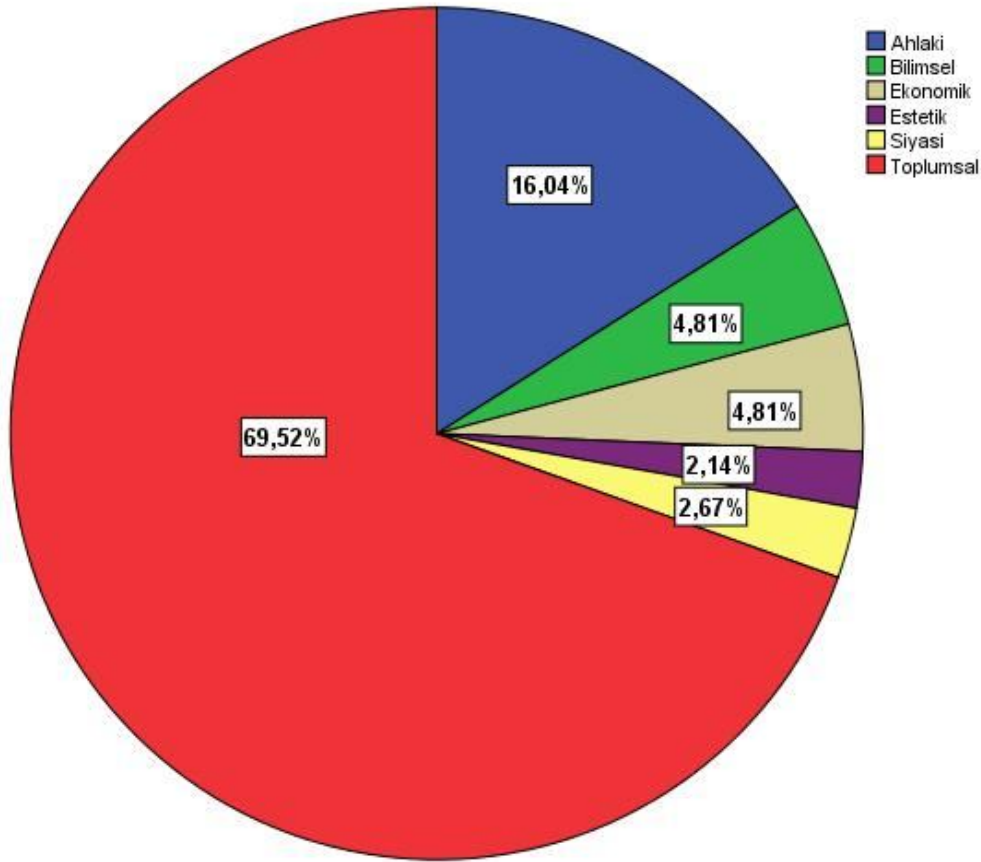
6. Şekil: Çocuk Klasiklerinde En Fazla Yer Verilen İlk On Değerin Yüzde Olarak Dağılımı

7. Şekil: Çocuk Klasiklerinde En Az Yer Verilen İlk On Değerin Yüzde Olarak Dağılımı

Çeviri çocuk klasiklerinin üst ve alt değerlere ilişkin iletilerinin ortaya koyulduğu bu bölümde üst değerlerden toplumsal değerlerle ilgili 26, ahlaki değerlerle ilgili 7, bilimsel değerlerle ilgili 1, ekonomik değerlerle ilgili 2, estetik değerlerle ilgili 1, siyasi değerlerle ilgili 2 alt değer tespit edilmiştir. Şekil 6' dan da görüldüğü gibi klasiklerde alt değer olarak en fazla iyilik değeri ile ilgili eğitici ileti vardır. Klasiklerde eğitici ileti oranı en yüksek ilk beş alt değere baktığımızda ahlaki bir değer olan iyilik değerinin % 10.7 ile birinci, toplumsal bir değer olan sevgi değerinin % 9.6 ile ikinci toplumsal değerlerden görgü kuralları değerinin % 9.1 ile üçüncü, yine toplumsal bir değer olan yardımlaşmak-yardımseverlik değerlerinin % 8 ile dördüncü, bilimsel bir değer olan okumak değerinin ise % 4.8 ile beşinci olduğu görülmektedir.

Çeviri çocuk klasiklerinde en az kullanılan değerlerin ise % 0.5 ile açgözlülük (toplumsal), büyülenmek (toplumsal), empati kurmak (toplumsal), kötü söz söylememek (ahlaki), ön yargı (toplumsal), temizlik (toplumsal), tutumluluk (ekonomik) ve vatan sevgisi (toplumsal) olduğu görülmektedir.

8. Şekil Çeviri Çocuk Klasiklerinde Yer Alan Üst Değerlere Yönelik Eğitici İletilerin Pasta Grafiği

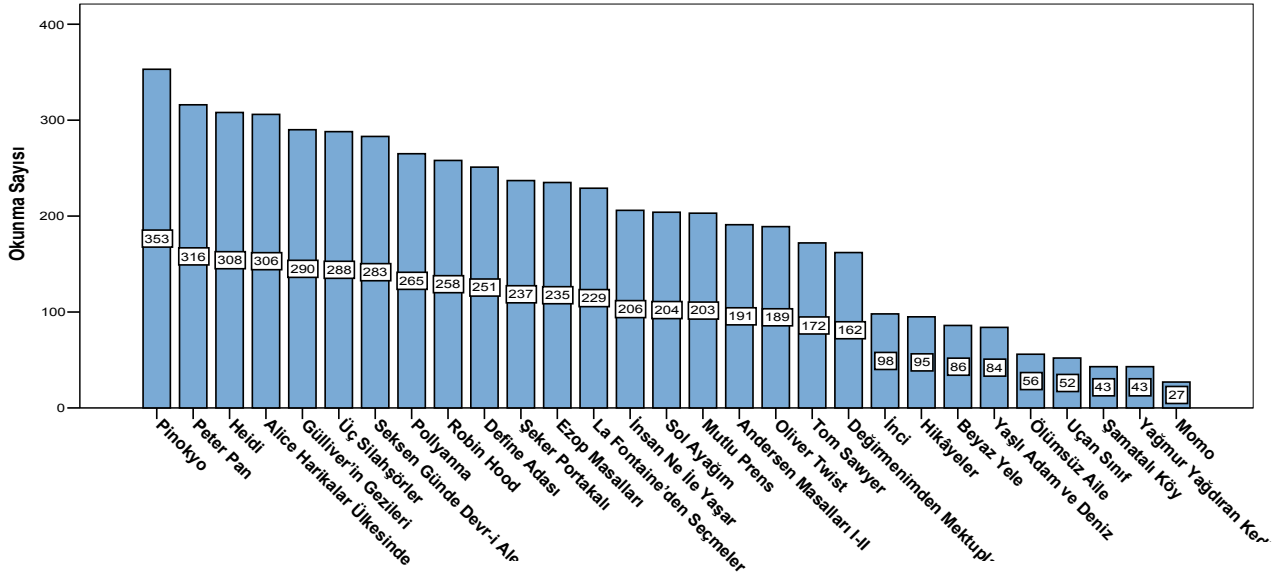
Çeviri çocuk klasiklerinde % 69,52 ile en çok toplumsal değerlere ilişkin eğitici ileti bulunmaktadır. Toplumsal değerleri %16.04 ile ahlaki değerler, %4,81 oranı ile bilimsel ve ekonomik değerler takip etmektedir. Klasiklerde % 2,14 ile estetik değerler en az eğitici iletileri bulunan değerdir. Estetik değerleri % 2,67 ile siyasi değerler takip etmektedir.

2. ÇEVİRİ ÇOCUK KLASİKLERİNİN OKUNMA ORANLARI VE BEĞENİLME DÜZEYLERİNE YÖNELİK BULGU VE YORUMLAR

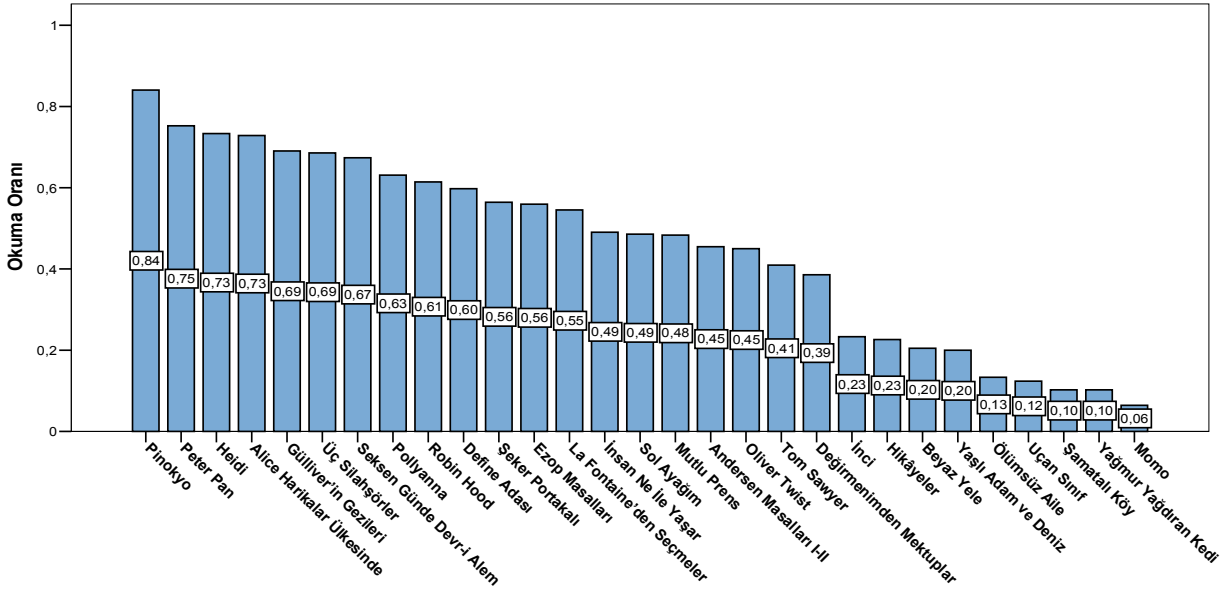
Araştırmamızda veri toplama aracı olarak öğrencilerin çeviri çocuk klasiklerine yönelik okuma oranları ile beğeni düzeylerini tespit etmek için bir anket uygulanmıştır. Anketin uygulanma amacı çocukların çeviri çocuk klasiklerini okuma düzeyleri ve beğenme oranlarını belirleyerek onların eserlerden ve dolayısıyla eserlerdeki eğitici iletilerden ne düzeyde yararlandığını ortaya koymaktır. Anket formu vasıtasıyla 100 Temel Eser listesinde bulunan 29 çeviri çocuk klasiğinin okunma düzeyleri ve beğenme oranlarını ortaya koyulmuştur. Ekonomik değişkenlerin anlamlı farklılıklar oluşturacağı düşünüldüğünden tez ekonomik farklılıklar gösteren üç farklı öğrenci grubuna uygulanmıştır. Veriler, Ankara ili, merkez ilçelerinden Altındağ ilçesinde bulunan ve TÜİK verilerine göre ekonomik düzey olarak yüksek (140 öğrenci), orta(140 öğrenci) ve alt (140 öğrenci) ekonomik gelir sınıfına giren öğrencilerin bulunduğu 3 okuldaki 420 ilköğretim 8. sınıf öğrencisine uygulanan anketlerden elde edilmiştir. Anketlerin 8. sınıf öğrencilerine uygulanmasının nedeni ise öğrencilerin MEB tarafından 100 Temel Eser listesi ilan edildiğinde 4. sınıf olmaları ve araştırmanın yapıldığı tarih itibarıyla 100 Temel Eseri okuma sürecini tamamlamalarıdır. Çünkü MEB genelgede kitapların 5.- 8. sınıf sürecinde okutulması gerektiğini ifade etmiştir.

Araştırmada çocukların çeviri çocuk klasiklerine yönelik okuma oranları ve beğeni düzeyleri ortaya koyulmuştur. Aşağıda anketin sonuçlarına yönelik bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

2.1. GENELE İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

9. Şekil: Kitapların Okunma Sayılarına Göre Dağılımı

10. Şekil: Kitapların Okunma Oranlarına Göre Dağılımı

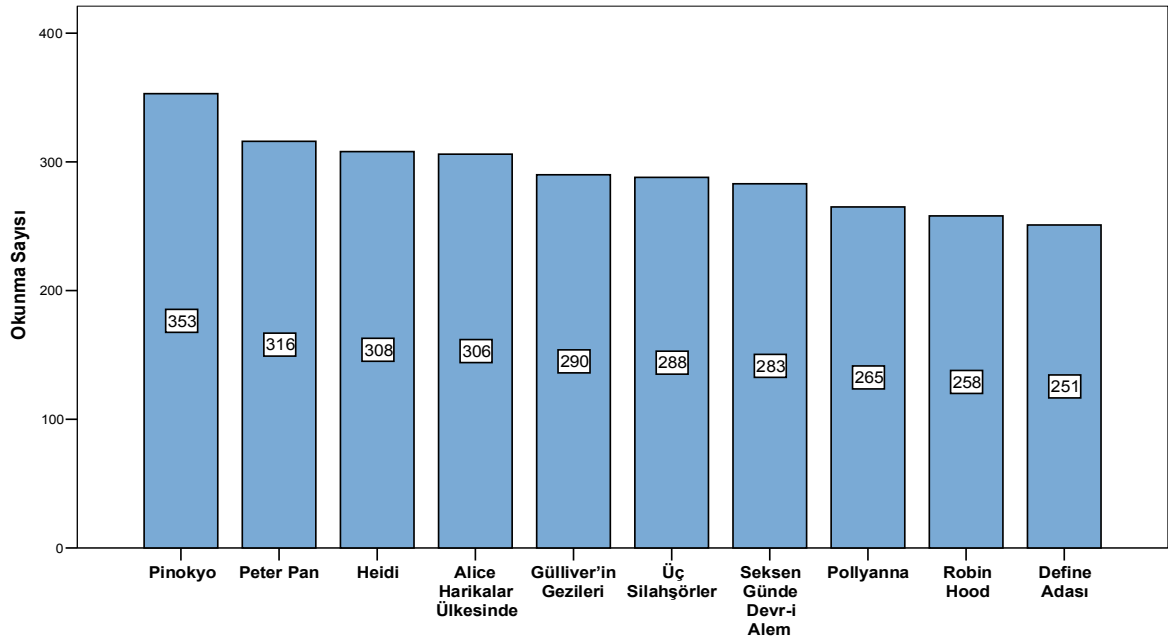
9. ve 10. Şekil'de de görüldüğü gibi genel olarak en fazla okunan kitap Pinokyo'dur. 420 öğrenciden 353'ü bu kitabı okumuştur. Yani Pinokyo kitabını okuyan öğrencilerin oranı %84'dür. Bunu %75'lik bir oran ile Peter Pan ve %73'lük oran ile Heidi takip etmektedir. Diğer yandan en az okunan kitap 27 öğrenci ile Momo'dur. Yani öğrencilerin sadece %6'sı bu kitabı okumuştur. En az okunan diğer iki kitap ise %10 okunma oranıyla Yağmur Yağdıran Kedi ve Şamatalı Köy'dür. Kitapların okunma sayısı ve okunma oranına göre dağılımları toplu olarak 6. Tablo'daki gibi verilebilir.

6. Tablo: Kitapların Okunma Sayısı ve Okunma Oranına Göre Dağılımı

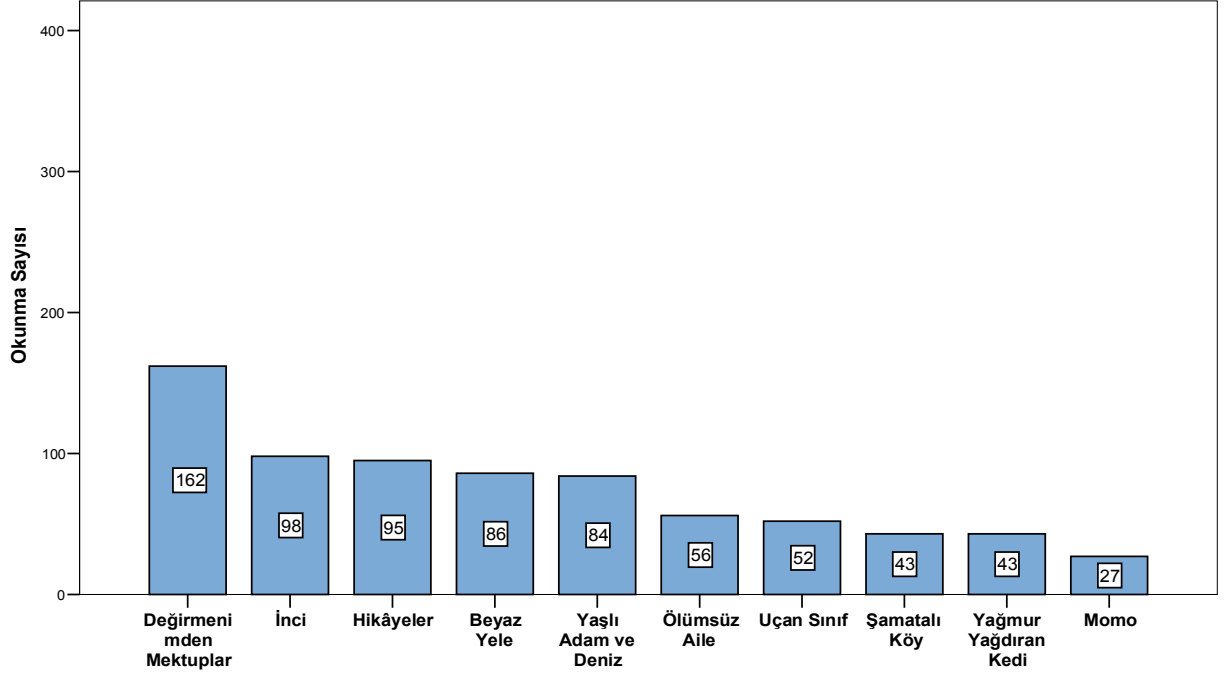
Kitap	Okunma Sayısı	Okunma Yüzdesi
Pinokyo	353	84
Peter Pan	316	75
Heidi	308	73
Alice Harikalar Ülkesinde	306	73
Gülliver'in Gezileri	290	69
Üç Silahşörler	288	69
Seksen Günde Devr-i Alem	283	67
Pollyanna	265	63
Robin Hood	258	61
Define Adası	251	60
Şeker Portakalı	237	56
Ezop Masalları	235	56
La Fontaine'den Seçmeler	229	55
İnsan Ne İle Yaşar	206	49
Sol Ayağım	204	49
Mutlu Prens	203	48
Andersen Masalları I-II	191	45
Oliver Twist	189	45
Tom Sawyer	172	41
Değirmenimden Mektuplar	162	39

İnci	98	23
Hikâyeler	95	23
Beyaz Yele	86	20
Yaşlı Adam ve Deniz	84	20
Ölümsüz Aile	56	13
Uçan Sınıf	52	12
Şamatalı Köy	43	10
Yağmur Yağdıran Kedi	43	10
Momo	27	6

En çok okunan 10 kitap ile en az okunan 10 kitaba ait grafikler ise aşağıda ayrıca verilmiştir.

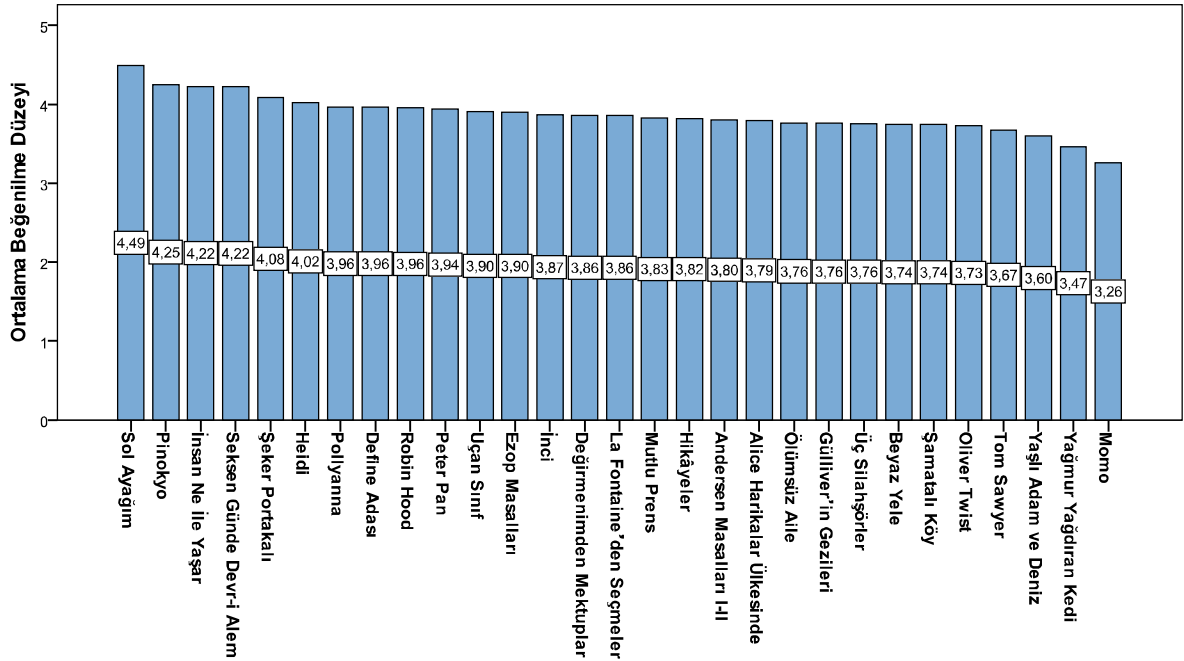

11. Şekil: En Çok Okunan 10 Kitabın Okunma Sayısına Göre Dağılımı

12. Şekil: En Az Okunan 10 Kitabın Okunma Sayısına Göre Dağılım

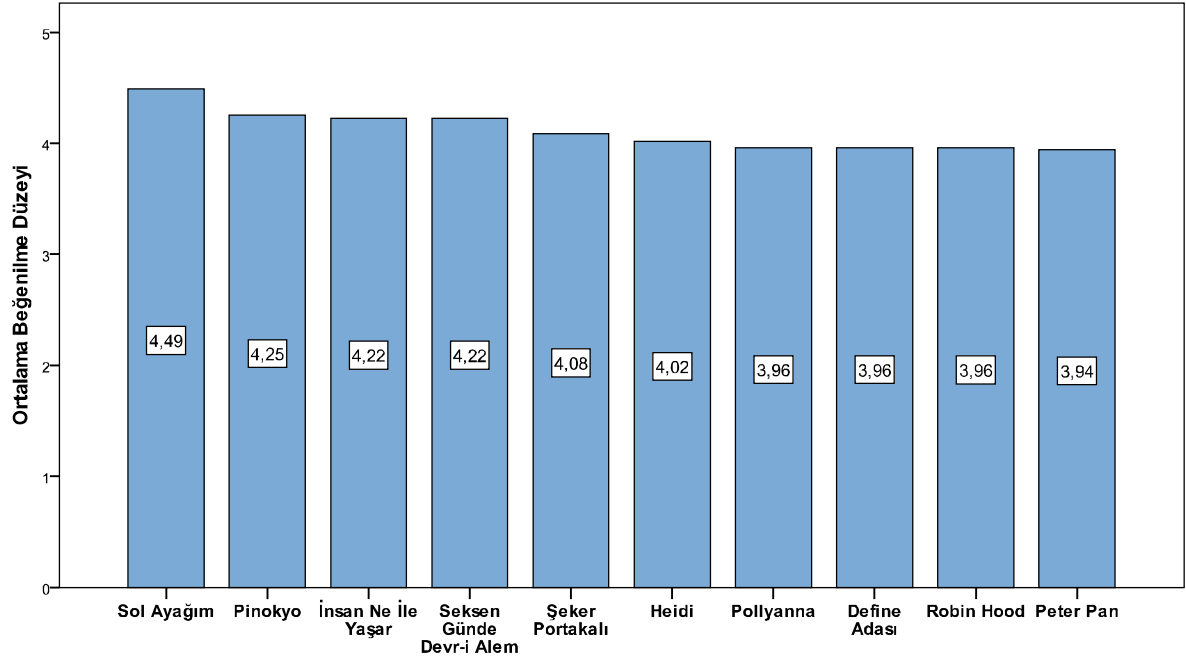
Kitapların ortalama beğenilme düzeylerine göre dağılım grafiği aşağıda verilmiştir.

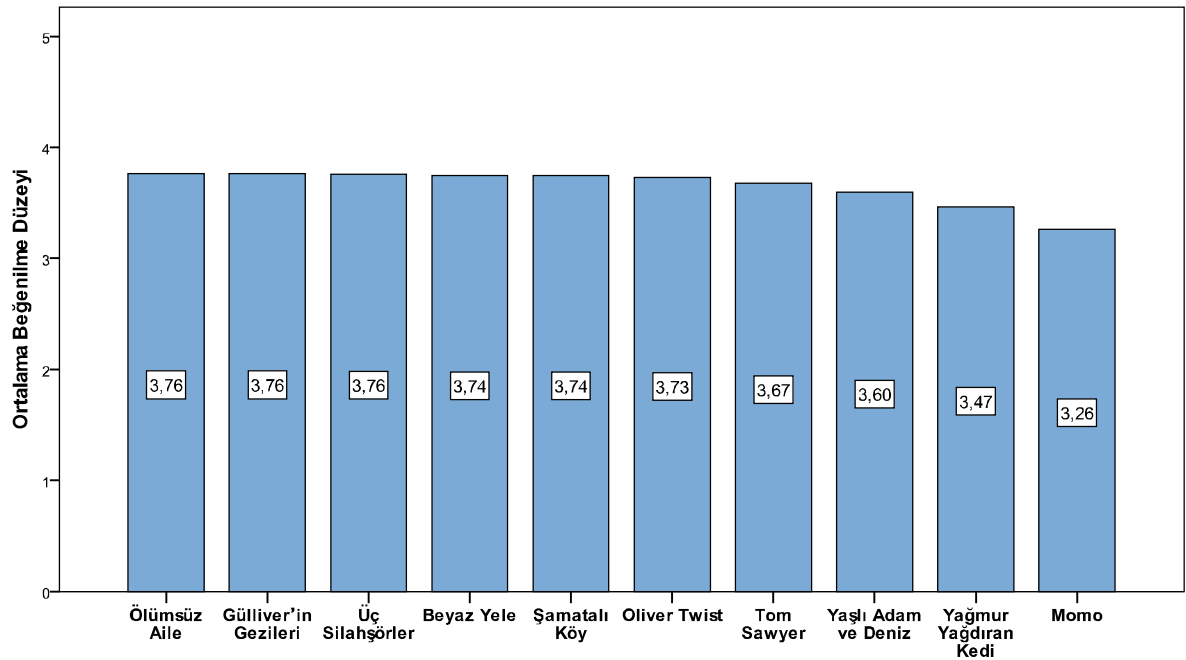
13. Şekil: Kitapların Ortalama Beğenilme Düzeylerine Göre Dağılımı

13. Şekil'de görüldüğü gibi öğrenciler tarafından en fazla beğenilen kitap Sol Ayağım'dır. Sol Ayağım en çok okunan kitaplar arasında 15. sırada iken beğenilme düzeyi en yüksek olan kitaptır. Beğenilme düzeyi en yüksek olan ikinci kitap ise Pinokyo'dur. Daha önceki grafiklerden de görüldüğü gibi Pinokyo aynı zamanda öğrenciler tarafından en çok

okunan kitaptır. Üçüncü sırada Tolstoy'un İnsan Ne İle Yaşar adlı kitabı yer almaktadır. En az beğenilen kitap Momo adlı kitaptır. Daha önceki grafiklerden de görüleceği gibi bu kitap aynı zamanda öğrenciler tarafından en az okunan kitaptı. En az beğenilen ikinci kitap Yağmur Yağdıran Kedi, üçüncü kitap ise Yaşlı Adam ve Deniz'dir. 14. ve 15. Şekil'de sırasıyla en çok beğenilen 10 kitap ile en az beğenilen 10 kitabın ortalama beğenilme düzeylerine ilişkin grafikler verilmiştir.

14. Şekil: En Çok Beğenilen 10 Kitabın Ortalama Beğenilme Düzeylerine Göre Dağılımı

15. Şekil: En Az Beğenilen 10 Kitabın Ortalama Beğenilme Düzeylerine Göre Dağılımı

Kitapların okunma sayıları (oranları) ile beğenilme düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmak için 7. Tablo hazırlanmıştır.

7. Tablo: Kitapların Okunma ve Beğenilme Durumlarına İlişkin Dağılımlar

Kitap	Okudum	Okumadım	Okuma Oranı (%)	Ortalama Beğeni Düzeyi	Beğeni Düzeyinin Standart Sapması
Alice Harikalar Ülkesinde	306	114	73	3,79	1,12
Andersen Masalları I-II	191	229	45	3,80	1,11
Beyaz Yele	86	334	20	3,74	1,17
Define Adası	251	169	60	3,96	1,14
Değirmenimden Mektuplar	162	258	39	3,86	1,13
Ezop Masalları	235	185	56	3,90	1,23
Gülliver'in Gezileri	290	130	69	3,76	1,19
Heidi	308	112	73	4,02	1,18
Hikâyeler	95	325	23	3,82	1,25
La Fontaine'den Seçmeler	229	191	55	3,86	1,17
İnci	97	323	23	3,87	1,29
İnsan Ne İle Yaşar	206	214	49	4,22	1,09
Momo	27	393	6	3,26	1,53
Mutlu Prens	203	217	48	3,83	1,20
Oliver Twist	189	231	45	3,73	1,22
Ölümsüz Aile	55	365	13	3,76	1,32
Peter Pan	316	104	75	3,94	1,15
Pinokyo	353	67	84	4,25	1,01
Pollyanna	265	155	63	3,96	1,19
Robin Hood	258	162	61	3,96	1,22

Seksen Günde Devr-i Alem	283	137	67	4,22	1,06
Sol Ayağım	204	216	49	4,49	1,00
Şamatalı Köy	43	377	10	3,74	1,42
Şeker Portakalı	237	183	56	4,08	1,18
Tom Sawyer	172	248	41	3,67	1,33
Uçan Sınıf	52	368	12	3,90	1,26
Üç Silahşörler	288	132	69	3,76	1,20
Yağmur Yağdıran Kedi	43	377	10	3,47	1,39
Yaşlı Adam ve Deniz	84	336	20	3,60	1,37
Genel Ortalama	191	229	45	3.87	1.21

Okuma ve beğenme düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmak için Spearman ilişki katsayısı hesaplanmıştır. Spearman ilişki katsayısının değeri 0.60 olarak bulunmuştur. %99 güven düzeyinde bu ilişki katsayısı istatistiksel olarak anlamlıdır. Dolayısıyla çok okunan eserler ile beğenilen eserler arasında aynı yönlü güçlü bir ilişki olduğu söylenebilir. Yani, genel olarak okuma oranı artıka beğenilme oranı da artma eğilimindedir. Bu sonuç daha önce verilen grafikler yardımıyla da doğrulanabilir. Şekil 11 ve 14 incelenirse en çok okunan 10 kitaptan 7'si aynı zamanda en beğenilen 10 kitap arasında yer almaktadır.

Okunan kitapların beğenilme düzeylerini daha ayrıntılı inceleyebilmek için, 8.Tablo'da kitapların beğenilme düzeylerine göre frekans dağılımı ve yüzdeleri verilmiştir.

8. Tablo: Okunan Kitapların Beğenilme Düzeylerine Göre Frekans Dağılımı ve Yüzdeleri

Kitap		Beğenmedim	Az beğendim	Kararsızım	Beğendim	Çok beğendim
Alice Harikalar Ülkesinde	Frekans	16	35	29	142	84
	%	5,2	11,4	9,5	46,4	27,5
Andersen Masalları I-II	Frekans	10	17	29	80	55
	%	5,2	8,9	15,2	41,9	28,8
Beyaz Yele	Frekans	5	10	12	34	25

	%	5,8	11,6	14,0	39,5	29,1
Define Adası	Frekans	14	18	30	91	98
	%	5,6	7,2	12,0	36,3	39,0
Değirmenimden Mektuplar	Frekans	9	12	26	61	54
	%	5,6	7,4	16,0	37,7	33,3
Ezop Masalları	Frekans	15	23	31	67	99
	%	6,4	9,8	13,2	28,5	42,1
Gülliver'in Gezileri	Frekans	17	36	38	107	92
	%	5,9	12,4	13,1	36,9	31,7
Heidi	Frekans	14	29	40	79	146
	%	4,5	9,4	13,0	25,6	47,4
Hikâyeler	Frekans	5	14	11	28	37
	%	5,3	14,7	11,6	29,5	38,9
La Fontaine'den Seçmeler	Frekans	13	24	24	90	78
	%	5,7	10,5	10,5	39,3	34,1
İnci	Frekans	8	8	15	24	42
	%	8,2	8,2	15,5	24,7	43,3
İnsan Ne İle Yaşar	Frekans	11	7	17	61	110
	%	5,3	3,4	8,3	29,6	53,4
Momo	Frekans	6	3	3	8	7
	%	22,2	11,1	11,1	29,6	25,9
Mutlu Prens	Frekans	12	20	34	62	75
	%	5,9	9,9	16,7	30,5	36,9
Oliver Twist	Frekans	14	17	37	59	62
	%	7,4	9,0	19,6	31,2	32,8

Ölümsüz Aile	Frekans	3	10	7	12	23
	%	5,5	18,2	12,7	21,8	41,8
Peter Pan	Frekans	16	27	40	110	123
	%	5,1	8,5	12,7	34,8	38,9
Pinokyo	Frekans	10	21	24	113	185
	%	2,8	5,9	6,8	32,0	52,4
Pollyanna	Frekans	16	22	30	85	112
	%	6,0	8,3	11,3	32,1	42,3
Robin Hood	Frekans	21	16	23	91	107
	%	8,1	6,2	8,9	35,3	41,5
Seksen Günde Devr-i Alem	Frekans	9	18	25	80	151
	%	3,2	6,4	8,8	28,3	53,4
Sol Ayağım	Frekans	7	8	11	30	148
	%	3,4	3,9	5,4	14,7	72,5
Şamatalı Köy	Frekans	6	3	4	13	17
	%	14,0	7,0	9,3	30,2	39,5
Şeker Portakalı	Frekans	12	19	26	60	120
	%	5,1	8,0	11,0	25,3	50,6
Tom Sawyer	Frekans	21	13	24	57	57
	%	12,2	7,6	14,0	33,1	33,1
Uçan Sınıf	Frekans	3	5	8	14	22
	%	5,8	9,6	15,4	26,9	42,3
Üç Silahşörler	Frekans	24	22	42	112	88
	%	8,3	7,6	14,6	38,9	30,6
Yağmur Yağdıran Kedi	Frekans	5	6	10	8	14
	%					

	%	11,6	14,0	23,3	18,6	32,6
Yaşlı Adam ve Deniz	Frekans	10	9	15	21	29
	%	11,9	10,7	17,9	25,0	34,5

8. Tablo incelendiğinde çok beğenilen ilk üç kitap sırasıyla Sol Ayağım, Seksen Günde Devr-i Alem ve İnsan Ne İle Yaşar'dır. Bu kitapları okuyup "Çok Beğendim" diyen öğrencilerin oranı sırasıyla %72.5, %53.4 ve %53.4'tür.

Alice Harikalar Ülkesinde, Andersen Masalları I-II ve Beyaz Yele "Beğendim" düzeyindeki ilk üç kitaptır. Bu kitapları okuyup da "Beğendim" diyen öğrencilerin oranı sırasıyla %46.4, %41.9 ve %39.5'dir.

Kararsızlık oranının en yüksek olduğu ilk üç kitap Yağmur Yağdıran Kedi, Oliver Twist ve Mutlu Prens'tir. Bu üç kitap için kararsızlık oranı sırasıyla %23.3, %19.6 ve %16.7'dir.

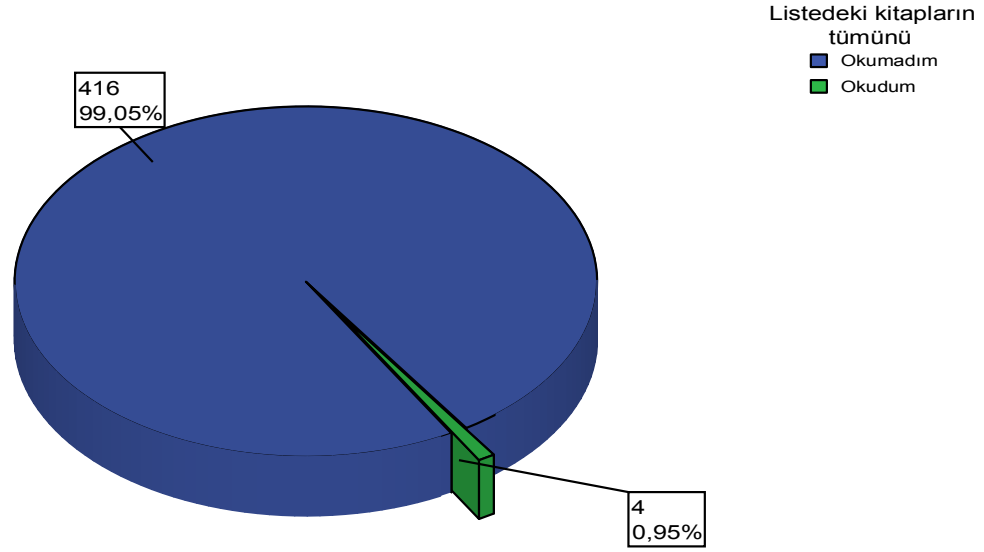
"Az Beğendim" düzeyine ilişkin dağılımlar incelendiğinde Ölümsüz Aile, Hikayeler ve Yağmur Yağdıran Kedi ilk üç sıraya yerleşmektedir. Bu kitapların "Az Beğendim" düzeyine ilişki yüzdeleri sırasıyla %18.2, %14.2 ve %14'tür.

"Beğenmedim" düzeyine ait frekans ve yüzdeler incelendiğinde ilk üç sırada yer alan kitapların Momo, Şamatalı Köy ve Tom Sawyer olduğu görülmektedir. Bu kitapları okuyan öğrencilerin "Beğenmeme" yüzdeleri sırasıyla %22.2, %14 ve %12.2'dir.

Kitapların tümünü okuyan öğrencilerin sayısı ve oranı aşağıdaki tablo ve grafikte verilmektedir.

9. Tablo: Listedeki Kitapların Tümünün Okunma Sayısı ve Yüzdesi

Listedeki Kitapların Tümünü	Frekans	Yüzde
Okumadım	416	99,0
Okudum	4	1,0
Toplam	420	100,0

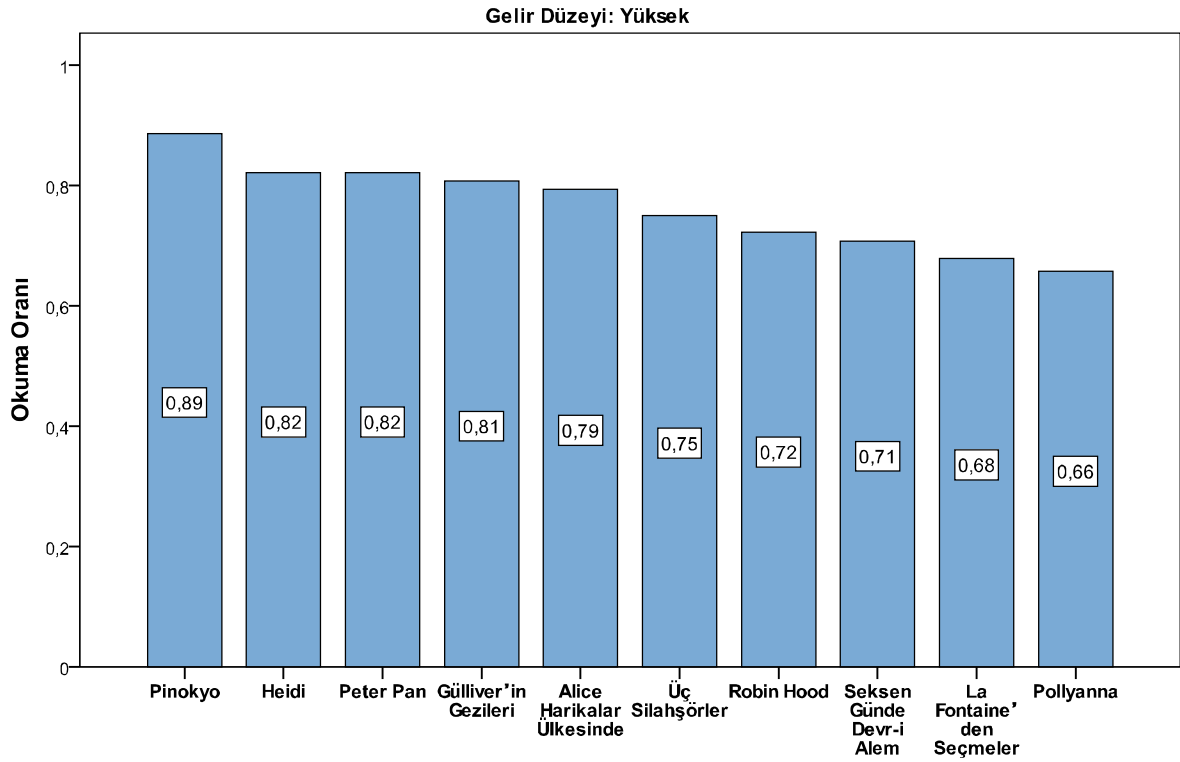

16. Şekil: Listedeki Kitapların Tümünün Okunma Sayısı ve Yüzdesinin Dağılımı

2.2. GELİR DÜZEYİNE GÖRE KARŞILAŞTIRMALAR

Yüksek gelir grubunda bulunan öğrencilerin en çok okuduğu 10 kitaba göre dağılımı

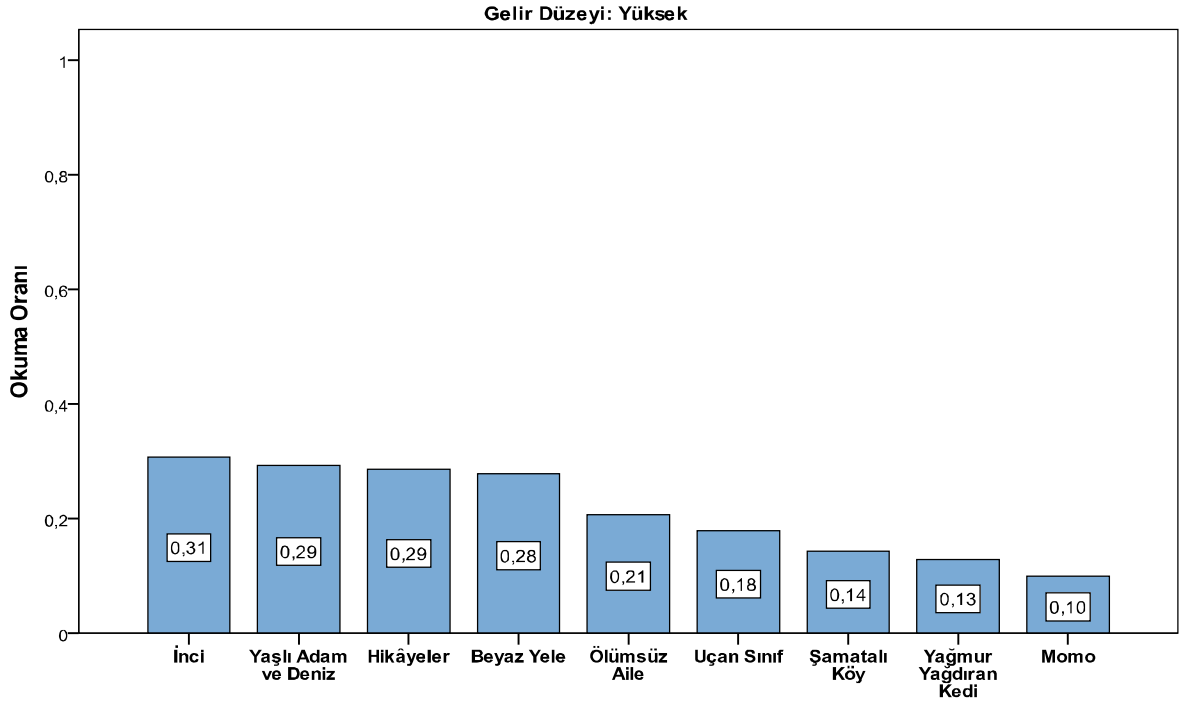
17. Şekil'de verilmiştir.

17. Şekil: Yüksek Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin En Çok Okuduğu 10 Kitaba Göre Dağılımı

17. Şekil'de görüldüğü gibi yüksek gelir grubunda bulunan öğrencilerin en fazla okuduğu kitap Pinokyo'dur. Yüksek gelir grubundaki öğrencilerin %89'u bu kitabı okumuştur. Bu kitabı %82'lik okunma oranıyla Heidi ve Peter Pan takip etmektedir.

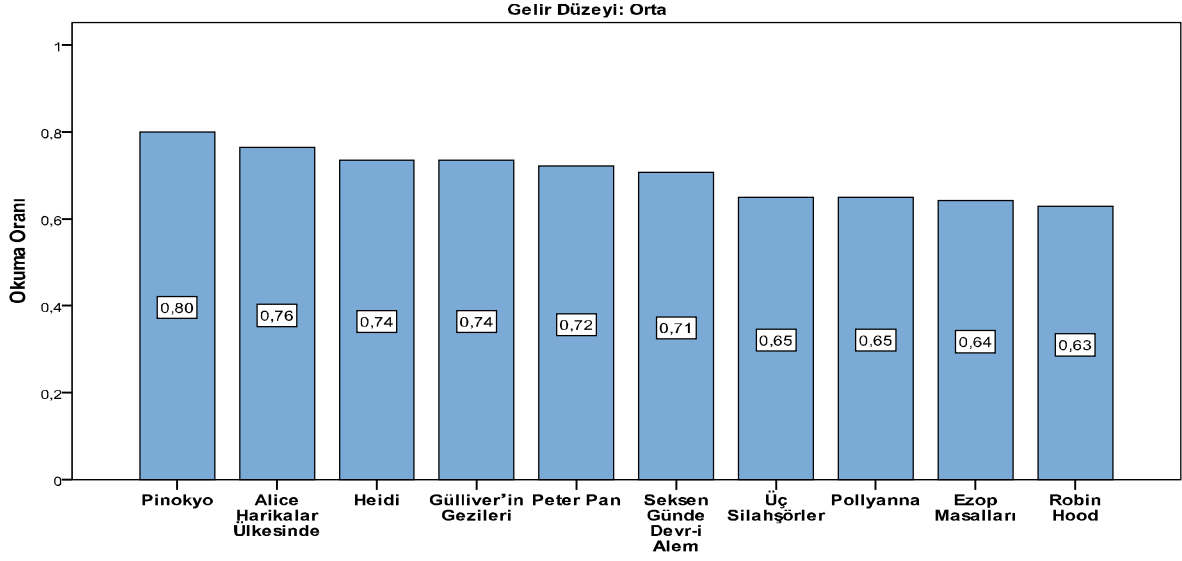
Yüksek gelir grubunda bulunan öğrencilerin en az okuduğu 10 kitap ise aşağıdaki şekilde verilmiştir.

18. Şekil: Yüksek Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin En Az Okuduğu 10 Kitaba Göre Dağılımı

18. Şekil'den de görüldüğü gibi yüksek gelir grubunda bulunan öğrencilerin en az okuduğu kitap Momo'dur. Yüksek gelir grubundaki öğrencilerin sadece %10'u bu kitabı okumuştur. Bu kitaptan sonra en az okunan iki kitap sırasıyla Yağmur Yağdıran Kedi ve Şamatalı Köy'dür. Bu kitapların okunma yüzdeleri sırasıyla %13 ve %14'dür.

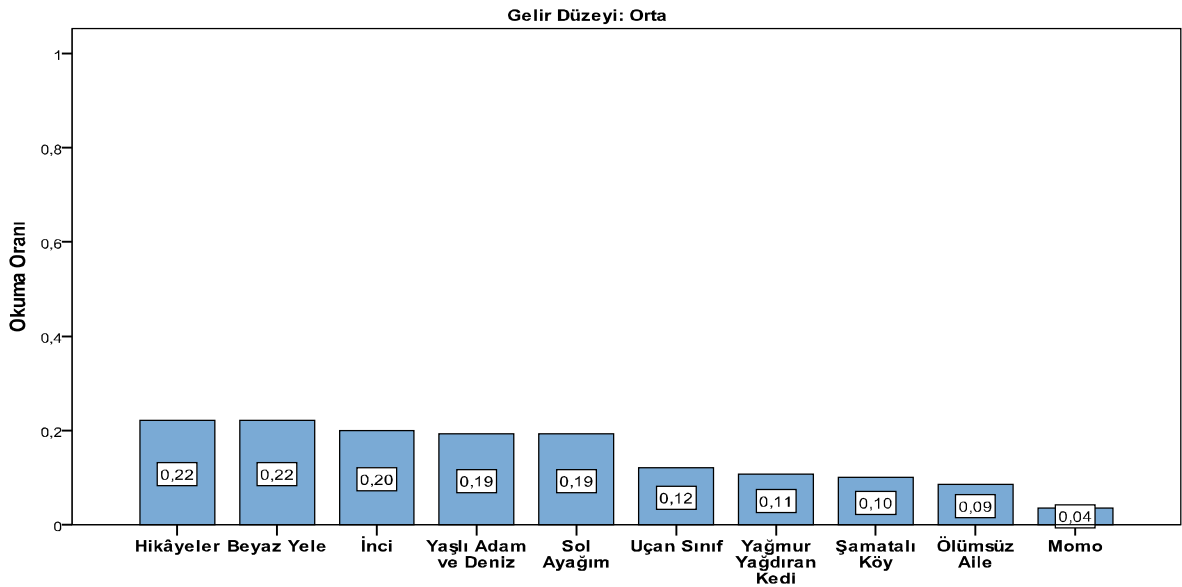
Orta gelir grubunda bulunan öğrencilerin en çok okuduğu 10 kitap için dağılım ise 19. Şekil'de verilmiştir.

19. Şekil: Orta Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin En Çok Okuduğu 10 Kitaba Göre Dağılımı

Şekil 19'dan da görüldüğü gibi orta gelir grubunda bulunan öğrencilerin en fazla okuduğu kitap Pinokyo'dur. Orta gelir grubundaki öğrencilerin %80'i bu kitabı okumuştur. Bu kitabı %76'lık okunma oranıyla Alice Harikalar Ülkesinde ve %74'lük okunma oranıyla Heidi takip etmektedir.

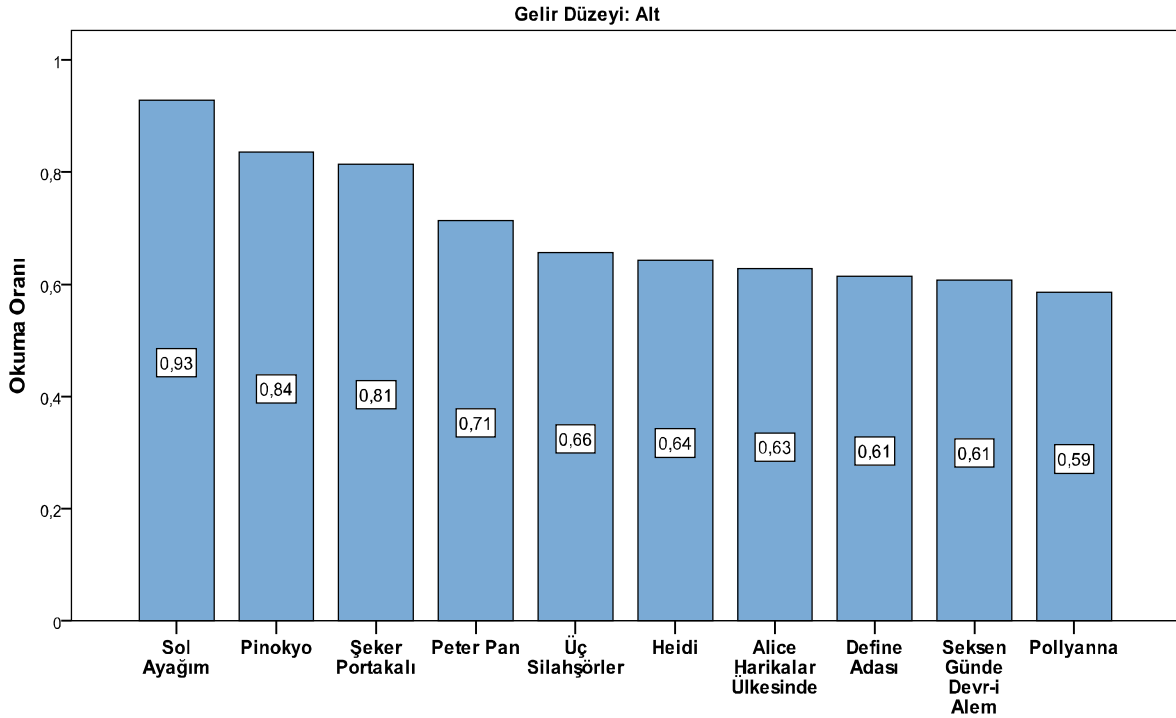
Orta gelir grubunda bulunan öğrencilerin en az okuduğu 10 Kitap için dağılım ise 20. Şekil'de verilmiştir.

20. Şekil: Orta Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin En Az Okuduğu 10 Kitaba Göre Dağılımı

20. Şekil'den de görüldüğü gibi orta gelir grubunda bulunan öğrencilerin en az okuduğu kitap Momo'dur. Orta gelir grubundaki öğrencilerin sadece %4'ü bu kitabı okumuştur. Bu kitaptan sonra en az okunan iki kitap sırasıyla Ölümsüz Aile ve Şamatalı Köy'dür. Bu kitapların okunma yüzdeleri sırasıyla %9 ve %10'dur.

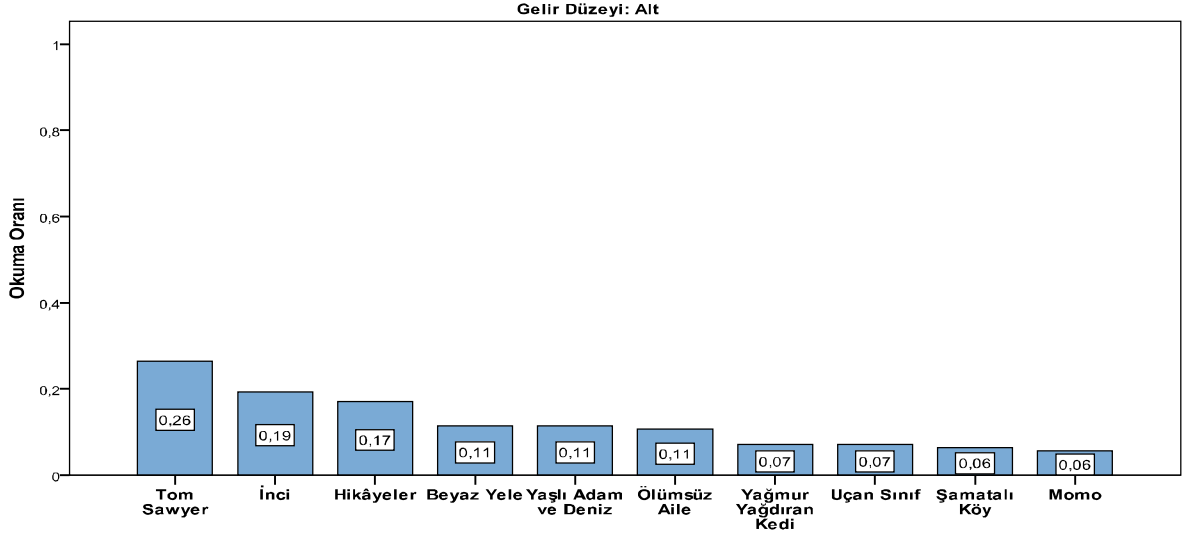
Alt gelir grubunda bulunan öğrencilerin en çok okuduğu 10 kitap için dağılım ise 21. Şekil'de verilmiştir.

21. Şekil: Alt Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin En Çok Okuduğu 10 Kitaba Göre Dağılımı

21. Şekil'den de görüldüğü gibi alt gelir grubunda bulunan öğrencilerin en fazla okuduğu kitap Sol Ayağım'dır. Alt gelir grubundaki öğrencilerin %93'ü bu kitabı okumuştur. Bu kitabı %84'lük okunma oranıyla Pinokyo ve %81'lik okunma oranıyla Şeker Portakalı takip etmektedir.

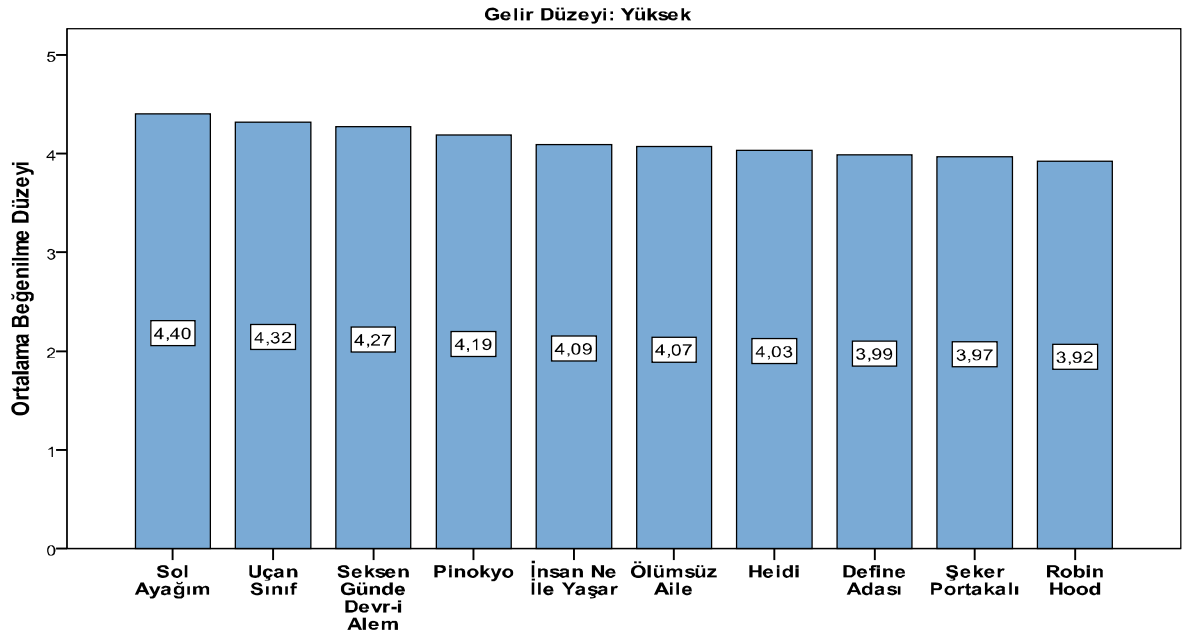
Alt gelir grubunda bulunan öğrencilerin en az okuduğu 10 kitap için dağılım ise 22. Şekil'de verilmiştir.

22. Şekil: Alt Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin En Az Okuduğu 10 Kitaba Göre Dağılımı

22. Şekil'den de görüldüğü gibi alt gelir grubunda bulunan öğrencilerin en az okuduğu kitap Momo'dur. Alt gelir grubundaki öğrencilerin sadece %6'sı bu kitabı okumuştur. Bu kitaptan sonra en az okunan iki kitap sırasıyla Şamatalı Köy ve Uçan Sınıftır. Bu kitapların okunma yüzdeleri sırasıyla %6 ve %7'dir.

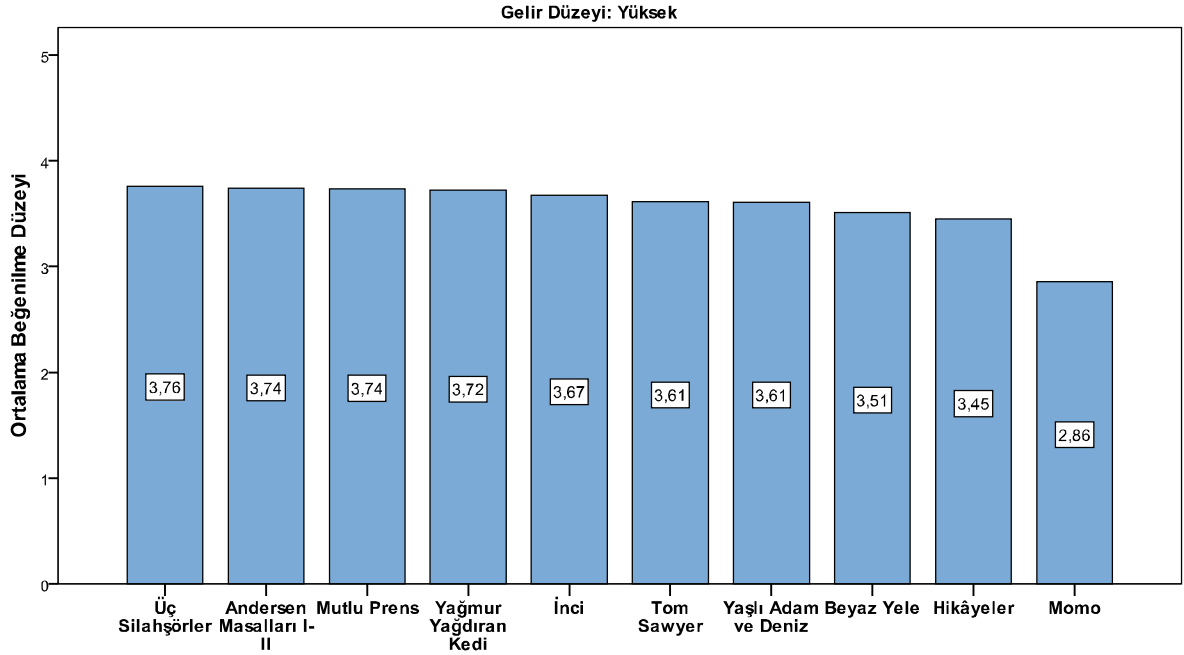
Gelir düzeylerine göre beğeni düzeylerinin incelenmesi için ilk olarak yüksek gelir grubunda bulunan öğrencilerin en çok beğendiği 10 kitaba ilişkin dağılım elde edilmiştir.

23. Şekil: Yüksek Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin En Çok Beğendiği 10 Kitaba Göre Dağılımı

23. Şekil'den de görüldüğü gibi yüksek gelir grubunda bulunan öğrencilerin en çok beğendiği kitap Sol Ayağım'dır. Bunu sırasıyla Uçan Sınıf ve Seksen Günde Devr-i Alem adlı kitaplar izlemektedir.

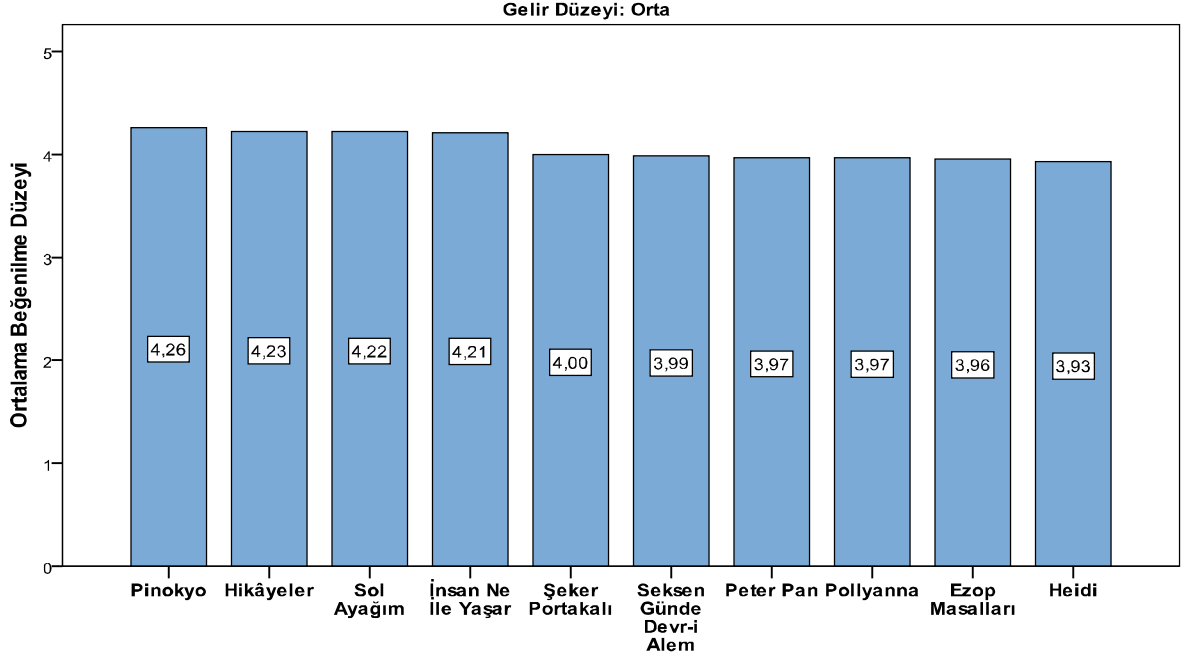
Yüksek gelir grubunda bulunan öğrencilerin beğenmediği 10 kitaba göre dağılım ise 24. Şekil'de verilmiştir.

24. Şekil: Yüksek Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin Beğenmediği 10 Kitaba Göre Dağılımı

24. Şekil'den görüldüğü gibi yüksek gelir grubunda bulunan öğrencilerin en beğenmediği kitap Momo'dur. Bunu sırasıyla Hikâyeler ve Beyaz Yele adlı kitaplar izlemektedir.

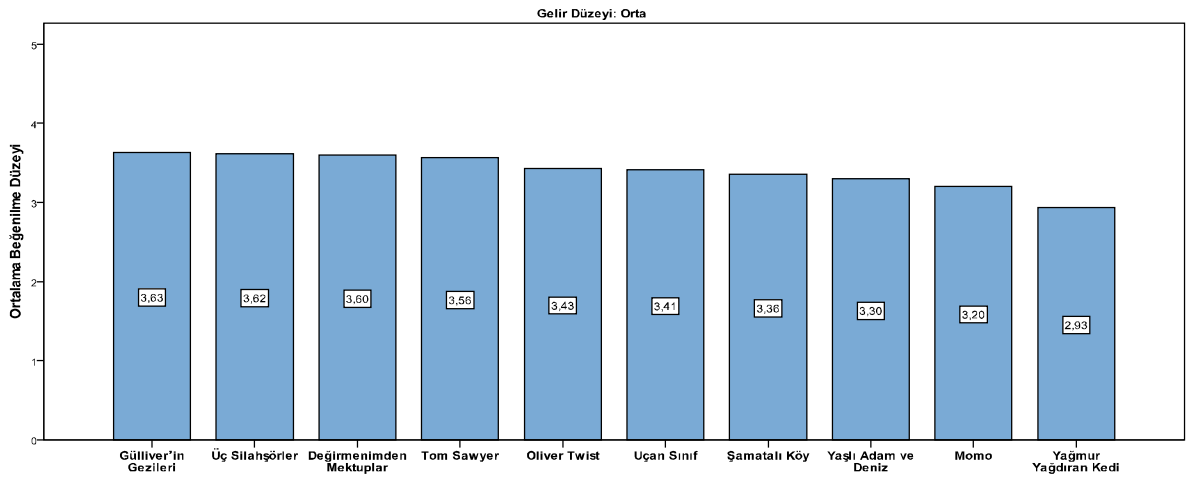
Orta gelir grubunda bulunan öğrencilerin en çok beğendiği 10 kitaba göre dağılım ise 25. Şekil'de verilmiştir.

25. Şekil: Orta Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin En Çok Beğendiği 10 Kitaba Göre Dağılımı

25. Şekil'den görüldüğü gibi orta gelir grubunda bulunan öğrencilerin en çok beğendiği kitap Pinokyo'dur. Bunu sırasıyla Hikâyeler ve Sol Ayağım adlı kitaplar izlemektedir.

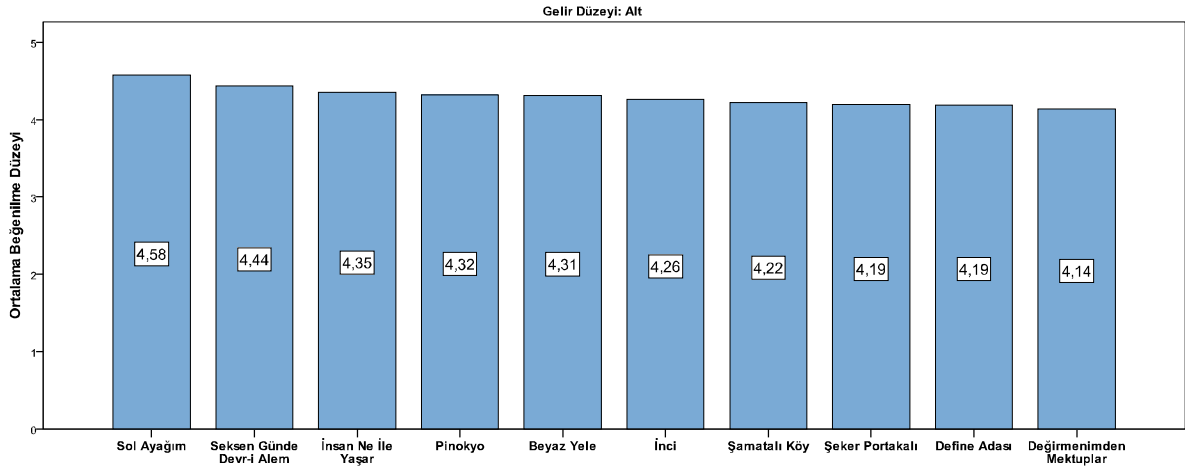
Orta gelir grubunda bulunan öğrencilerin beğenmediği 10 kitaba göre dağılım ise Şekil 26. Şekil'de verilmiştir.

26. Şekil: Orta Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin En Az Beğendiği 10 Kitaba Göre Dağılımı

26. Şekil'den görüldüğü gibi orta gelir grubunda bulunan öğrencilerin en beğenmediği kitap Yağmur Yağdıran Kedi'dir. Bunu sırasıyla Momo ve Yaşlı Adam ve Deniz adlı kitaplar

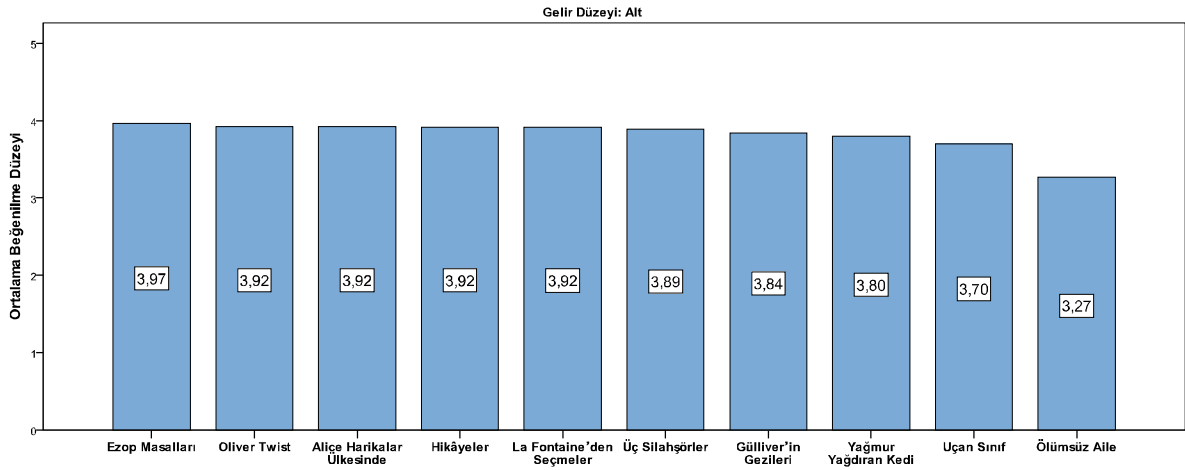
izlemektedir. Alt gelir grubunda bulunan öğrencilerin en çok beğendiği 10 kitaba göre dağılım ise 27. Şekil'de verilmiştir.

27. Şekil: Alt Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin En Çok Beğendiği 10 Kitaba Göre Dağılımı

27. Şekil'den de görüldüğü gibi alt gelir grubunda bulunan öğrencilerin en çok beğendiği kitap Sol Ayağım'dır. Bunu sırasıyla Seksen Günde Devr-i Alem ve İnsan Ne İle Yaşar adlı kitaplar izlemektedir.

Alt gelir grubunda bulunan öğrencilerin beğenmediği 10 kitaba göre dağılım ise 28. Şekil'de verilmiştir.

28. Şekil: Alt Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin En Az Beğendiği 10 Kitaba Göre Dağılımı

28. Şekil'den görüldüğü gibi alt gelir grubunda bulunan öğrencilerin en beğenmediği kitap Ölümsüz Aile'dir. Bunu sırasıyla Uçan Sınıf ve Yağmur Yağdıran Kedi adlı kitaplar izlemektedir.

Ekonomik değişkenlerin beğeni düzeylerine etkisini incelemek için ekonomik düzeylere göre beğeni durumlarının karşılaştırılması test edilmiştir. Test sonuçları 10. Tablo'da verilmiştir.

10. Tablo: Ekonomik Düzeylere Göre Beğeni Durumlarının Karşılaştırılması

Kitap	Gelir Düzeyi	N	Ortalama	SS	F	P	Fark
Alice Harikalar Ülkesinde	Yüksek	111	3,85	1,17	1,76	0,17	
	Orta	107	3,64	1,17			
	Alt	88	3,92	,99			
Andersen Masalları I-II	Yüksek	82	3,74	1,15	0,89	0,41	
	Orta	66	3,74	1,22			
	Alt	43	4,00	,82			
Beyaz Yele	Yüksek	39	3,51	1,21		0,70 ^a	
	Orta	31	3,74	1,26			
	Alt	16	4,31	,60			
Define Adası	Yüksek	87	3,99	1,17	4,17	0,02*	Alt-Orta
	Orta	78	3,68	1,25			
	Alt	86	4,19	,95			
Değirmenimden Mektuplar	Yüksek	60	3,85	1,05	3,02	0,05	
	Orta	52	3,60	1,26			
	Alt	50	4,14	1,03			
Ezop Masalları	Yüksek	87	3,80	1,19	0,43	0,65	
	Orta	90	3,96	1,27			
	Alt	58	3,97	1,24			
Gülliver'in Gezileri	Yüksek	113	3,83	1,25	0,95	0,38	

	Orta	103	3,63	1,24			
	Alt	74	3,84	1,03			
Heidi	Yüksek	115	4,03	1,25	0,50	0,60	
	Orta	103	3,93	1,22			
	Alt	90	4,10	1,04			
Hikâyeler	Yüksek	40	3,45	1,38	3,69	0,03*	Orta-Yüksek
	Orta	31	4,23	,96			
	Alt	24	3,92	1,21			
La Fontaine'den Seçmeler	Yüksek	95	3,89	1,20	0,38	0,68	
	Orta	75	3,76	1,27			
	Alt	59	3,92	,97			
İnci	Yüksek	43	3,67	1,32	1,83	0,17	
	Orta	27	3,78	1,55			
	Alt	27	4,26	,81			
İnsan Ne İle Yaşar	Yüksek	56	4,09	1,24	0,89	0,41	
	Orta	85	4,21	1,13			
	Alt	65	4,35	,87			
Momo	Yüksek	14	2,86	1,56		0,25 ^a	
	Orta	5	3,20	1,64			
	Alt	8	4,00	1,31			
Mutlu Prens	Yüksek	72	3,74	1,16	1,10	0,33	
	Orta	69	3,75	1,29			
	Alt	62	4,02	1,14			

Oliver Twist	Yüksek	70	3,89	1,20	3,40	0,04*	Orta-Yüksek
	Orta	68	3,43	1,26			Alt-Orta
	Alt	51	3,92	1,13			

* P<0.05

^a Kruskal-Wallis testi

10. Tablo (devam). Ekonomik Düzeylere Göre Beğeni Durumlarının Karşılaştırılması

Kitap	Gelir Düzeyi	N	Ortalama	SS	F	P	Fark
Ölümsüz Aile	Yüksek	28	4,07	1,25		0,16 ^a	
	Orta	12	3,67	1,37			
	Alt	15	3,27	1,33			
Peter Pan	Yüksek	115	3,89	1,26	0,19	0,83	
	Orta	101	3,97	1,04			
	Alt	100	3,97	1,11			
Pinokyo	Yüksek	124	4,19	1,08	0,50	0,60	
	Orta	112	4,26	,99			
	Alt	117	4,32	,96			
Pollyanna	Yüksek	92	3,89	1,24	0,32	0,72	
	Orta	91	3,97	1,21			
	Alt	82	4,04	1,13			
Robin Hood	Yüksek	101	3,92	1,26	0,54	0,58	
	Orta	88	3,90	1,27			
	Alt	69	4,09	1,09			
Seksen Günde Devr-i Alem	Yüksek	99	4,27	1,01	4,33	0,01*	Alt-Orta
	Orta	99	3,99	1,18			

	Alt	85	4,44	,91		
Sol Ayağım	Yüksek	47	4,40	1,17	1,63	0,20
	Orta	27	4,22	1,28		
	Alt	130	4,58	,86		
Şamatalı Köy	Yüksek	20	3,80	1,54		0,36 ^a
	Orta	14	3,36	1,50		
	Alt	9	4,22	,83		
Şeker Portakalı	Yüksek	67	3,97	1,18	0,94	0,39
	Orta	56	4,00	1,21		
	Alt	114	4,19	1,17		
Tom Sawyer	Yüksek	80	3,61	1,43	1,21	0,30
	Orta	55	3,56	1,24		
	Alt	37	3,97	1,24		
Uçan Sınıf	Yüksek	25	4,32	1,11	3,21	0,05
	Orta	17	3,41	1,18		
	Alt	10	3,70	1,34		
Üç Silahşörler	Yüksek	105	3,76	1,31	1,20	0,30
	Orta	91	3,62	1,24		
	Alt	92	3,89	1,03		
Yağmur Yağdıran Kedi	Yüksek	18	3,72	1,45		0,18 ^a
	Orta	15	2,93	1,28		
	Alt	10	3,80	1,32		
Yaşlı Adam ve Deniz	Yüksek	41	3,61	1,41		0,21 ^a

Orta	27	3,30	1,46
Alt	16	4,06	1,00

* P<0.05

^a Kruskal-Wallis testi

10 Tablo'dan da görüldüğü gibi Define Adası, Hikâyeler, Oliver Twist ve Seksen Günde Devr-i Alem kitaplarının beğenilme düzeyleri öğrencilerin ekonomik düzeylerine göre farklılık göstermektedir (p<0.05). Yapılan çoklu karşılaştırma testlerine göre Define Adası kitabı için alt gelir düzeyine ve orta gelir düzeyine sahip öğrencilerin beğenileri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ortalama değerlerden de görülmektedir ki alt gelir düzeyine sahip öğrenciler Define Adası adlı kitabı orta gelir düzeyine sahip öğrencilere göre daha fazla beğenmişlerdir.

Hikâyeler kitabı için orta gelir düzeyine ve yüksek gelir düzeyine sahip öğrencilerin beğenileri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ortalama değerlerden de görülmektedir ki orta gelir düzeyine sahip öğrenciler Hikâyeler adlı kitabı yüksek gelir düzeyine sahip öğrencilere göre daha fazla beğenmişlerdir.

Oliver Twist kitabı için alt gelir düzeyine ve orta gelir düzeyine sahip öğrencilerin beğenileri arasındaki fark ile orta gelir düzeyine ve yüksek gelir düzeyine sahip öğrencilerin beğenileri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ortalama değerlerden de görülmektedir ki alt gelir düzeyine sahip öğrenciler Oliver Twist adlı kitabı orta gelir düzeyine sahip öğrencilere göre daha fazla beğenmişlerdir. Benzer şekilde, yüksek gelir düzeyine sahip öğrenciler de Oliver Twist adlı kitabı orta gelir düzeyine sahip öğrencilere göre daha fazla beğenmişlerdir.

Seksen Günde Devr-i Alem kitabı için alt gelir düzeyine ve orta gelir düzeyine sahip öğrencilerin beğenileri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ortalama değerlerden de görülmektedir ki alt gelir düzeyine sahip öğrenciler Seksen Günde Devr-i Alem adlı kitabı orta gelir düzeyine sahip öğrencilere göre daha fazla beğenmişlerdir.

Ekonomik düzeylerin okuma oranları üzerindeki etkisini araştırmak için yapılan ki-kare testinin sonuçları 11. Tablo'da verilmiştir.

11. Tablo: Okuma Oranlarının Ekonomik Düzeylere Göre Karşılaştırılması

Kitap	Yüksek		Orta		Alt		Ki-kare	P
	Gelir		Gelir		Gelir			
	f	%	f	%	F	%		
Alice Harikalar Ülkesinde	111	26,4	107	25,5	88	21,0	10,91	0,00*
Andersen Masalları I-II	82	19,5	66	15,7	43	10,2	22,14	0,00*
Beyaz Yele	39	9,3	31	7,4	16	3,8	11,96	0,00*
Define Adası	87	20,7	78	18,6	86	20,5	1,45	0,48
Değirmenimden Mektuplar	60	14,3	52	12,4	50	11,9	1,69	0,43
Ezop Masalları	87	20,7	90	21,4	58	13,8	18,10	0,00*
Gülliver'in Gezileri	113	26,9	103	24,5	74	17,6	27,43	0,00*
Heidi	115	27,4	103	24,5	90	21,4	11,42	0,00*
Hikâyeler	40	9,5	31	7,4	24	5,7	5,25	0,07
La Fontaine'den Seçmeler	95	22,6	75	17,9	59	14,0	18,74	0,00*
İnci	43	10,2	28	6,7	27	6,4	6,41	0,04*
İnsan Ne İle Yaşar	56	13,3	85	20,2	65	15,5	12,59	0,00*
Momo	14	3,3	5	1,2	8	1,9	4,99	0,08
Mutlu Prens	72	17,1	69	16,4	62	14,8	1,51	0,47
Oliver Twist	70	16,7	68	16,2	51	12,1	6,29	0,04*
Ölümsüz Aile	29	6,9	12	2,9	15	3,6	10,18	0,00*
Peter Pan	115	27,4	101	24,0	100	23,8	5,39	0,07
Pinokyo	124	29,5	112	26,7	117	27,9	3,87	0,14
Pollyanna	92	21,9	91	21,7	82	19,5	1,86	0,39
Robin Hood	101	24,0	88	21,0	69	16,4	15,62	0,00*
Seksen Günde Devr-i Alem	99	23,6	99	23,6	85	20,2	4,25	0,12

Sol Ayağım	47	11,2	27	6,4	130	31,0	170,60	0,00*
Şamatalı Köy	20	4,8	14	3,3	9	2,1	4,71	0,09
Şeker Portakalı	67	16,0	56	13,3	114	27,1	55,14	0,00*
Tom Sawyer	80	19,0	55	13,1	37	8,8	27,55	0,00*
Uçan Sınıf	25	6,0	17	4,0	10	2,4	7,42	0,02*
Üç Silahşörler	105	25,0	91	21,7	92	21,9	4,04	0,13
Yağmur Yağdıran Kedi	18	4,3	15	3,6	10	2,4	2,54	0,28
Yaşlı Adam ve Deniz	41	9,8	27	6,4	16	3,8	14,02	0,00*

* P<0.05

Yukarıdaki çizelgeden de görüldüğü gibi öğrencilerin ekonomik gelir düzeyi 29 kitaptan 16'sının okunma oranı üzerinde istatistiksel olarak önemli bir etkiye sahiptir ($p<0.05$). Özellikle Sol Ayağım ve Şeker Portakalı adlı kitapların okunma oranları alt gelir seviyesindeki öğrencilerde diğer öğrencilere göre daha yüksektir. Söz konusu kitapların sosyal ve ekonomik statüsü düşük insanların hayatlarını konu edinmesi bu durumun bir gerekçesi olarak düşünülebilir. Çizelge genel olarak değerlendirildiğinde gelir seviyesi düştükçe okuma oranının da azaldığı tersi durumda ise arttığı görülmektedir.

Gelir düzeylerine göre kitapların beğenilme düzeylerine göre frekans dağılımı ve yüzdeleri 12, 13, 14. Tablolarda verilmiştir.

12. Tablo: Yüksek Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin Kitapları Beğenme Düzeylerine Göre Dağılımı

Kitap		Beğenmedim	Az beğendim	Kararsızım	Beğendim	Çok beğendim
Alice Harikalar Ülkesinde	Frekans	9	8	7	54	33
	%	8,1	7,2	6,3	48,6	29,7
Andersen Masalları I-II	Frekans	5	8	13	33	23
	%	6,1	9,8	15,9	40,2	28,0
Beyaz Yele	Frekans	2	7	9	11	10
	%	5,1	17,9	23,1	28,2	25,6

Define Adası	Frekans	6	5	8	33	35
	%	6,9	5,7	9,2	37,9	40,2
Değirmenimden Mektuplar	Frekans	2	5	11	24	18
	%	3,3	8,3	18,3	40,0	30,0
Ezop Masalları	Frekans	5	8	17	26	31
	%	5,7	9,2	19,5	29,9	35,6
Gülliver'in Gezileri	Frekans	10	8	14	40	41
	%	8,8	7,1	12,4	35,4	36,3
Heidi	Frekans	7	11	12	26	59
	%	6,1	9,6	10,4	22,6	51,3
Hikâyeler	Frekans	4	8	6	10	12
	%	10,0	20,0	15,0	25,0	30,0
La Fontaine'den Seçmeler	Frekans	6	8	13	31	37
	%	6,3	8,4	13,7	32,6	38,9
İnci	Frekans	4	5	7	12	15
	%	9,3	11,6	16,3	27,9	34,9
İnsan Ne İle Yaşar	Frekans	4	3	7	12	30
	%	7,1	5,4	12,5	21,4	53,6
Momo	Frekans	4	2	3	2	3
	%	28,6	14,3	21,4	14,3	21,4
Mutlu Prens	Frekans	4	7	15	24	22
	%	5,6	9,7	20,8	33,3	30,6
Oliver Twist	Frekans	5	4	12	22	27
	%	7,1	5,7	17,1	31,4	38,6
Ölümsüz Aile	Frekans	2	2	2	8	14

	%	7,1	7,1	7,1	28,6	50,0
Peter Pan	Frekans	8	12	14	32	49
	%	7,0	10,4	12,2	27,8	42,6
Pinokyo	Frekans	5	8	8	41	62
	%	4,0	6,5	6,5	33,1	50,0
Pollyanna	Frekans	6	10	9	30	37
	%	6,5	10,9	9,8	32,6	40,2
Robin Hood	Frekans	10	5	9	36	41
	%	9,9	5,0	8,9	35,6	40,6
Seksen Günde Devr-i Alem	Frekans	3	4	10	28	54
	%	3,0	4,0	10,1	28,3	54,5
Sol Ayağım	Frekans	4	0	2	8	33
	%	8,5	0	4,3	17,0	70,2
Şamatalı Köy	Frekans	4	0	1	6	9
	%	20,0	0	5,0	30,0	45,0
Şeker Portakalı	Frekans	3	7	8	20	29
	%	4,5	10,4	11,9	29,9	43,3
Tom Sawyer	Frekans	14	3	9	28	26
	%	17,5	3,8	11,3	35,0	32,5
Uçan Sınıf	Frekans	1	2	0	7	15
	%	4,0	8,0	0	28,0	60,0
Üç Silahşörler	Frekans	11	8	15	32	39
	%	10,5	7,6	14,3	30,5	37,1
Yağmur Yağdıran Kedi	Frekans	2	2	3	3	8
	%	11,1	11,1	16,7	16,7	44,4

Yaşlı Adam ve Deniz	Frekans	6	3	6	12	14
	%	14,6	7,3	14,6	29,3	34,1

12. Tablo incelendiğinde ekonomik gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerde çok beğenilen ilk üç kitap sırasıyla Sol Ayağım, Seksen Günde Devr-i Alem ve Uçan Sınıftır. Bu kitapları okuyup "Çok Beğendim" diyen gelir düzeyi yüksek öğrencilerin oranı sırasıyla %70, %60 ve %54.5'dur.

Alice Harikalar Ülkesinde, Andersen Masalları I-II ve Değirmenimden Mektuplar "Beğendim" düzeyindeki ilk üç kitaptır. Bu kitapları okuyup da "Beğendim" diyen gelir düzeyi yüksek öğrencilerin oranı sırasıyla %48.6, %40.2 ve %40'dır.

Kararsızlık oranının en yüksek olduğu ilk üç kitap Beyaz Yele, Momo ve Mutlu Prens'tir. Bu üç kitap için kararsızlık oranı sırasıyla %23.1, %21.4 ve %20.8'dir.

"Az Beğendim" düzeyine ilişkin dağılımlar incelendiğinde Hikâyeler, Beyaz Yele ve Momo ilk üç sıraya yerleşmektedir. Bu kitapların "Az Beğendim" düzeyine ilişki yüzdeleri sırasıyla %20, %17.9 ve %14.3'tür.

"Beğenmedim" düzeyine ait frekans ve yüzdeler incelendiğinde ilk üç sırada yer alan kitapların Momo, Şamatalı Köy ve Tom Sawyer olduğu görülmektedir. Bu kitapları okuyan gelir düzeyi yüksek öğrencilerin "Beğenmeme" yüzdeleri sırasıyla %28.6, %20 ve %17.5'tir.

13. Tablo: Orta Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin Kitapları Beğenme Düzeylerine Göre Dağılımı

Kitap		Beğenmedim	Az beğendim	Kararsızım	Beğendim	Çok beğendim
Alice Harikalar Ülkesinde	Frekans	6	16	15	44	26
	%	5,6	15,0	14,0	41,1	24,3
Andersen Masalları I-II	Frekans	5	6	11	23	21
	%	7,6	9,1	16,7	34,8	31,8
Beyaz Yele	Frekans	3	3	2	14	9
	%	9,7	9,7	6,5	45,2	29,0
Define Adası	Frekans	7	8	11	29	23
	%	9,0	10,3	14,1	37,2	29,5

Değirmenimden Mektuplar	Frekans	5	6	7	21	13
	%	9,6	11,5	13,5	40,4	25,0
Ezop Masalları	Frekans	6	10	8	24	42
	%	6,7	11,1	8,9	26,7	46,7
Gülliver'in Gezileri	Frekans	6	18	14	35	30
	%	5,8	17,5	13,6	34,0	29,1
Heidi	Frekans	4	14	14	24	47
	%	3,9	13,6	13,6	23,3	45,6
Hikâyeler	Frekans	0	3	2	11	15
	%	0	9,7	6,5	35,5	48,4
La Fontaine'den Seçmeler	Frekans	6	10	5	29	25
	%	8,0	13,3	6,7	38,7	33,3
İnci	Frekans	4	3	2	4	14
	%	14,8	11,1	7,4	14,8	51,9
İnsan Ne İle Yaşar	Frekans	5	3	8	22	47
	%	5,9	3,5	9,4	25,9	55,3
Momo	Frekans	1	1	0	2	1
	%	20,0	20,0	0	40,0	20,0
Mutlu Prens	Frekans	5	9	10	19	26
	%	7,2	13,0	14,5	27,5	37,7
Oliver Twist	Frekans	6	12	12	23	15
	%	8,8	17,6	17,6	33,8	22,1
Ölümsüz Aile	Frekans	1	1	4	1	5
	%	8,3	8,3	33,3	8,3	41,7
Peter Pan	Frekans	3	8	14	40	36

	%	3,0	7,9	13,9	39,6	35,6
Pinokyo	Frekans	2	8	8	35	59
	%	1,8	7,1	7,1	31,3	52,7
Pollyanna	Frekans	6	6	13	26	40
	%	6,6	6,6	14,3	28,6	44,0
Robin Hood	Frekans	8	7	6	32	35
	%	9,1	8,0	6,8	36,4	39,8
Seksen Günde Devr-i Alem	Frekans	4	11	12	27	45
	%	4,0	11,1	12,1	27,3	45,5
Sol Ayağım	Frekans	1	4	1	3	18
	%	3,7	14,8	3,7	11,1	66,7
Şamatalı Köy	Frekans	2	3	1	4	4
	%	14,3	21,4	7,1	28,6	28,6
Şeker Portakalı	Frekans	3	5	7	15	26
	%	5,4	8,9	12,5	26,8	46,4
Tom Sawyer	Frekans	5	6	11	19	14
	%	9,1	10,9	20,0	34,5	25,5
Uçan Sınıf	Frekans	1	2	7	3	4
	%	5,9	11,8	41,2	17,6	23,5
Üç Silahşörler	Frekans	9	8	15	36	23
	%	9,9	8,8	16,5	39,6	25,3
Yağmur Yağdıran Kedi	Frekans	2	4	4	3	2
	%	13,3	26,7	26,7	20,0	13,3
Yaşlı Adam ve Deniz	Frekans	4	5	5	5	8
	%	14,8	18,5	18,5	18,5	29,6

13. Tablo incelendiğinde ekonomik gelir düzeyi orta olan öğrencilerde çok beğenilen ilk üç kitap sırasıyla Sol Ayağım, İnsan Ne İle Yaşar ve Pinokyo'dur. Bu kitapları okuyup "Çok Beğendim" diyen gelir düzeyi orta öğrencilerin oranı sırasıyla %66.7, %55.3 ve %52.7'dir.

Beyaz Yele, Alice Harikalar Ülkesinde ve Değirmenimden Mektuplar "Beğendim" düzeyindeki ilk üç kitaptır. Bu kitapları okuyup da "Beğendim" diyen gelir düzeyi orta öğrencilerin oranı sırasıyla %45.2, %41.1 ve %40.4'dür.

Kararsızlık oranının en yüksek olduğu ilk üç kitap Uçan Sınıf, Ölümsüz Aile ve Yağmur Yağdıran Kedi'dir. Bu üç kitap için kararsızlık oranı sırasıyla %41.2, %33.3 ve %26.7'dir.

"Az Beğendim" düzeyine ilişkin dağılımlar incelendiğinde Yağmur Yağdıran Kedi, Şamatalı Köy ve Momo ilk üç sıraya yerleşmektedir. Bu kitapların "Az Beğendim" düzeyine ilişki yüzdeleri sırasıyla %26.7, %21.4 ve %20'dir.

"Beğenmedim" düzeyine ait frekans ve yüzdeler incelendiğinde ilk üç sırada yer alan kitapların Momo, İnci ve Yaşlı Adam ve Deniz olduğu görülmektedir. Bu kitapları okuyan gelir düzeyi orta öğrencilerin "Beğenmeme" yüzdeleri sırasıyla %20, %14.8 ve %14.8'dir.

14. Tablo: Alt Gelir Grubunda Bulunan Öğrencilerin Kitapları Beğenme Düzeylerine Göre Dağılımı

Kitap		Beğenmedim	Az beğendim	Kararsızım	Beğendim	Çok beğendim
Alice Harikalar Ülkesinde	Frekans	1	11	7	44	25
	%	1,1	12,5	8,0	50,0	28,4
Andersen Masalları I-II	Frekans	0	3	5	24	11
	%	0	7,0	11,6	55,8	25,6
Beyaz Yele	Frekans	0	0	1	9	6
	%	0	0	6,3	56,3	37,5
Define Adası	Frekans	1	5	11	29	40
	%	1,2	5,8	12,8	33,7	46,5
Değirmenimden Mektuplar	Frekans	2	1	8	16	23

	%	4,0	2,0	16,0	32,0	46,0
Ezop Masalları	Frekans	4	5	6	17	26
	%	6,9	8,6	10,3	29,3	44,8
Gülliver'in Gezileri	Frekans	1	10	10	32	21
	%	1,4	13,5	13,5	43,2	28,4
Heidi	Frekans	3	4	14	29	40
	%	3,3	4,4	15,6	32,2	44,4
Hikâyeler	Frekans	1	3	3	7	10
	%	4,2	12,5	12,5	29,2	41,7
La Fontaine'den Seçmeler	Frekans	1	6	6	30	16
	%	1,7	10,2	10,2	50,8	27,1
İnci	Frekans	0	0	6	8	13
	%	0	0	22,2	29,6	48,1
İnsan Ne İle Yaşar	Frekans	2	1	2	27	33
	%	3,1	1,5	3,1	41,5	50,8
Momo	Frekans	1	0	0	4	3
	%	12,5	0	0	50,0	37,5
Mutlu Prens	Frekans	3	4	9	19	27
	%	4,8	6,5	14,5	30,6	43,5
Oliver Twist	Frekans	3	1	13	14	20
	%	5,9	2,0	25,5	27,5	39,2
Ölümsüz Aile	Frekans	0	7	1	3	4
	%	0	46,7	6,7	20,0	26,7
Peter Pan	Frekans	5	7	12	38	38
	%	5,0	7,0	12,0	38,0	38,0

Pinokyo	Frekans	3	5	8	37	64
	%	2,6	4,3	6,8	31,6	54,7
Pollyanna	Frekans	4	6	8	29	35
	%	4,9	7,3	9,8	35,4	42,7
Robin Hood	Frekans	3	4	8	23	31
	%	4,3	5,8	11,6	33,3	44,9
Seksen Günde Devr-i Alem	Frekans	2	3	3	25	52
	%	2,4	3,5	3,5	29,4	61,2
Sol Ayağım	Frekans	2	4	8	19	97
	%	1,5	3,1	6,2	14,6	74,6
Şamatalı Köy	Frekans	0	0	2	3	4
	%	0	0	22,2	33,3	44,4
Şeker Portakalı	Frekans	6	7	11	25	65
	%	5,3	6,1	9,6	21,9	57,0
Tom Sawyer	Frekans	2	4	4	10	17
	%	5,4	10,8	10,8	27,0	45,9
Uçan Sınıf	Frekans	1	1	1	4	3
	%	10,0	10,0	10,0	40,0	30,0
Üç Silahşörler	Frekans	4	6	12	44	26
	%	4,3	6,5	13,0	47,8	28,3
Yağmur Yağdıran Kedi	Frekans	1	0	3	2	4
	%	10,0	0	30,0	20,0	40,0
Yaşlı Adam ve Deniz	Frekans	0	1	4	4	7
	%	0	6,3	25,0	25,0	43,8

14. Tablo incelendiğinde ekonomik gelir düzeyi alt olan öğrencilerde çok beğenilen ilk üç kitap sırasıyla Sol Ayağım, Seksen Günde Devr-i Alem ve Şeker Portakalı'dır. Bu kitapları okuyup "Çok Beğendim" diyen gelir düzeyi alt öğrencilerin oranı sırasıyla %74.6, %61.2 ve %57'dir.

Beyaz Yele, Anderson Masalları I-II ve La Fontaine'den Seçmeler "Beğendim" düzeyindeki ilk üç kitaptır. Bu kitapları okuyup da "Beğendim" diyen gelir düzeyi alt öğrencilerin oranı sırasıyla %56.3, %55.8 ve %50.8'dir.

Kararsızlık oranının en yüksek olduğu ilk üç kitap Yağmur Yağdıran Kedi, Yaşlı Adam ve Deniz ve Şamatalı Köy'dür. Bu üç kitap için kararsızlık oranı sırasıyla %30, %25 ve %22.2'dir.

"Az Beğendim" düzeyine ilişkin dağılımlar incelendiğinde Ölümsüz Aile, Gülliver'in Gezileri, Hikâyeler ve Alice Harikalar Ülkesinde sıralanabilir. Bu kitapların "Az Beğendim" düzeyine ilişki yüzdeleri sırasıyla %46.7, %13.5, %12.5 ve %12.5'dir.

"Beğenmedim" düzeyine ait frekans ve yüzdeler incelendiğinde ilk üç sırada yer alan kitapların Momo, Uçan Sınıf ve Yağmur Yağdıran Kedi olduğu görülmektedir. Bu kitapları okuyan gelir düzeyi alt öğrencilerin "Beğenmeme" yüzdeleri sırasıyla %12.5, %10 ve %10'dur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma bulgularına dayalı sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

1. SONUÇLAR

Araştırmamızda MEB İlköğretim 100 Temel Eser içerisinde anket aracılığıyla belirlenen en sevilen 10 çeviri çocuk klasiği eğitici iletiler açısından irdelenmiş, varılan sonuçlar aşağıda sunulmuştur:

Çeviri çocuk klasikleri, toplumsal, ahlaki, bilimsel, ekonomik, estetik, siyasi üst değerler açısından sınıflandırılmış ve toplumsal değerlerle ilgili 26, ahlaki değerlerle ilgili 7, bilimsel değerlerle ilgili 1, ekonomik değerlerle ilgili 2, estetik değerlerle ilgili 1, siyasi değerlerle ilgili 2 alt değer tespit edilmiştir.

Çeviri çocuk klasiklerinde % 69.52 ile en çok toplumsal değerlere ilişkin eğitici ileti bulunmuş, toplumsal değerleri %16.04 ile ahlaki değerler, %4.81 oranı ile bilimsel ve ekonomik değerlerin takip ettiği görülmüştür. Klasiklerde % 2.14 ile estetik değerler en az eğitici iletileri bulunan değerdir. Estetik değerleri % 2.67 ile siyasi değerler takip etmiştir.

Klasiklerde eğitici ileti oranı en yüksek olan alt değerlere bakıldığında ahlaki bir değer olan iyilik değerinin % 10.7 ile birinci, toplumsal bir değer olan sevgi değerinin % 9.6 ile ikinci toplumsal değerlerden görgü kuralları değerinin % 9.1 ile üçüncü, yine toplumsal bir değer olan yardımlaşmak-yardımseverlik değerlerinin % 8 ile dördüncü, bilimsel bir değer olan okumak değerinin ise % 4.8 ile beşinci olduğu görülmüştür.

Çeviri çocuk klasiklerinde en az kullanılan alt değerlerin ise % 0.5 ile açgözlülük (toplumsal), büyülenmek (toplumsal), empati kurmak (toplumsal), kötü söz söylememek (ahlaki), ön yargı (toplumsal), temizlik (toplumsal), tutumluluk (ekonomik) ve vatan sevgisi (toplumsal) olduğu görülmüştür.

Klasiklerde Türk milletinin karakterine has vatan sevgisi (%0.5), doğru sözlülük (%1.1), hediyeleşmek (%1.1.) gibi değerlerin çok düşük oranda yer aldığı görülür.

İlköğretim 8. sınıf öğrencilerine uygulanan anket verilerine göre 100 Temel Eser listesindeki çeviri çocuk klasiklerinden genel olarak en fazla okunan kitap Pinokyo olarak tespit edilmiştir. Pinokyo kitabını okuyan öğrencilerin oranı %84'tür. Bunu %75'lik bir oran ile Peter Pan ve %73'lük oran ile Heidi takip etmiştir. Diğer yandan en az okunan kitap Momo'dur. Öğrencilerin sadece %6'sı bu kitabı okumuştur. En az okunan diğer iki kitabın ise %10 okunma oranıyla Yağmur Yağdıran Kedi ve Şamatalı Köy olduğu görülmüştür.

Öğrenciler tarafından en çok beğenilen kitabın Sol Ayağım olduğu görülmüştür. Sol Ayağım en çok okunan kitaplar arasında 15. sırada iken beğenilme düzeyi en yüksek olan kitaptır. Beğenilme düzeyi en yüksek olan ikinci kitap ise Pinokyo'dur. Üçüncü sırada Tolstoy'un İnsan Ne İle Yaşar adlı kitabı yer almıştır. En az beğenilen kitap ise öğrenciler tarafından en az okunan Momo adlı kitaptır. En az beğenilen ikinci kitap Yağmur Yağdıran Kedi, üçüncü kitap ise Yaşlı Adam ve Deniz olarak tespit edilmiştir.

Okuma ve beğenme düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmak için Sperman ilişki katsayısı hesaplanmış, çok okunan eserler ile beğenilen eserler arasında aynı yönlü güçlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak okuma oranı artıkça beğenilme oranının da artma eğiliminde olduğu görülmüştür.

Ekonomik farklılıkların okuma ve beğeni düzeyini etkileyeceği düşünülerek ekonomik açıdan yüksek, orta, alt gelir grubu olmak üzere üç farklı gruba uygulanan anket, ekonomik düzey arttıkça okuma oranının arttığını, tersi durumda azaldığını ve beğenilerin de ekonomik düzeye bağlı olarak farklılaştığını göstermiştir.

İlköğretim 8. sınıftan 420 öğrenciye uygulanan anket 29 çocuk klasiğinin tamamını ankete katılan öğrencilerden yalnızca 4'ünün yani %0.95'inin okuduğunu göstermiştir.

Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında çeviri çocuk klasiklerinde çocuklar için eğitici nitelikte olan birçok ileti tespit edilmiştir. Ancak klasik eserlerde eğitici iletilerin yanında çocukları eğitsel açıdan uygun olmayan kavramlara yöneltici ifadelerin de olduğu görülmüştür. Aynı zamanda öğrencilerin nitelikli klasik çevirileri ile karşılaşamadıkları, 100 Temel Eser listesindeki bazı eserlerin yeterince tanınmadığı, önemli bir kısmının beğenilme düzeylerinin oldukça düşük olduğu ve öğrencilerin eserleri genel anlamda okuma oranlarının yeterli olmadığı görülmüştür.

2. ÖNERİLER

Araştırmada varılan sonuçlara dayalı olarak uygulamacılar, öğretmenler ve diğer araştırmacılar için şu önerilerde bulunduk:

1. Araştırmamız çeviri çocuk klasiklerindeki eğitici iletileri ortaya koymuştur. Yapılacak başka çalışmalarda çeviri çocuk edebiyatı ürünleri eleştirel bir gözle değerlendirilmeli bu eserlerde çocuklar üzerinde olumsuz etkiler oluşturacak kavram, imge, davranış biçimleri, inanış ve alışkanlıklar da tespit edilmelidir.
2. Çocuklarımız nitelikli çeviri çocuk klasikleri ile tanıştırılmalı, çocuklar edebiyatın bu seçkin eserlerini okuyarak edebî bir zevk kazanmalarının yanı sıra örnek davranış biçimleri ile de karşılaşmalıdır.
3. Çocuklarımız klasikleşmiş eserlerin yanı sıra batıdaki çağdaş çocuk yazınından da faydalanmalıdırlar.
4. Çocuğa seçme özgürlüğü tanıyacak listeler oluşturulmalı, böylelikle çocuklar eğitsel açıdan nitelikli eserler içerisinden kendi zevk ve beğenilerine göre seçim yapabilmelidirler.
5. 100 Temel Eser içinde yer alan çeviri çocuk klasikleri içinde pedagoğ, çevirmen, edebiyatçı ve öğretmenlerin bulunduğu akademik bir kurul tarafından yeniden değerlendirilmeli, öğrenci beğenileri de dikkate alınarak uygun olmayan eserler çıkarılmalı, çağdaş çocuk edebiyatının seçkin örneklerinin de yer aldığı, yeni ve seçmeye müsaade edici geniş bir liste belirlenmelidir.
6. Çocuk klasiklerinin çevirileri uzman bir bağımsız bir kurul tarafından değerlendirilmeli, en yetkin çeviri örnekleri tavsiye edilmeli, bunun dışında kalan çevirilere 100 Temel Eser logosu basılmasına izin verilmemelidir.
7. Okuma yöntemleri ve kitap seçimi konularında öğretmenlere hizmet içi kurslar verilmeli böylece öğretmenlerin öğrencileri doğru yönlendirmeleri sağlanmalıdır.
8. Öğretmenler çocuklara tavsiye edeceği klasiklerin nitelikli bir çeviri olmasına dikkat etmelidir.
9. Okul kütüphanelerinde nitelikli çeviri çocuk klasiklerinden oluşan zengin kitaplıklar oluşturulmalı, öğrenciler bu eserleri okumaya teşvik edilmelidir.
10. Klasikler çevrilirken eserin edebî ve estetik yönünü tahrif edici düzenlemeler yapılmamalı; ancak klasiklerin içinde yer alan küfür ve argo, zararlı alışkanlıklara özendirme, dini imge ve kavramlar sorgulanmalı, çocukların psikolojilerini olumsuz yönde etkileyecek çevirilere müsaade edilmemelidir. Bunun yanı sıra eğitici unsurlar

açısından zengin kitaplar teşvik edilmeli, öğrencilerin nitelikli eserlerle buluşması sağlanmalıdır.

11. Tavsiye edilen klasiklerden bazılarının okunma ve beğenilme düzeylerinin neden bu kadar düşük olduğu araştırılmalı, çocuk duyarlılığını yakalayamayan eserler listeden çıkarılmalıdır.
12. Düzenli aralıklarla 100 Temel Eser listesine yönelik öğrenci okuma ve beğenme düzeylerini ortaya koyucu anket çalışmaları yapılmalı, yapılacak düzenlemeler de öğrenci beğenileri de dikkate alınmalıdır.
13. İlköğretime yönelik 100 Temel Eser içindeki gerek yerli eserler gerekse çeviri eserler başta Türkçe öğretmenleri ve sosyal bilgiler öğretmenleri olmak üzere öğretmenler tarafından öğrencilere tanıtılmalı, eser içinden dikkat çekici bölümler öğrencilerle paylaşılarak ilgi uyandırılmalıdır.
14. Başta Türkçe dersi kitapları olmak üzere uygun derslerin kitaplarına temalarla uygun düşecek şekilde çeviri çocuk klasiklerinden bölümler konulmalı, çocuklar bu vesileyle eserlerin orijinallerine yönlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Arseven, T. (2005). Mesaj Açısından Çocuk Kitapları, *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Yıl:9, S. 104-105.
- Aslan C. (2007). Türkçe Ders Kitaplarında Türkçe Olmayan Sözcüklerin Kullanımı Üzerine Bir İnceleme, *Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Dergisi*. 133.
- Akbaş, O. (2004). *Türk Millî Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İkinci Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aycan, Ş., Kaynar Ü.H., Türkoğuz S. ve Arı E. (2001). İlköğretimde Kullanılan Fen Bilgisi Ders Kitaplarının Bazı Kriterlere Göre İncelenmesi. Fen Eğitimi Sempozyumu Bildirisi, ODTÜ, Ankara.
- Barrie James Matthew (2006). *Peter Pan*, (Çeviren: Derya Atakan) İstanbul: Bordo Siyah Klasik Yayınları.
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar*, İstanbul: SistemYayıncılık.
- Brown, Christy (2009). *Sol Ayağım* (Çeviren: Kaan Mutlu) İstanbul: Nokta Yayınları.
- Collins Cobuild English Language Dictionary (1995), New Delhi, pp.247
- Collodi, Carlo (2006). *Pinokyo*, (Çeviren: Duygu İnelmen) İstanbul: Bordo Siyah Klasik Yayınları.
- Coşkun E. ve Taş S. (2008). Ders Kitaplarına Metin Seçimi Açısından Türkçe Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Yıl: 2008 Cilt: 5 Sayı:10.
- Çıkla,S. (2005). Tanzimat'tan Günümüze Çocuk Edebiyatı ve Bazı Öneriler, *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Yıl:9, S. 104-105.s.94-95.
- Çocuk Vakfı 100 Temel Eser Raporu (03.03.2010).
<http://www.cocukvakfi.org.tr/Rapor/100temeleser.pdf>
- Çokum, S. (1987). *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Dayıoğlu, G. (2000). *Çocuk Kitaplarındaki Eğitsellik, I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu Sorunlar ve Çözüm Yolları*. Ankara: Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Tömer Yayını.
- Demiray, K. (1979). Çocuk Ruhunu Besleyen Kaynak, *Türk Dili Dergisi*. S. 331.
- Dilidüzgün, S. (2003). *Çağdaş Çocuk Yazını*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

- EARGED (2005). PISA 2003 Projesi Nihai Rapor, Ankara.
- Eliot, T.S. (1983). *Edebiyat Üzerine Düşünceler*, (Kantarcıoğlu S. çev). Ankara.
- Emin, F. (1988). “Mahmut Çelebi İle Çocuk Edebiyatı Üzerine”, *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Enginün, İ. (2007). *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, 6. Baskı, İstanbul: Dergâh Yayınları
- Erol, A. vd. (2007). *MEB İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Göktürk, A. (2002). *Çeviri Dillerin Dili*. İstanbul: YKY.
- Gürel, Z., Temizyürek F. ve Şahbaz N. K.(2007) *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Öncü Basımevi.
- Güleryüz, H. (2003). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Gündüz, Ü. (2005). Çocuk Edebiyatında Çeviri Etkisi, Uyarlamalar ve Sorunları, *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Yıl:9, S.104-105. s.141.
- Haldan, A. (2007). *Türkiye’deki Çeviri Politikaları Üzerine Bir İnceleme*, (Yayınlanmamış Y.L. Tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı Almanca Mütercim Tercümanlık Programı, İzmir.
- Hüseyin Daniş. (18 Eylül 1897). İkrâm-ı Aklâm, *İkdâm*.
- İnal, K. (2007). *Modernizm ve Çocuk, Geleneksel, Modern ve Postmodern Çocukluk İmgeleri*, Ankara: Sobil Yayıncılık.
- İnce, A. Ö. (2008). *100 Temel Eser’in Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Bağlamında İncelenmesi* (Yayınlanmamış Y.L Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara.
- İsmail Avni. (14 Eylül 1897). *Klasikler ve Bahsin Bencesi*, Tercüman-ı Hakikat.
- Kaplan, R. (1998) *Klasikler Tartışması*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar- İlkeler- Teknikler*, Ankara:Nobel Yayıncılık.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve Eğitim*, Ankara: Engin Yayınevi.
- Kılıç, U. (2009) Hasan Nail Canat’ın Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatı Ölçütleri Açısından Değerlendirilmesi, *Kümbet Altında*, Yıl 11, S.37.
- Kılıç, U. (2009) Tanzimat’tan Günümüze Edebiyat ve İşlevi Üzerine Düşünceler, *Kümbet Altında*, Yıl:3, Sayı:8.
- Kocabaş, İ. (1999). *Çocuk Kitabı Seçim Kriterleri Ve 1997 Yılına Kapsayan Bir Değerlendirme* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Konar, E. (2005). Çocuk, Edebiyat ve Eğitim, *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Yıl:9, S. 104-105.s.208.
- MEB (2005). *İlköğretim Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Meriç, C. (1986). *Kültürden İrfana*, İstanbul: İnsan Yay.
- Meriç, C. (1998). *Kırk Ambar*, İstanbul: İletişim Yay.
- Monnet, J. (2007). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*, (Çeviren B. Yeşilyaprak) Ankara: Nobel Yayınları
- Necip Asım. (10 Eylül 1897). *Klasikler*, Malumat.
- Neydim, N. (1995). *Türkiye’de Çeviri Çocuk Edebiyatında Tarihsel Süreç İçersinde Çizilen Çocuk Figürlerine Toplumsal Bakış Açısından Yüklenen İşlevler*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Neydim, N. (2000). *Çocuk ve Edebiyat*. İstanbul: Bu Yayınları.
- Oğuzkan, F. (1993). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. 3. Baskı. Ankara: Emel Matbaacılık.
- Oğuzkan, F. (2001). *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Önal, M. (1999). *En Uzun Asrın Hikâyesi (Yeni Türk Edebiyatına Teorik Bir Yaklaşım)*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özbay, M. (2003). *Öğretmen Görüşlerine Göre Ankara Merkez İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. Ankara: Gölge Ofset Matbaacılık.
- Öztürk, H.E. (1991). *Tercüme Çocuk Klasiklerinde Temel Değerler*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Porter, Eleanor (2006). *Pollyanna*, (Çeviren: Pınar Güncan) İstanbul: Bordo Siyah Klasik Yayınları.
- Pyle, Howard (2006). *Robin Hood*, (Çeviren: Pınar Güncan) İstanbul: Bordo Siyah Klasik Yayınları.
- Sağlık, Ş. (2005). *Değerli Öyküler Yahut Hüseyin Su’nun Gülşefdeli Yemeni Kitabındaki Öykülerde Değerler*, *Hüseyin Su Kitabı*. İstanbul: Nehir Yayınları.
- Sever, S. (1991). Bilgi Toplumu Olma Aşamasında, Ülkemizde Kitap ve Okuma Olgusu, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. Cilt: 23- Sayı: 2, s.721–727.
- Sever, S. (1995). Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Yapısal ve Eğitsel Özellikler, *Abece*, 107.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve Edebiyat*, Kök Yayıncılık.

- Şen, Ü. (2007). *Milli Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Şimşek, T. (2006). *Çocuk Edebiyatı, Türk Edebiyatı Tarihi 4*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Şirin, M. R. (1998) *Televizyon Çocuk ve Aile*, İstanbul: İz Yayıncılık.
- Şirin, M. R.(2000). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, M. R. (2002).Çocuk Edebiyatı mı Medeniyet'in Sütü mü?, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Nisan , sayı 20.
- Şirin, M. R.(2007). *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Spyri, Johanna (2004). *Heidi* (Çeviren: Gürol Koca) İstanbul: Bordo Siyah Klasik Yayınları.
- Stevenson, R.L.(2009). *Defne Adası*, (Çeviren: M. Barlas Çevikus) İstanbul: Remzi Kitabevi.
- TDK (2005). *Türkçe Sözlük*, Ankara.
- Temizyürek, F. (2008). Farklı Türlerdeki Metinlerin İlköğretim 8. Sınıflarda Okuduğunu Anlamaya Etkisi, *Eurasian Journal of Educational Research*, pp.141-152
- Temizyürek, F. (2010). Türkiye'de Okuma Seferberliği Çerçevesinde Seçilen Kitapların Kelime-Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Açısından İncelenmesi, *TÜBAR- XXVII*.
- Tolstoy, Lev Nikolayeviç (2007). *İnsan Ne İle Yaşar*, (Çeviren: Ayşe Banu Karadağ) İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Uçan, H. (2006). Edebiyat Eğitimi, Estetik Bir Hazzın Edinimi, Okumanın Alışkanlığa Dönüştürülmesi ve Yazınsal Kuramlar, Edebiyat Eğitimi ve Değerlendirmesi, *Milli Eğitim Dergisi*.
- Üster, C. (05.12.2003). Çeviren'den Çevrilen'e Doğru, *Radikal*.
- Vasconcelos, Jose Mario de (2007). *Şeker Portakalı*, (Çeviren: Aydın Emeç) İstanbul: Can Yayınları.
- Vardar, B. (1998). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Verne Jules (2008). *Seksen Günde Devr-i Alem*, (Çeviren: Pınar Güzelyürek) İstanbul: İthaki Yayınları.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2003). *Çocuk Edebiyatı* (2. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yener, M. (2007). *Çocuklar İçin Üretilen Edebiyat Kitaplarına Farklı Bakış Açılarında Çözümlemeci Bir Yaklaşım: Masal, Öykü ve Şiirlerle Duygu Eğitimi, II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri (04 – 06 Ekim 2006)*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basım Evi.

Yılandıoğlu, S.S. (2005). Türk Romanının Oluşumunda evirinin Ekinsel Etkileri, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslararası Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu, Çanakkale.

EKLER DİZİNİ

	Sayfa
Ek 1: 100 Temel Eser Genelgesi.....	129
Ek 2: 100 Temel Eser Listesi.....	132
Ek 3: Çeviri Çocuk Klasiklerinde Eğitici İletiler Anket Formu.....	135
Ek 4: Çocuk Klasiklerinde Değerler Formu.....	139

EKLER

Ek 1: 100 Temel Eser Genelgesi

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
İlköğretim Genel Müdürlüğü

Sayı : B.0.08.İGM.0.08.04.01/360/8081
Konu : İlköğretim Okullarında Okutulacak
100 Temel Eser

04/08/2005

.....**VALİLİĞİNE**
(İl Millî Eğitim Müdürlüğü)
GENELGE NO
2005/70

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 10. maddesinde, "Millî birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin, eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçınılmadan öğretilmesine önem verilir; çağdaş eğitim ve bilim dili hâlinde zenginleştirilmesine çalışılır ve bu maksatla Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile iş birliği yapılarak Millî Eğitim Bakanlığınca gerekli tedbirler alınır." denilmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığımızın amaçlarından birisi de öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmak; bu yolla onları düşünen, düşündüğünü doğru ve açık bir şekilde ifade eden, algılama gücü yüksek, yorum yapan, analitik düşünen, sentez kabiliyeti kazanmış; doğruların tek noktadan değil, çeşitli yönlerden bakmak yoluyla ortaya çıkacağını kavramış, güzellik duygusu ve estetik anlayışı gelişmiş, kültürlü, millî ve manevî değere sahip, yüksek karakterli bireyler yetiştirmektir.

Kitap okuma insan şahsiyetini zenginleştirir. İyi seçilmiş bir kitap, insan için yeni bir ufuktur. Dünyaya bakış tarzı kitaplarla şekillenir.

Kültür okuma yolu ile, özellikle klasik hâle gelmiş eserleri tekrar tekrar okuma yoluyla, kazanılır. Bu nedenle Bakanlığımızca her türdeki okulda, öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı kazanması amacıyla, çocukluk ve ilk gençlik dönemi edebiyatı üzerine uzman kişilerin yaptığı araştırmalar sonucu belirlenmiş eser isimleri esas alınarak 5,6,7 ve 8. sınıflar için bir liste oluşturulmuştur.

Orta öğretim kurumlarındaki bütün öğrencilerin Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin rehberliğinde okuyup inceleyeceği 100 Temel Eser belirlenmiş, 19.08.2004 tarihinde bir Genelge ile kamuoyuna sunulmuş ve Genelgenin sonunda ilköğretim okulları için de böyle bir eserler listesinin hazırlanıp yayımlanacağı duyurulmuştur.

Daha alt sınıflar için böyle bir liste oluşturmak oldukça zordur. Bu sınıflara yönelik sayısız yayın vardır.

Eserlerin belirlenmesinde orta öğretim için hazırlanan listede tutulan yol izlenmiş, hayatta olan sanatçılarımızın eserlerinden seçme yapılmamıştır. Bu tutum, bugün hayatta olan değerli yazarlarımızın eserlerinin görmemezlikten gelindiği veya onların eserlerinin daha değersiz olduğu anlamına gelmez. Hayatta olan, eser vermeye devam eden yazarlarımızın da şüphesiz çok önemli, okunması ve okutulması gereken yayınları vardır. Ne var ki bunlar arasında tercih yapmanın zorluğu ortadadır.

EĞİTİM %100 DESTEK	DANİŞMA 444 0 632 H A T T I	Atatürk Bulvarı 06648 Bakanlıklar/ANKARA Bilgi için:F.UST Şb.Md. Telefon: (0 312) 413 16 07 Faks: (0 312) 417 71 05 e-posta:iogm@meb.gov.tr İnt. Adresi : www.meb.gov.tr
---	--	--

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
İlköğretim Genel Müdürlüğü

Sayı : B.0.08.İGM.0.08.04.01/360 /8081
Konu : İlköğretim Okullarında Okutulacak
100 Temel Eser

Bugünün çocuklarına, kavramlar dünyası ile muhatap olmanın ancak, yayın hayatını sürdüren hayatta olan yazarların eserleri ile mümkün olacağı, yaklaşımına saygı duymakta birlikte katılmıyoruz.

Listede yer alan eserlerle orta öğretim için hazırlanan eser listenin tamamlanması ve ilköğretimden orta öğretime bütün öğrencilerin Türk ve dünya edebiyatının klasikleşmiş önemli eserleri ile doğrudan karşılaşması amaçlanmıştır.

Bu eserlerin belli bir program ve metot çerçevesinde okunup işlenmesi öğrencilere dil bilinci, Türkçe ve kültür açısından önemli kazanımlar sağlayacaktır.

Aynı eserleri okumuş, o eserlerdeki dil varlığı ile duygu ve düşünce zenginliğini fark etmiş, hatta özümsemiş bireylerden oluşan toplum, hiç şüphesiz daha hoşgörü, daha paylaşımcı, kültür seviyesi yüksek, bağımsız ve demokratik düşünce kabiliyeti kazanmış bireylerden oluşacaktır.

Seçilen eserlerin, çocukluk ve ilk gençlik çağında olan öğrencilere seslenmekten uzak olup olmadığı noktasında bazı tereddütler olabilir.

Edebiyat dünyası önümüzden bir nehir gibi akmaktadır. Bu akış içinde çocukluk ve ilk gençlik dönemi örnekleri de zengin bir şekilde yer tutmaktadır. Öğrenciler bu örneklerle, ilgi ve imkânları ölçüsünde zaten karşılaşmaktadır.

Bu eserler, öğrencileri dilimizin, edebiyatımızın klasik hâle gelmiş örnekleriyle tanıştıracak, onlardaki dil ve muhteva zenginliğini kavramalarını sağlayacak, böylece günümüzde gelinen noktayı görmelerini temin edecek, onlarda edebiyat ve kültür tarihi fikrini oluşturacaktır. Dil ve millet varlığı arasındaki bağı da anlamalarını sağlayacak, sosyal ve kültürel değişimleri görmelerine yardımcı olacaktır.

Listede, Dede Korkut Hikâyeleri'nden günümüze kadar çeşitli devrelerden örnekler yer almıştır. Bunlarda ağırlık tabii olarak Cumhuriyet sonrasına verilmiştir.

Masallar öğrencilerin hayal gücünü zenginleştiren önemli eserlerdir. "Her şeyden önce masal vardı." anlayışı ile çocuk ruhunu besleyen ve geliştiren bu eserlere geniş yer verilmiştir.

Aynı şekilde dil ve kültür zenginliğimizi ortaya koyan, bir tarafı ile sosyal hayatımızla birlikte ortak ruhumuzu da dile getiren türkülerimizden, atasözlerimizden, bilmeccelerimizden, ninnilerimizden, mânilerimizden ve deyimlerimizden yapılacak seçimler de listede yer almıştır.

DANISMA
444 0 632
HATTI

Atatürk Bulvarı 06648 Bakanlıklar/ANKARA Bilgi için:F.ÜST Şb.Md.
Telefon: (0 312) 413 16 07 Faks: (0 312) 417 71 05
e-posta:logm@meb.gov.tr İnt. Adresi : www.meb.gov.tr

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
İlköğretim Genel Müdürlüğü

Sayı : B.0.08.İGM.0.08.04.01/360/8081
Konu : İlköğretim Okullarında Okutulacak
100 Temel Eser

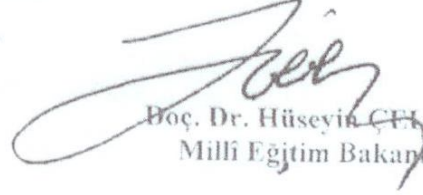
Ortak duygu ve bilincin oluşması amacıyla belirlenen 100 Temel Eserin;

1. Öğrencilerin sosyal ve kültürel etkinliklerde faydalanmaları, boş zamanlarını değerlendirmek üzere öncelikle baş vurabilecekleri kaynak eserler olarak tavsiye edilmesi,
2. Tavsiyesinin öğrencilerin sınıf seviyeleri ve öğretim programları dikkate alınarak zümre öğretmenler kurulunca yapılması,
3. Türkçe dersi müfredatı ile ilişkilendirilip okutulması,
4. Çoğunu okuyan öğrencilere Bayrak Törenlerinde ödül verilmesi,
5. Tanıtımları için konularını içeren münazara ve dinleti programlarının düzenlenmesi, dramaların hazırlanması hususlarına özen gösterilecektir.

Ayrıca öğrencilerimize okuma alışkanlığı kazandırmak amacıyla okul idaresince hafta içi belirlenecek bir günde 30 dakikalık "Okuma Saati" uygulaması yapılacak, okul kütüphaneleri öğrencilerin seyerek ve isteyerek gidecekleri sıcak ve sevimli mekânlar hâline dönüştürülecektir.

Ekli listede yer alan eserler, Bakanlığımız tarafından öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılmayıp piyasadan temin edilecektir. Piyasada mevcut olmayan eserlerin hazırlanması hususunda Bakanlığımızca gerekli tedbirler alınacaktır.

Bilgilerinizi ve gereğini önemle rica ederim.

Doç. Dr. Hüseyin ÇELİK
Millî Eğitim Bakanı

EKLER:

Ek-1 (4 sayfa)

DAĞITIM:

Gereği:

81 İl Valiliğine

DANISMA
444 0 632
HATYI

Atatürk Bulvarı 06648 Bakanlıklar/ANKARA Bilgi için:F.ÜST Şb.Md.
Telefon: (0 312) 413 16 07 Faks: (0 312) 417 71 05
e-posta: iogm@meb.gov.tr İnt. Adresi : www.meb.gov.tr

Ek 2: 100 Temel Eser Listesi

1. Dede Korkut Hikâyeleri (İlköğretim İçin Uyarlama)
2. Mevlana'nın Mesnevisinden Seçme Hikâyeler (İlköğretim Çocukları İçin Seçme Hikâyeler)
3. Karagöz ile Hacivat (İlköğretim İçin Seçme Hikâyeler)
4. Vatan Yahut Silistre (Namık Kemal)
5. Ömer'in Çocukluğu (Muallim Naci)
6. Gulyabani (Hüseyin Rahmi Gürpınar)
7. Şermin (Tevfik Fikret)
8. Altın Işık (Ziya Gökalp)
9. Yalnız Efe (Ömer Seyrettin)
10. Çocuk Şiirleri (İbrahim Alaaddin Gövsa)
11. Hep O Şarkı (Yakup Kadri Karaosmanoğlu)
12. Peri Kızı ile Çoban Hikâyesi (Orhan Seyfi Orhon)
13. Uluç Reis (Halikarnas Balıkcısı-Cevat Şakir Kabaağaçlı)
14. Damla Damla (Ruşen Eşref Ünaydın)
15. Bağrıyanık Ömer (Mahmut Yesari)
16. Domaniç Dağlarının Yolcusu (Şukufe Nihal)
17. Evvel Zaman İçinde (Eflatun Cem Güney)
18. Cumhuriyet Öncesi Yazarlardan Çocuklara Hikâyeler (Mehmet Seyda)
19. Gururlu Peri (Mehmet Seyda)
20. Akın (Faruk Nafiz Çamlıbel)
21. Havaya Uçan At (Peyami Safa)
22. Benim Küçük Dostlarım (Halide Nusret Zorlutuna)
23. Sevdalı Bulut (Nazım Hikmet)
24. Kuklacı (Kemalettin Tuğcu)
25. Yer Altında Bir Şehir (Kemalettin Tuğcu)
26. Arif Nihat Asya'dan Seçme Şiirler (Arif Nihat Asya)
27. Sait Faik Abasıyanık'tan Seçme Hikâyeler (Sait Faik Abasıyanık)
28. Koçyiğit Köroğlu (Ahmet Kutsi Tecer)
29. Az Gittik Uz Gittik (Pertev Naili Boratav)
30. Aritmetik İyi Kuşlar Pekiyi (Cemal Süreya)
31. Çocuklara Şiirler (Vehbi Cem Aşkun)
32. 87 Oğuz (Rakım Çalapala)
33. Yonca Kız (Kemal Bilbaşar)
34. Bitmeyen Gece (Mithat Enç)
35. Halime Kaptan (Rıfat Ilgaz)
36. Gümüş Kanat (Cahit Uçuk)
37. Vatan Toprağı (Mükerrem Kamil Su)
38. Barbaros Hayrettin Geliyor (Feridun Fazıl Tülbentçi)
39. Eşref Saati (Şevket Rado)
40. Nasreddin Hoca Hikâyeleri (Orhan Veli)
41. İnci'nin Maceraları (Orhan Kemal)
42. Allı ile Fırfırı (Oğuz Tansel)
43. Tiryaki Sözleri (Cenap Şahabettin)
44. Keloğlan Masalları (Tahir Alangu)
45. Billur Köşk Masalları (Tahir Alangu)
46. Osmancık (Tarık Buğra)
47. Balım Kız Dalım Oğul (Ceyhun Atuf Kansu)

48. Falaka (Ahmet Rasim)
49. Bir Gemi Yelken Açtı (Ali Mümtaz Arolat)
50. Üç Minik Serçem (Necati Cumalı)
51. Memleket Şiirleri Antolojisi (Osman Atilla)
52. Ülkemin Efsaneleri (İbrahim Zeki Burdurlu)
53. Necip Fazıl Kısakürek'ten Seçme Şiirler (Necip Fazıl Kısakürek)
54. Aldı Sözü Anadolu (Mehmet Önder)
55. Göl Çocukları (İbrahim Örs)
56. Miskinler Tekkesi (Reşat Nuri Güntekin)
57. Tanrı Misafiri (Reşat Nuri Güntekin)
58. Ötleğen Kuşu (Halil Karagöz)
59. Arılar Ordusu (Bekir Yıldız)
60. Yankılı Kayalar (Yılmaz Boyunağa)
61. Yürekdede ile Padişah (Cahit Zarifoğlu)
62. Serçe Kus (Cahit Zarifoğlu)
63. Bir Küçük Osmanlık Vardı (Hasan Nail Canat)
64. Tekerlemeler

HAZIRLATILACAK ESERLER

65. Türkçede Deyimler
66. Türk Atasözlerinden Seçmeler
67. Türk Bilmecelerinden Seçmeler
68. Türk Ninnilerinden Seçmeler
69. Türkülerden Seçmeler
70. Türk Manilerinden Seçmeler
71. Arif Nihat Asya'dan Seçme Şiirler (Arif Nihat Asya)

DÜNYA EDEBİYATI

72. Şeker Portakalı (Jose Mauro de Vasconcelos)
73. Oliver Twist (Charles Dickens)
74. Alice Harikalar Ülkesinde (Lewis Carrol)
75. Gülliver'in Gezileri (Swift)
76. Define Adası (Robert Louis Stevenson)
77. Robin Hood (Howard Pyle)
78. Tom Sawyer (Mark Twain)
79. Ezop Masalları
80. Andersen Masalları I-II
81. Üç Silahşörler (Alexander Dumas)
82. La Fontaine'den Seçmeler (La Fontaine)
83. Pinokyo (Carlo Collodi)
84. 80 Günde Devr-i Alem (Jules Verne)
85. İnci (John Steinbeck)
86. Beyaz Yele (Rene Guillot)
87. Peter Pan (James Matthew Barrie)
88. Uçan Sınıf (Erich Kastner)
89. Yağmur Yağdıran Kedi (Marcel Ayme)
90. Ölümsüz Aile (Natalie Babbitt)
91. Yaşlı Adam ve Deniz (Ernest Hemingway)
92. Mutlu Prens (Oscar Wilde)
93. Şamatalı Köy (Astrid Lindgren)
94. Momo (Michael Ende)
95. Heidi (Johanna Styri)

96. İnsan Ne ile Yasar (Leo Tolstoy)
97. Sol Ayağım (Christy Brown)
98. Hikâyeler (Anton Çehov)
99. Değirmenimden Mektuplar (Alfonse Daudet)
100. Pollyanna (Elaanor Porter) ([http: //iogm.meb.gov.tr](http://iogm.meb.gov.tr))

ÇEVİRİ ÇOCUK KLASİKLERİNDE EĞİTİCİ İLETİLER

ANKET FORMU-1

Aşağıda MEB'in 2005 yılında ilköğretim okullarında öğrenim gören öğrencilere tavsiye ettiği 100 Temel Eser'de yer alan çeviri çocuk klasiklerine yer verilmiştir. Bu eserlerden yalnızca okuduklarınızı işaretlemeniz ve değerlendirmeniz istenmektedir.

Alice Harikalar Ülkesinde (Lewis Carrol)

Okudum

Çok beğendim Beğendim Kararsızım Az Beğendim Beğenmedim

Andersen Masalları I-II (Hans Christian Andersen)

Okudum

Çok beğendim Beğendim Kararsızım Az Beğendim Beğenmedim

Beyaz Yele (Rene Guillot)

Okudum

Çok beğendim Beğendim Kararsızım Az Beğendim Beğenmedim

Define Adası (Robert Louis Stevenson)

Okudum

Çok beğendim Beğendim Kararsızım Az Beğendim Beğenmedim

Değirmenimden Mektuplar (Alphonse Daudet)

Okudum

Çok beğendim Beğendim Kararsızım Az Beğendim Beğenmedim

Ezop Masalları (Aisopos)

Okudum

Çok beğendim Beğendim Kararsızım Az Beğendim Beğenmedim

Gülliver'in Gezileri (Jonathan Swift)

Okudum

Çok beğendim Beğendim Kararsızım Az Beğendim Beğenmedim

Heidi (Johanna Spyri)

Okudum

Çok beğendim Beğendim Kararsızım Az Beğendim Beğenmedim

Hikâyeler (Anton Çehov)

Okudum

Çok beğendim Beğendim Kararsızım Az Beğendim Beğenmedim

İnci (John Steinbeck)

Okudum

Çok beğendim Beğendim Kararsızım Az Beğendim Beğenmedim

İnsan Ne İle Yaşar (Lev Nikolayeviç Tolstoy)

Okudum

Çok beğendim Beğendim Kararsızım Az Beğendim Beğenmedim

La Fontaine'den Seçmeler (Jean de La Fontaine)

Okudum

Çok beğendim Beğendim Kararsızım Az Beğendim Beğenmedim

Momo (Michael Ende)

Okudum

Çok beğendim Beğendim Kararsızım Az Beğendim Beğenmedim

Mutlu Prens (Oscar Wilde)

Okudum

Çok beğendim Beğendim Kararsızım Az Beğendim Beğenmedim

Oliver Twist (Charles Dickens)

Okudum

Çok beğendim Beğendim Kararsızım Az Beğendim Beğenmedim

Ölümsüz Aile (Natalie Babbitt)

Okudum

Çok beğendim Beğendim Kararsızım Az Beğendim Beğenmedim

Peter Pan (James Matthew Barrie)

Okudum

Çok beğendim Beğendim Kararsızım Az Beğendim Beğenmedim

Pinokyo (Carlo Collodi)

Okudum

Çok beğendim Beğendim Kararsızım Az Beğendim Beğenmedim

Pollyanna (Eleanor Porter)

Okudum

Çok beğendim Beğendim Kararsızım Az Beğendim Beğenmedim

Robin Hood (Howard Pyle)

Okudum

Çok beğendim Beğendim Kararsızım Az Beğendim Beğenmedim

Seksen Günde Devr-i Alem (Jules Verne)

Okudum

Çok beğendim Beğendim Kararsızım Az Beğendim Beğenmedim

Sol Ayağım (Christy Brown)

Okudum

Çok beğendim Beğendim Kararsızım Az Beğendim Beğenmedim

Samatalı Köy (Astrid Lindgren)

Okudum

Çok beğendim Beğendim Kararsızım Az Beğendim Beğenmedim

Şeker Portakalı (Jose Mario de Vasconcelos)

Okudum

Çok beğendim Beğendim Kararsızım Az Beğendim Beğenmedim

Tom Sawyer (Mark Twain)

Okudum

Çok beğendim Beğendim Kararsızım Az Beğendim Beğenmedim

Uçan Sınıf (Erich Kastner)

Okudum

Çok beğendim Beğendim Kararsızım Az Beğendim Beğenmedim

Üç Silahşörler (Alexandre Dumas-Pere)

Okudum

Çok beğendim Beğendim Kararsızım Az Beğendim Beğenmedim

Yağmur Yağdıran Kedi (Marcel Ayme)

Okudum

Çok beğendim Beğendim Kararsızım Az Beğendim Beğenmedim

Yaşlı Adam ve Deniz (Ernest Hemingway)

Okudum

Çok beğendim Beğendim Kararsızım Az Beğendim Beğenmedim

ÇEVİRİ ÇOCUK KLASİKLERİNDE DEĞERLER

FORMU

Aşağıda bazı çeviri çocuk klasiklerinde yer alan alt değerlere yer verilmiştir. Söz konusu değerlerin sınıflandırılabilmesi için her alt değer ait olduğu üst değer belirlenmesi gerekmektedir. Sizden alt değerlerin hangi üst değer başlığı kapsamına girdiğine yönelik düşüncenizi belirtmeniz istenmektedir.

ALT DEĞERLER	ÜST DEĞERLER	Ahlaki	Bilimsel	Ekonomik	Estetik	Siyasi
	Toplumsal					
Adil olmak	*					
Açgözlülük		*				
Affetmek		*				
Alçakgönüllülük	*					
Arkadaşlık	*					
Azim	*					
Barış						*
Başarı	*					
Büyükleme		*				
Çalışmak				*		
Doğaya değer verme	*					

Doğru sözlölük		*				
Dostluk	*					
Empati kurmak	*					
Fedakârlık	*					
Görgü kuralları	*					
Hak ve özgürlüklere saygı duyma						*
Hayvanlara değer verme	*					
Hediyeleşmek	*					
Hırsızlık Yapmamak		*				
İletişim	*					
İyilik		*				
İyimserlik	*					
Kötü söz söylememek		*				
Okumak			*			

Ön Yargı	*					
Paylaşmak	*					
Pişmanlık	*					
Sağlık	*					
Sanata duyarlılık					*	
Sevgi	*					
Temizlik	*					
Temkinli olmak	*					
Tutumluluk				*		
Vatan sevgisi	*					
Vefa	*					
Yaramazlık	*					
Yardımlaşmak - Yardımseverlik	*					
Yaşam sevgisi	*					